

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 26 · 11. desember
Sesjonen 2025–2026

Møte torsdag den 11. desember 2025 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 26):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i burettslagslova og eierseksjonsloven (tilrettelegging for boligkjøpsmodeller) (Lovvedtak 1 (2025–2026), jf. Innst. 33 L (2025–2026) og Prop. 158 L (2024–2025))
2. Stortingets vedtak til lov om aktiviteter i verdensrommet (romloven) (Lovvedtak 2 (2025–2026), jf. Innst. 32 L (2025–2026) og Prop. 155 L (2024–2025))
3. Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer til Norges Banks representantskap (Innst. 50 S (2025–2026))
4. Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til Kringkastingsrådet (Innst. 51 S (2025–2026))
5. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigurd Kvammen Rafaelsen og Kai Steffen Østensen om endring av overgangsbestemmelse i ekomloven (Innst. 49 L (2025–2026), jf. Dokument 8:47 L (2025–2026))
6. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i husleieloven (omorganisering av Husleietvistutvalget) (Innst. 45 L (2025–2026), jf. Prop. 168 L (2024–2025))
7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helselovgivningen (tilgjengeliggjøring av helsedata og krav til tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak) (Innst. 41 L (2025–2026), jf. Prop. 152 L (2024–2025))
8. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Norges innsats for fred og konfliktløsning i en urolig verden (Innst. 40 S (2025–2026), jf. Meld. St. 30 (2024–2025))
9. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2024, eksportkontroll og internasjonalt ikke-sprednings-samarbeid (Innst. 39 S (2025–2026), jf. Meld. St. 29 (2024–2025))
10. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede stater eller internasjonale organisasjoner i 2022 (Innst. 47 S (2025–2026))
11. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om styrket norsk støtte til Ukraina for frihet, rettsstat og europeisk sikkerhet (Innst. 46 S (2025–2026), jf. Dokument 8:9 S (2025–2026))
12. Interpellasjon fra representanten Lars Haltbrekken til forsvarsministeren:
«Forsvarsdepartementet har pekt på Hurummarka som det best egnede stedet for Chemring Nobel AS' nye anlegg for militære høyeksplosiver. Mulighetsstudien fra Forsvarsdepartementet viser at den foreslåtte plasseringen i et viktig friluftsområde ikke minst vil ha konsekvenser for naturmangfold og friluftsliv. Det er svært uklart hvilke områder som har blitt vurdert, og konkret hvorfor de har blitt vurdert som uegnet. En rapport fra Miljødirektoratet viser at bare 12 pst. av næringsarealer i Norge planlegges på grå arealer. Hvorfor vil ikke Forsvarsdepartementet legge vekt på Norges forpliktelser etter naturavtalen samt hensynet til friluftslivet, og få en skikkelig utredning av følgene av å etablere den planlagte sprengstoffabrikken på grått areal?»
13. Referat
Presidenten [10:00:08]: Representantene Truls Vasvik og Tage Pettersen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.
Fra Kristelig Folkepartis stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Jorunn Gleditsch Lossius fra og med 11. desember og inntil videre.
Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:
1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Kjerstin Lianes Kjøndal innkalles for å møte i permisjonstiden.
Presidenten [10:00:36]: Kjerstin Lianes Kjøndal er til stede og vil ta sete.
Representanten Bent-Joacim Bentzen vil framsette et representantforslag.
Bent-Joacim Bentzen (Sp) [10:00:53]: På vegne av stortingsrepresentantene Geir Pollestad, Geir Inge Lien, Erling Sande og meg selv har jeg gleden av å levere et representantforslag om styrking av redningshelikoptertjenesten i Nord-Norge.
Presidenten [10:01:05]: Representanten Kristian August Eilertsen vil framsette et representantforslag.

Kristian August Eilertsen (FrP) [10:01:21]: På vegne av Fremskrittspartiets representanter Julia Brännström Nordtug, Stig Atle Abrahamsen, Anne Grethe Hauan, Erlend Wiborg, Kristoffer Sivertsen, Silje Hjemdal, Simen Velle, Per-Willy Amundsen og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om endring i alkoholloven for å gi kommunene utvidet adgang til å innvilge midlertidig unntak fra skjenketidene.

Presidenten [10:01:43]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at Stortingets møte i dag avbrytes kl. 13.45 for Stortingets julelunsj.

Videre vil presidenten opplyse om at møtet settes igjen kl. 15.30. Da blir det votering, og deretter fortsetter møtet til dagens kart er ferdigbehandlet.

Sakene nr. 1 og 2 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 1 [10:02:09]

Stortingets vedtak til lov om endringer i burettslagslova og eierseksjonsloven (tilrettelegging for boligkjøpsmodeller) (Lovvedtak 1 (2025–2026), jf. Innst. 33 L (2025–2026) og Prop. 158 L (2024–2025))

Sak nr. 2 [10:02:09]

Stortingets vedtak til lov om aktiviteter i verdensrommet (romloven) (Lovvedtak 2 (2025–2026), jf. Innst. 32 L (2025–2026) og Prop. 155 L (2024–2025))

Presidenten [10:02:14]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 3 [10:02:23]

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer til Norges Banks representantskap (Innst. 50 S (2025–2026))

Presidenten [10:02:31]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 4 [10:02:35]

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til Kringkastingsrådet (Innst. 51 S (2025–2026))

Presidenten [10:02:43]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 5 [10:02:49]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene

Sigurd Kvammen Rafaelsen og Kai Steffen Østensen om endring av overgangsbestemmelse i ekomloven (Innst. 49 L (2025–2026), jf. Dokument 8:47 L (2025–2026))

Presidenten [10:03:08]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Hanne Beate Stenvaag (R) [10:03:38] (komiteens leder og ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for samarbeidet om behandling av representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigurd Kvammen Rafaelsen og Kai Steffen Østensen, om endring av overgangsbestemmelse i ekomloven.

Ekomloven ble vedtatt i desember 2024 og trådte i kraft 1. januar i år. Loven inneholder bl.a. bestemmelser om at det skal opprettes en klagenemnd for elektronisk kommunikasjon. I forbindelse med at loven trådte i kraft, trådte også § 16-6, om klagenemnda, i kraft, selv om klagenemnda ennå ikke er operativ. Dermed har ikke departementet rettslig kompetanse til å fatte klageavgjørelser, og det vil ennå ta tid før klagenemnda er satt i funksjon.

Komiteen viser til brev fra statsråden der hun vurderer at det er behov for den lovendringen vi behandler i dag, som handler om at departementet har myndighet som klageinstans fram til klagenemnda for elektronisk kommunikasjon er etablert, noe som også er i tråd med komiteens tilråding.

Sigurd Kvammen Rafaelsen (A) [10:04:45]: Jeg vil også takke komiteen for et smidig arbeid og for å ha vært velvillig i tidsfristene i saken. Det er en sak som retter opp en feil som ikke var intendert. Vi ble gjort oppmerksom på dette i slutten av forrige sesjon, og vi retter det nå opp.

Som saksordføreren var inne på, har det skjedd en feil, og den retter vi nå opp. Det framgår tydelig i forarbeidene til ekomloven at det hele tiden har vært meningen at departementet skal fortsette å behandle klager inntil den nye klagenemnda er etablert. Med denne lovendringen ønsker vi derfor å justere ekomloven slik at § 16-6 først blir operativ når klagenemnda er etablert.

Bjørn Larsen (FrP) [10:05:57]: Fremskrittspartiet støtter intensjonen i dette representantforslaget. Det har skjedd en klar feil ved ikrafttredelsen av ekomloven, og det må ryddes opp umiddelbart. At departe-

mentet i en overgangsperiode står uten rettslig kompetanse til å behandle klager, er ikke akseptabelt, for verken forvaltningen, markedet eller aktørene som venter på avklaringer. Derfor støtter vi lovendringen som foreslås.

Samtidig vil jeg presisere vår merknad til saken. Fremskrittspartiet sto tidligere imot flere av de overordnede endringene i ekomloven, nettopp fordi de innebar ytterligere myndighetsavståelse til EU på et område som er helt sentralt for nasjonal beredskap og kritisk infrastruktur. Vi pekte tydelig på at konsultasjonsprosedyrene og den samlede reguleringen vil kunne gi økte kostnader, mer byråkrati og mindre nasjonal kontroll. Dette standpunktet står fast.

Dagens forslag handler imidlertid ikke om å videreføre den myndighetsoverføringen vi advarte mot. Det handler om å rette opp en konkret feil som allerede skaper problemer i klagesaksbehandlingen. Det er helt nødvendig, og det støtter vi.

Fremskrittspartiet vil derfor stemme for lovendringen, samtidig som vi opprettholder vår prinsipielle motstand mot den delen av ekomregelverket som svekker norsk selvråderett.

Statsråd Karianne O. Tung [10:07:26]: For litt over et år siden vedtok man i denne salen en ny lov for Norge. Det var en viktig lov, en ny lov om elektronisk kommunikasjon. Ekomloven er en lov som sikrer og trykker samfunnet vårt og bygger det videre. Den styrker brukerrettighetene, og vi regulerer datasenternæringen for første gang.

Ekomloven inneholder en bestemmelse om etablering av en klagenemnd for elektronisk kommunikasjon i § 16-6. Departementet arbeider nå med å etablere nemnda. Intensjonen har vært at Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet skal ha rettslig klagekompetanse inntil klagenemnda er etablert. Dette følger klart, som allerede nevnt, av forarbeidene til loven, og jeg viser til det som framgår av Prop. 93 LS for 2023–2024 om ekomloven.

Ved en feil ble § 16-6 om klagenemnda satt i kraft samtidig med resten av ekomloven. Dette skjedde selv om nemnda ennå ikke er etablert, og det medfører at departementet for tiden ikke har rettslig kompetanse til å avgjøre klager. Jeg vil understreke at det ikke er feil i selve loven. Feilen ble gjort i den kongelige resolusjonen om ikrafttredelse av loven. I resolusjonen skulle det ha vært gjort unntak fra ikrafttredelsen for ekomlovens bestemmelser om klagenemnda for elektronisk kommunikasjon, fordi denne ennå ikke er etablert.

Det gikk dessverre noe tid før vi ble oppmerksomme på forholdet. Gjennom den foreslåtte lovendringen i ekomloven § 18-3 rettes det opp i det, og mitt

departement vil ha rettslig kompetanse inntil klagenemnda er etablert.

Jeg takker for at komiteen har vært samarbeidsvillig og har innstilt på å vedta endringen.

Presidenten [10:09:09]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [10:09:15]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i husleieloven (omorganisering av Husleietvistutvalget) (Innst. 45 L (2025–2026), jf. Prop. 168 L (2024–2025))

Presidenten [10:09:29]: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Mudassar Kapur (H) [10:09:43] (ordfører for saken): Saken er belyst i dokumentene som er lagt fram for Stortinget, men jeg har noen korte kommentarer.

Jeg vil aller først takke komiteen for samarbeidet i forbindelse med denne saken. Den omhandler først og fremst at Husleietvistutvalget skal være en enhet i Husbanken. Samtidig har det i behandlingen av saken vært viktig å presisere – det gjøres i framleggelsen fra regjeringen, men jeg ser at komiteen også er opptatt av det – at utvalget fortsatt skal være faglig uavhengig og ikke skal kunne instrueres om behandlingen av enkeltsaker eller om den faglige virksomheten. Så har andre partier sine egne merknader og sikkert sine egne behov for å belyse saken ytterligere med sine synspunkter, men dette var på vegne av meg som sakens ordfører.

Fra Høyres side vil jeg bare understreke at det er viktig at vi sørger for at saksbehandlingen i slike saker er rask, og at man hele tiden ser etter måter å gjøre dette på, f.eks. ved å bruke digitalisering eller andre metoder som gjør at man kan få opp farten i disse sakene, men kvaliteten må opprettholdes, og uavhengigheten må også være på plass.

Sigurd Kvammen Rafaelsen (A) [10:11:39]: I dag behandler vi en lovendring som innebærer at Husleietvistutvalget slås sammen med Husbanken. Denne organisatoriske endringen handler i all hovedsak om å samle virkemidlene vi har på leiemarkedet, og bidra til at ressursene blir benyttet mest mulig effektivt. En inn-

lemming i og samlokalisering med Husbanken vil styrke utvalgets verktøy for raskt og effektivt å kunne forebygge så vel som å løse konflikter.

Husleietvistutvalget gjør en formidabel jobb i saker der det oppstår konflikter i boligleieforhold. Vi vet imidlertid at presset i leiemarkedet er høyt og konfliktnivået økende, noe som også får konsekvenser for utvalgets saksmengde.

Arbeiderpartiet er opptatt av at leiemarkedet skal være trygt og forutsigbart. De mekanismene vi har for kontroll og tvisteløsning, skal være best mulig rustet til å håndtere de utfordringene som kan oppstå. Derfor mener vi det er riktig og viktig at Husleietvistutvalget nå blir en del av Husbanken. Når vi i tillegg i budsjettet for neste år styrker Husleietvistutvalget med om lag 2 mill. kr, legger vi til rette for at utvalget får større og bedre armslag til å kunne løse sine oppgaver på en god måte, samtidig som utvalgets uavhengighet fortsatt bevares.

Gode og stabile boforhold er helt avgjørende. Grep- et vi i dag gjør, utgjør en del av et større arbeid for en styrket og fornyet innsats på leiemarkedet, som denne regjeringen prioriterer.

Rune Midtun (FrP) [10:13:25]: Vi står i dag overfor et viktig spørsmål: Hvordan sikrer vi et leiemarked som er trygt, effektivt og rettferdig for både utleiere og leietakere? Husleietvistutvalget har gjort en formidabel jobb, men realiteten er at saksmengden har eksplodert, ventetiden øker, og konflikter får lov til å vokse. Vi ser at dette rammer både utleiere og leietakere. Lang ventetid undergraver rettssikkerhet og tillit til systemet. Dette kan vi ikke akseptere, så hva gjør vi? Vi samler kreftene. Ved å legge Husleietvistutvalget inn under Husbanken får vi en sterk aktør som kan forebygge tvister og løse dem raskere. Dette er ikke bare en organisatorisk endring, det er et grep for å gi folk trygghet i hverdagen.

Fremskrittspartiet støtter dette av tre grunner. For det første: Forenkling og effektivisering gir mindre byråkrati og mer handling. Saksbehandlere skal bruke tiden på å løse saker, ikke på administrasjon. For det andre, forebygging: Husbanken får oversikt og verktøy til å hindre konflikter før de oppstår. Dette er god politikk. Det siste punktet gjelder trygghet: Kortere ventetid og tydeligere struktur gir forutsigbarhet for både huseiere og leietakere. Dette er en vinn-vinn-løsning. Vi styrker Husleietvistutvalget, vi styrker Husbanken, og vi styrker tilliten til leiemarkedet. Det er sånn vi bygger et system som fungerer, ikke bare på papiret, men i praksis. Med dette forslaget ser vi en klar vei framover, med raskere saksgang, styrket forebygging og bedre bruk av fellesskapsressurser. Vi i Fremskrittspartiet oppfordrer Stortinget til å støtte Prop. 168 L. Dette er et skritt i rett ret-

ning for både utleiere og leietakere og et velfungerende leiemarked i Norge. Fremskrittspartiet sier ja til Prop. 168 L. Ja til forenkling, ja til effektivisering og ja til trygghet for folk flest.

Hanne Beate Stenvaag (R) [10:15:43] (komiteens leder): Hvis man går inn på nettsiden til Husleietvistutvalget, møtes man av en rød varselstripe, hvor følgende står:

«Stor pågang – lengre ventetid. Det tar i gjennomsnitt syv måneder fra vi mottar klagen til behandlingen starter.»

Sju måneder er altfor lang tid. Å være leieboer er for mange en tilværelse med lav botrygghet. Leieprisene har økt, og leiemarkedet er for lite regulert. Det er vanskelig å finne seg bolig å leie. Det er rundt en million mennesker i Norge som leier bolig, og av dem er halvparten langtidsleieboere, altså mennesker som ikke har sjans til å kjøpe seg en bolig. I Norge har vi satset alt på eierlinjen i boligpolitikken, og gjort altfor lite for dem som må leie bolig. Det har vært en stor økning i antall saker til behandling i Husleietvistutvalget de siste årene. Leieboerforeningen peker på at det er økt konfliktnivå i leiesektoren. De erfarer at mange saker handler om at leieboere sies opp på urettmessig grunnlag, f.eks. at utleier sier at hen skal benytte boligen selv, for så å leie ut boligen på nytt til en høyere pris.

I Tromsø har en ulovlig praksis og ukultur bredt om seg de siste årene: Utleiere leier ut på Airbnb i vinter- og turistsesongen og leier så ut fra begynnelsen av april til slutten av oktober – et tidsrom som regel bare de mest desperate må ta til takke med, og som setter folk i en vanskelig situasjon når leietiden går ut. Det er ikke lov i henhold til husleieloven, men det skjer like fullt i stort omfang. Husleietvistutvalget er viktig, men å måtte vente i over sju måneder før saksbehandlingen starter, må sies å bare være for de ressurssterke. Vi får håpe at denne omorganiseringen kan hjelpe på saksbehandlingstiden, men mest sannsynlig trengs det flere ressurser for å håndtere den økte pågangen. Det ble gjort en rekke endringer i forskrift om Husleietvistutvalget som trådte i kraft i januar 2024. Vi mener det er lurt å evaluere hvordan disse endringene har fungert, og leverer derfor et forslag om dette. Med dette tar jeg opp forslaget fra SV og Rødt.

Presidenten [10:17:38]: Representanten Hanne Beate Stenvaag har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:17:58]: Regjeringen er opptatt av et trygt leiemarked og gode og stabile boforhold. Noen ganger oppstår det konflikt i boligleieforhold. Da er det Husleietvistutvalget som behandler og avgjør saken enten gjennom meklings eller vedtak.

De gir også veiledning til leiere og utleiere om leie av bolig. Husleietvistutvalget har dermed en helt sentral og jeg vil si avgjørende rolle for et godt og trygt leiemarked.

Presset i leiemarkedet har vært høyt lenge, og konfliktnivået har dessverre økt over tid. Det er krevende å være i konflikt om husleieforhold, og det går på tryggheten løs. Regjeringen slår sammen Husleietvistutvalget og Husbanken, slik at vi skal få mer treffsikre tiltak for å forebygge konflikter og et større trykk for effektivt å løse dem.

Husbanken har fått en ny nasjonal fagrolle for leiemarkedet, som de er godt i gang med å fylle. Husleietvistutvalget har samtidig sett en stor økning i antallet saker de mottar. Dette har ført til at saksbehandlingstiden har økt, og flere saker ligger lenge på vent før de blir behandlet. For å gi et bilde av dette: I 2022, som var det første året Husleietvistutvalget var landsdekkende, mottok de 3 169 saker. I 2024 var tallet steget til 4 303. Økningen har fortsatt inn i 2025, og antallet innkomne saker vil passere 5 000. Den store økningen forklarer økningen i saksbehandlingstid til tross for tidligere tiltak som skulle effektivisere saksbehandlingen.

Ved å samle Husleietvistutvalget og Husbanken kan innsatsen i større grad vris fra tvisteløsning til forebygging. I budsjettet har vi også foreslått å styrke Husleietvistutvalget med om lag 2 mill. kr, slik at vi kan øke innsatsen for å få ned antall saker til behandling. Sammen med en mindre økning i gebyrene til utleiere øker handlingsrommet med ytterligere om lag 2 mill. kr.

I lovforslaget vi legger fram i dag, sikres at behandlingen av husleietvister fortsatt vil være uavhengig etter sammenslåingen. Ved også å styrke rammene for Husleietvistutvalget gjør vi dem bedre i stand til å håndtere det økte antallet innkomne saker. Det er et tiltak som vil komme både utleiere og leiere til gode.

Presidenten [10:20:34]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [10:20:38]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helselovgivningen (tilgjengeliggjøring av helsedata og krav til tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak) (Innst. 41 L (2025–2026), jf. Prop. 152 L (2024–2025))

Presidenten [10:20:55]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte

tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Ragnhild Bergheim (A) [10:21:21] (ordfører for saken): Først vil jeg få takke komiteen for godt samarbeid i saken.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen er uforutsigbar. Et endret trusselbilde påvirker også helsetjenesten. Vi må derfor i økt grad fokusere på å verne verdier og kritiske samfunnsfunksjoner, inklusiv evnen til å levere helsetjenester av god kvalitet med tilstrekkelig pasientsikkerhet.

Digitalisering gir store gevinster, men også nye sårbarheter. Teknologisk utvikling kan dessverre også benyttes til uønsket aktivitet. Store sett med helsedata som tidligere ikke har vært ansett å utgjøre en sikkerhetsrisiko, kan nå ha blitt det. Målsettingen med de foreslåtte lovendringene er dermed å muliggjøre at deling av enkelte store sett med helsedata kan begrenses av hensyn til samfunnets evne til å verne grunnleggende verdier, funksjoner, liv og helse.

Som en følge av det endrede trusselbildet foreslår altså regjeringen endringer i tre ulike lover – helsepersonelloven, pasientjournalloven og helseregisterloven. Arbeiderpartiet støtter at regjeringen fokuserer på å verne viktige helsedata i en trusselsituasjon og vil derfor stemme for de foreslåtte endringene.

Det har vært skriftlig høring i saken, og høringsinstansene støtter i all hovedsak departementets beskrivelse av utfordringsbildet og de foreslåtte tiltakene. Flere har imidlertid uttrykt bekymring for at begrensning av helsedata vil kunne hemme forskning og medisinsk utvikling. Da viser jeg til regjeringen, som i proposisjonen framhever at den klare hovedregelen fortsatt vil være tilgjengeliggjøring, herunder til forskning og analyse, når de øvrige vilkårene er oppfylt.

Forskningsinstitusjoner og andre organisasjoner der det er lav sannsynlighet for at helsedata kan misbrukes, skal derfor fremdeles ha lett tilgang til ønskede datasett.

Arbeiderpartiet støtter ikke de to andre forslagene som er fremmet i saken, og vil kommentere Høyre og Fremskrittspartiets forslag om redegjørelse for Stortinget innen to år om hvordan de lovendringene fungerer i praksis. De foreslåtte lovendringene vil først anvendes i en trusselsituasjon, og forhåpentligvis vil dette ikke bli aktuelt. Arbeiderpartiet mener derfor at en slik redegjørelse først blir aktuelt hvis en trusselsituasjon har oppstått.

Å vurdere hvorvidt tilgjengeliggjøring av datasett vil utgjøre en trussel mot nasjonale sikkerhetsinteresser er ikke alltid like lett. Det er derfor viktig med god veiled-

ning om hva som anses å utgjøre aktuell trussel i den enkelte situasjon.

For øvrig vil jeg avslutte innlegget med å si at jeg håper at disse lovendringene ikke trengs å tas i bruk.

Anne Grethe Hauan (FrP) [10:24:22]: Me lever i ei tid der digitale truslar ikkje lenger er noko som skjer langt vekk. Dei er her, midt i kvardagen vår. Det er daglege angrep mot norske helseføretak. Aktørar som Russland, Kina, Iran og Nord-Korea vil ha tak i våre system. FrP meiner personvernet skal vera trygt ivareteke når me er på norske sjukehus. Me må ikkje vera naive. Store datasett med helsedata som før var rekna som ufarlege, er i dag gull verd for dei som vil skada oss eller har interesse av data som norske pasientar legg igjen på norske sjukehus. Me kan ikkje lata som om alt er som før. Me må handla, og me må handla no.

Regjeringa sitt forslag handlar om å sikra kontroll over denne informasjonen for personvern og tryggleik. Framstegspartiet støttar lovforslaget. Me vil ha kontroll på kven som får tilgang og sørgja for at data ikkje hamnar i gale hender. Det er ikkje nok å håpa på det beste – me må sikra oss mot det verste.

Ja, forskning er viktig, og ja, innovasjon er avgjerande, men tryggleik kjem først. Me kan ikkje gambla med liv og helse for å spara nokre klikk i datasystema. Difor må hovudregelen framleis vera deling når vilkåra er oppfylte, men med ansvar og kontroll. Me må stilla krav til risikovurderingar, til sikring av nettverk og system og til politiattest for dei som får privilegerte tilgangar. Det er ikkje byråkrati for byråkratiet si skuld. Det er vern om liv og helse og vår rett til eit godt personvern.

Dette er ikkje eit val mellom tryggleik og utvikling, det er eit krav om balanse. Me må ta ansvar, og me må gjera det no. Me må verna pasientane, verna helsetenesta og verna dei grunnleggjande verdiane samfunnet vårt byggjer på. Eg spør: Kven vil ta ansvaret dersom helsedata blir misbrukte? Me kan ikkje venta på skandalen før me handlar, men me er heilt avhengige av at forskning får føregå. Difor må me også veta kva konsekvensar som potensielt kan følgja av dette forslaget.

Framstegspartiet og Høgre fremjar difor følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringen innen to år på egnet måte redegjøre for Stortinget for hvordan lov om endringer i helselovgivningen, jf. Prop. 152 L (2024–2025), fungerer, med særlig vekt på i hvilken grad begrenset tilgang til store helsedatasett hemmer forskning, medisinsk innovasjon og utvikling av nye behandlinger.»

Presidenten [10:27:03]: Representanten Anne Grethe Hauan har tatt opp det forslaget hun refererte.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:27:27]: Høyre støtter dette lovforslaget fra regjeringen, og det er fordi vi har en utfordring som handler om endringer i trussel- og sikkerhetsbildet mot Norge. Det vil være interessant for en del ulike aktører å få tak i norske helsedata fordi det handler om sårbar og sensitiv informasjon om norske pasienter, men også om det norske helsesystemet. Vi er sånn i Norge at vi håper vi ikke får bruk for dette regelverket, men vi har veldig mange hvilende beredskaps-hjemler i det norske regelverket. Ikke minst så vi under pandemien hvor viktig det var at vi hadde noen lover og regelverk – som riktignok har blitt revidert etter det – nettopp for å sørge for at vi kan handle raskt når det blir nødvendig.

En av bekymringene Høyre har om dette forslaget, er at vi må sørge for at det ikke hindrer deling av helsedata til forskning og medisinsk utvikling. Vi vet at det er store utfordringer i helsetjenesten i dag med at det er en fragmentering av hvor man kan hente ut helsedata, men også at det tar veldig lang tid for en del aktører å hente ut helsedata.

I Norge er vi veldig gode på å samle inn helsedata gjennom ulike helseundersøkelser og hvordan vi registrerer ting i helsetjenesten vår, så vi må sørge for at dette ikke går på bekostning av det. Det er grunnen til at Høyre støtter Fremskrittspartiets forslag i denne saken, om at en fra regjeringens side skal redegjøre for Stortinget etter to år om hvordan endringen i lovverket har slått ut når det gjelder å sikre mer forskning, medisinsk innovasjon og nye behandlinger i den norske helsetjenesten. Høyre støtter forslaget, og vi mener det vil være viktig å ta på alvor det trussel- og sikkerhetsbildet vi ser, også med hensyn til sårbarheten til helsetjenesten og deling av helsedata.

Kathy Lie (SV) [10:29:49]: Jeg vil starte med å takke saksordføreren for en god redegjørelse for saken. Det er ikke egentlig så mye mer jeg trenger å si, annet enn at vi i SV også forstår det nye trusselbildet og ser at verden er litt annerledes enn den har vært tidligere, og derfor støtter dette lovforslaget.

Vi har også registrert at den egentlig eneste innvendingen som har vært fra høringsinstansene i saken, er at begrensninger i deling av data ikke må gå ut over forskning. Det er den eneste «catch»-en vi har ønsket å ta opp. Vi har ikke gått så langt som Høyre og Fremskrittspartiet, som ber om en redegjørelse for Stortinget, men vi har også fremmet et forslag i saken, for vi forutsetter at etablerte, viktige forskningsinstitusjoner fremdeles skal ha tilgang til de dataene de har behov for. Derfor har vi fremmet et forslag om at vi ber regjeringen etablere fora og rutiner for dialog med medisinske og helsefaglige

forskningsmiljøer og slik sikre at sikkerhetstiltak ikke blir til hinder for forskning og utvikling på helsefeltet.

Med dette tar jeg opp forslaget SV er med på i saken.

Presidenten [10:31:09]: Representanten Kathy Lie har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Marius Langballe Dalin (MDG) [10:31:22]: Er det noko tre månader på landsbygda i Sør-Sudan som kirurg lærte meg, er det at det viktigaste for ei befolkning er sikkerheit. Det er alltid prioritet éin. Det er ikkje demokrati og ytringsfridom – det er sikkerheit. Har ein ikkje basal sikkerheit, kjem ein ingen veg. Difor er det viktig at vi tar opp eit forslag slik som det som kjem no, som skal vere eit bidrag i å vareta sikkerheita vår.

Miljøpartiet Dei Grøne kjem sjølv sagt til å støtte lovforslaget. Vi deler bekymringa andre har, for om dette kan vere enda ein ting som kan avgrensa medisinsk utvikling og forskning. Så vidt eg har forstått, blir det gjort eit arbeid med også dei andre systema som gjer det altfor tungt å dele informasjon i forskingssamanheng og også for medisinsk kvalitetsforbetring, så eg vil oppfordre statsråden til å kommentere på kva ein gjer på andre område for å vareta desse omsyna.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:32:34]: Jeg er glad for disse endringene i pasientjournalloven, helseregisterloven og helsepersonelloven. Som flere representanter har vært inne på, gjør den sikkerhetspolitiske situasjonen og endringene i risikobildet at vi også – dessverre, får vi si – har et behov for å justere reglene for bedre å kunne ivareta helse- og omsorgstjenestens oppgaver og den enkeltes personvern. Vi vil med disse endringene kunne redusere risikoen for at kritiske samfunnsfunksjoner påvirkes, og at store sett med helsedata blir tilgjengelig for aktører som kan utgjøre en trussel.

For det første gjør endringene det mulig å begrense deling av enkelte store sett med helsedata. Denne endringen er begrunnet i hensynet til samfunnets evne til å verne grunnleggende verdier og funksjoner og liv og helse.

For det andre betyr endringene at det ved vurderingen av hva som er et forsvarlig sikkerhetsnivå etter pasientjournalloven og helseregisterloven, også skal tas hensyn til den teknologiske utviklingen og til kritiske samfunnsfunksjoner.

Den digitale trusselen er som kjent skjerpet, med risiko for bevisste anslag også mot helse- og omsorgssektoren. Disse endringene vil gjøre oss bedre i stand til å ivareta norske borgeres interesser. Bestemmelsene skal bidra til å hindre handlinger som har et skadepotensial som innebærer at kritiske samfunnsfunksjoner vil kunne rammes. Dette kan gjelde datasett som ikke tidligere har vært ansett å utgjøre en sikkerhetsrisiko, og kan også

være offentlig tilgjengelig. Den teknologiske utviklingen og bruk av kunstig intelligens har aktualisert denne problemstillingen. Her går utviklingen fort, og derfor er det viktig at regelverket også tilpasser seg det.

Alle i denne salen er enige om – heldigvis – at forskning på og analyse av helsedata er svært viktig. Unntak som er begrunnet ut fra hensynet til samfunnsikkerhet, må ikke benyttes i større utstrekning enn det som er absolutt nødvendig. Behovet for skjerming gjelder ikke alle store datasett, og den klare hovedregelen skal fortsatt være tilgjengeliggjøring. Kompetanse og kunnskap om risiko, trusler, sårbarheter og effektive tiltak er en forutsetning for at vi skal kunne beskytte oss mot uønskede hendelser. Dette krever at det er tett dialog mellom virksomhetene som skal forestå disse vurderingene, og de nasjonale instansene som har særskilt kompetanse på samfunnsikkerhet. Departementet vil bidra til en slik dialog.

Til slutt: Jeg merker meg at komiteen mener det vil være hensiktsmessig at regjeringen følger med på hvordan disse lovendringene påvirker forskning, utvikling og innovasjon, og at komiteen forutsetter at Stortinget holdes orientert. Det synes jeg er et veldig godt forslag, og regjeringen vil selvfølgelig følge opp det på egnet måte.

Presidenten [10:35:31]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:35:50]: En av bekymringene i denne saken som jeg formidlet i mitt innlegg, er bekymringen for å hindre tilgang til og bruk av helsedata, som vi har veldig mye av i Norge. Vi ser f.eks. at det er for fragmentert. Det er for mange ulike plattformer man kan hente ut data fra. Vi ser også at det tar veldig lang tid å få hentet ut disse dataene.

Spørsmålet er: Hva vil regjeringen gjøre for å forenkle tilgangen til helsedata for forskning, innovasjon og medisinsk utvikling?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:36:26]: Takk for spørsmålet. La meg først si at hensikten med denne lovendringen jo ikke er at det skal bli vesentlig vanskeligere å drive forskning og utvikling. Det er en justering av regelverket som gjør at vi har bedre beredskap for å kunne hindre at data kommer i feil hender. Jeg har derfor vært veldig glad for at alle partiene på Stortinget stilte seg bak dette.

Regjeringen har tatt en rekke grep for å gjøre det enklere å få raskere tilgang til helsedata. Saksbehandlingstidene har f.eks. gått betydelig ned, flere av registerdataene er samlet under ett tak slik at det er enklere å forholde seg til, og vi har også gjort andre regelverksendringer som skal gjøre det enklere og smidigere å få disse dataene ut. Det er viktig både for grunnforskning, for anvendt forskning, for helsenæringen, for utviklingen av

nye metoder og ikke minst for at Norge skal være et attraktivt land å drive kliniske studier i. Regjeringen har mål om å doble det i årene framover, og da er det viktig at det er tilgang til helsedata. Norge har sannsynligvis verdens beste helsedata.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:37:31]: Høyre støtter som sagt helhjertet det forslaget som er lagt fram, men jeg tok opp de bekymringene både Høyre og FrP har hatt med i sine merknader, og som også en del andre aktører har. Det er interessant i denne diskusjonen hvordan vi behandler og bruker helsedata, så det er utgangspunktet for mitt spørsmål.

Da vi behandlet nasjonal helse- og samhandlingsplan i Stortinget i fjor, hadde Høyre et forslag om å opprette et nasjonalt helsedataregister, for nettopp å kunne samle alle helsedata ett sted og bidra til at vi ikke har den fragmenteringen som er i dag, der det er veldig mange ulike aktører man må henvende seg til, og som gjør at det tar veldig lang tid.

Oppfølgingsspørsmålet er om statsråden vil ta initiativ til å få opprettet et nasjonalt helsedataregister der en kan samle mer av dette ett sted, slik at en del aktører som skal utvikle både teknologi, innovasjon og annet, har ett sted å henvende seg til.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:38:27]: Det viktigste er jo at en får rask tilgang til data når en har berettiget behov for det. Som jeg nevnte i mitt forrige innlegg, er flere av disse dataene samlet, ansvaret er nå i større grad gitt ett sted, og saksbehandlingstidene har gått betydelig ned. Det er veldig positivt, og vi har mål om at de skal ytterligere nedover. Det gjør også at aktørene som trenger dataene, får tilgang til dem raskere. Det er ikke sikkert at å kaste alle kortene opp igjen og lage nye nasjonale ordninger, nasjonale organisasjoner og flytte rundt på dataene nødvendigvis gjør at vi kommer raskere, billigere og bedre til målet. Det viktigste er jo at de som trenger dataene, vet hvor de skal henvende seg, at vi unngår at det skjer unødvendig dobbeltarbeid, og at det er klare vilkår og tydelige regler, slik at det blir færre misforståelser og mindre saksbehandling, og selvfølgelig også at det er kapasitet nok til å saksbehandle raskt nok, slik at man raskt får ut data. Det mener jeg vi får til med dagens modell. Når pilene peker i riktig retning, synes jeg vi skal bygge videre på det som faktisk virker.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:39:33]: Det er riktig at det har gått litt ned. Det er vel rundt 12–14 måneder en del steder, men det er fortsatt veldig lang tid, for når en har kommet ned til 12–14 måneder, må en jo vente godt over et år før en får tilgang til de dataene. Det er forskere som har gitt tilbakemelding om at det at en har så lang behandlingstid for å få ut helsedata, gjør at en

ikke får satt i gang forskningen raskt nok, og i en del tilfeller også at en ikke i det hele tatt setter i gang forskningen fordi det blir for komplisert å hente ut dataene. Jeg tror det er viktig at en får fortgang i arbeidet med hvordan en kan samle det på ett sted. Det er riktig, som statsråden sier, at en på noen områder – f.eks. det en har gjort med Folkehelseinstituttets helsedataregistrering, Kreftregisteret, Norsk pasientregister og andre registre – har klart å samle det, men det er fortsatt en veldig fragmentert struktur.

Jeg er veldig enig i problembeskrivelsen til statsråden, men spørsmålet mitt var mer: Hva konkret vil regjeringen gjøre for å sørge for at man får sikrere og enklere tilgang til helsedata? Det er ingen tvil om at slik det er i dag, er det ikke godt nok. Hva konkret vil en gjøre?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:40:37]: Jeg får takke representanten, som nå redegjorde for flere av de initiativene regjeringen har tatt og gjennomført, som har bidratt til raskere og enklere tilgang til helsedata. Som jeg sa, jobber vi fortsatt med å ta saksbehandlingstiden ned. Nå viste nok representanten til noen av de verste tilfellene. Det er veldig mange eksempler på at det går vesentlig mye raskere å få helsedata ut enn det representanten sa. Det at mer av dette har vært samordnet, har absolutt vært effektivt, og så tror jeg det er mer vi kan gjøre framover når det gjelder regelverksjusteringer. Vi har gjort flere endringer i regelverket for å avbyråkratisere dette og gjøre det enklere å få tilgang.

Vi må alltid jobbe for at det skal bli bedre. Jeg er bare litt skeptisk til generelt å endre på noe for å endre på noe. Hvis vi så at generelt går saksbehandlingstidene opp, generelt går utleveringen av helsedata ned, generelt er Norge et mindre attraktivt land å drive forskning i fordi vi har dårlig tilgang til helsedata – vel, da kunne vi kanskje vurdert å bygge en helt ny struktur, men det er jo ikke det som skjer, for ventetidene går ned, industrien mener vi har fremragende helsedata, og det går i riktig retning. La oss da fortsette den positive utviklingen istedenfor nye eksperimenter.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:41:43]: Til det siste vet jeg ikke om jeg er helt enig, for jeg får flere tilbakemeldinger om at det fortsatt er utfordrende å få tak i helsedata. Et av eksemplene statsråden kunne sett på, er Storbritannia, som har laget en egen strategi som heter «Data saves lives». Der har en f.eks. samlet det ett sted, slik at det blir enklere for aktørene å få tak i helsedataene. Jeg håper ikke statsråden bagatelliserer den utfordringen vi fortsatt får tilbakemelding om. Det er veldig bra at ventetidene for å få ut dataene går litt ned, men det er fortsatt ganske lange.

Jeg spør statsråden igjen. Vil regjeringen f.eks. se på det de har gjort i Storbritannia med å samle det ett sted

for å få raskere tilgang til helsedata? Kan det en har gjort i Storbritannia, være et av initiativene vi kan se på i Norge?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:42:32]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Som jeg har sagt noen ganger nå, mener jeg vi skal fortsette den utviklingen vi har startet på, for pilene peker i riktig retning. For mange av helsedataene har behandlingstiden gått betydelig ned. Vi ser at det er stor interesse for å drive kliniske studier i Norge. Vi jobber også med planer for å gjøre det enda mer attraktivt. Det er helt riktig at Norge sannsynligvis sitter på verdens beste helsedata fordi vi har en sterk offentlig helsetjeneste. Vi har over flere tiår jobbet med å samle inn helsedata. Det er også veldig viktig at det er høy grad av tillit i befolkningen, så folk stoler på at vi forvalter disse dataene til det beste for samfunnet og til det beste for folk. Det gjør at industrien, forskermiljøene, akademia, sykehussektoren og helsetjenesten i bredt får tilgang til dataene. Jeg mener vi skal fortsette den utviklingen vi er inne i. Jeg utelukker ikke at det kan være aktuelt å gjøre nye endringer framover, men nå er jeg først og fremst opptatt av at vi skal fortsette å få ned ventetidene, og det gjør vi måned for måned.

Marius Langballe Dalin (MDG) [10:43:46]: Som statsråden kommenterer, har vi blant dei beste helsedataa i verda, kanskje nesten dei beste, men som fleire har vore inne på, er det ikkje veldig enkelt å få dei ut. Det er mange skrankar, både regulatoriske og reint teknologiske. Statsråden har delvis svart på det, men eg høyrer veldig gjerne meir om visjonane for korleis vi forenkler dette og gjer det lettare for forskning å kome til, og kva slags moglegheiter han ser, m.a. med kunstig intelligens og andre verktøy, for å få utnytta desse helsedataa så godt som mogleg.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:44:26]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Det er et viktig tema. Som sagt pågår det et systematisk arbeid i registrene for å få ned behandlingstiden, og vi ser at den går konsekvent ned. For mange av disse dataene har den gått vesentlig ned. Det er veldig positivt. Vi har gjort regelverksendringer som skal gjøre det enklere og mindre byråkratisk å få tilgang.

Jeg vet at det er stor bevissthet i de underliggende virksomhetene, f.eks. i Folkehelseinstituttet, om hvordan man kan ta i bruk ny teknologi også. Representanten viser til kunstig intelligens og andre måter å automatisere søknadsprosesser på og i større grad vurdere søknader. Her jobbes det, og det er absolutt gode initiativer. Vi har også diskutert med andre land hvordan de jobber med dette, og vi ser på om vi kan samarbeide for lettere tilgang.

Jeg mener også at vi bør kunne se potensialet som ligger i å koble norske helsedata med andre lands helsedata, for å kunne tiltrekke oss de riktig svære innovative prosjektene, ikke minst når det gjelder kliniske studier.

Marius Langballe Dalin (MDG) [10:45:33]: Statsråden nemnde nettopp dette med å kople det mot nordiske land òg. Eg har sjølv jobba mykje med prostatakreft og ser eit enormt potensial der «lead time» er enormt lang frå ein startar eit prosjekt, til ein har eit resultat. Då vil det å kunne ha stordata, t.d. om prostatakreft, med alle moglege data i heile Norden, vere ei kjempestyrking.

Vi håper at statsråden kan kome tilbake til Stortinget seinare med kvar visjonen er, men er det heilt konkrete saker i emning, som vi vil få til Stortinget i nær framtid, knytte til både det internasjonale og det nasjonale arbeidet med å gjere dette tilgjengeleg, vil eg gjerne høyre om det.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:46:15]: Det høye ambisjonsnivået vårt om å doble antallet pasienter som får være med på kliniske studier, vil nok kreve noen justeringer av rammevilkårene og en enda mer aktiv innsats. Det vil være naturlig å involvere Stortinget i diskusjoner om dette.

Jeg svarer selvfølgelig gjerne på alle spørsmål jeg får, og jeg er som sagt veldig glad for at hele komiteen står bak ønsket om at regjeringen skal følge med på disse endringene som nå gjøres, og holde Stortinget orientert, så det skal vi gjøre.

Jeg kan også nevne – og det er også til representanten Svardal Bø – at jeg har vært i London og møtt vitenskapsminister Vallance. Vi hadde med Kreftforeningen og den britiske søsterorganisasjonen til den norske Kreftforeningen, og der var et av temaene hvordan vi – i Norden og med Storbritannia – kan jobbe for å koble helsedata og få raskere tilgang til helsedata, og hvordan vi kan «teame» opp for de virkelig store prosjektene, bl.a. der hvor vi tror det ligger noen gjennombrudd i kreftforskningen framover. Da har Norge mye å bidra med. Jeg opplever at vi stadig er et attraktivt land å samarbeide med, og det ønsker vi å formalisere i fortsettelsen.

Presidenten [10:47:18]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [10:47:21]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Norges innsats for fred og konfliktløsning i en urolig verden (Innst. 40 S (2025–2026), jf. Meld. St. 30 (2024–2025))

Presidenten [10:47:35]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil ti replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Første taler er Morten Kolbjørnsen, for sakens ordfører Himanshu Gulati.

Morten Kolbjørnsen (FrP) [10:48:13]: Jeg vil med dette knytte noen ord til Innst. 40 S for 2025–2026, om Norges innsats for fred og konfliktløsning i en urolig verden, og først vil jeg takke komiteen for konstruktive og gode diskusjoner.

Internasjonalt arbeid for fred har lang tradisjon i norsk utenrikspolitikk, og dette inkluderer et bredt sett med tiltak og virkemidler, deriblant humanitær innsats, konfliktforebygging, fredsbygging, langsiktig utviklingsinnsats og styrking av multilaterale forpliktelser, med mål om bl.a. nedrustning og ikke-spredning av atomvåpen.

Denne stortingsmeldingen er avgrenset til norsk diplomatisk innsats for å dempe eller løse konflikter, hvor innsatsen skjer gjennom diplomatisk kontakt med aktører i konflikter, tilrettelegging for samtaler og forhandlinger mellom parter, samt oppfølging av våpenhviler og fredsavtaler, og omfatter derfor både egen, norsk innsats og samarbeid med statlige og ikke-statlige partnere. Prioriteringene i denne stortingsmeldingen er i tråd med Norges nasjonale sikkerhetsstrategi, som ble framlagt i mai 2025.

Det har vært et mål for Norges innsats for fred og konfliktløsning å dempe og løse konflikter og å fremme tiltak og løsninger basert på folkeretten. Norge er best tjent med et fredelig og regelstyrt verdenssamfunn. Den norske innsatsen for fred og konfliktløsning kjennetegnes ved at man har vilje til å snakke med alle parter, uten at det medfører anerkjennelse av omstridte konfliktaktører. Diskresjon og evnen til å bringe aktørene sammen i det stille er et viktig premiss for mange aktører. Viktigheten av partenes eierskap til konflikten vektlegges i arbeidet.

Det er verdt å merke seg at Norge også bidrar i konflikter der Norge ikke er upartiske, med bl.a. rådgivning og støtte til én parts kapasitet til å forhandle med den andre. Norge søker alltid å få til mest mulig inkluderende prosesser, og fredsprosessene har tradisjonelt et langt perspektiv. For å kunne være relevant på dette området er det viktig at Norge opptrer upartisk der en ønsker å være bidragsyter, men at en samtidig tar klare og tydeli-

ge valg der Norges og alliertes sikkerhetsinteresser står på spill.

Fremskrittspartiet vil vise til at norske regjeringer for ofte har involvert seg med aktører på måter som burde vært unngått, som eksempelvis ved å invitere og bruke norske skattebetaleres midler til å fly inn medlemmer av Taliban til Norge.

Fremskrittspartiet er av den oppfatning at Norges internasjonale og diplomatiske innsats i større grad må fokusere på de forholdene som er geografisk nærmere oss, eller som på annen måte er av stor sikkerhetspolitisk interesse for Norge.

Monica Nielsen (A) [10:51:03]: Norges internasjonale arbeid for fred har lang tradisjon i norsk utenrikspolitikk, og Norge har stilt opp og bidratt for mange land og i mange ulike konflikter. Vår innsats for fred rundt om i verden har vært bygget på våre verdier, på humanitær innsats, på konfliktforebygging og på fredsbygging mellom parter – og gjerne med en langsiktig utviklingsinnsats og i samarbeid med andre land.?

Listen over norske bidrag er lang. Vi har over år bygd opp kompetanse og troverdighet, bl.a. fordi vi kan snakke med alle, og fordi Norges innsats ofte er langsiktig, fleksibel og forankret i politisk konsensus. At Norge også har vært villig til å ta politisk risiko, har styrket vårt omdømme som fredsnasjon.?

Vår sikkerhet handler om mer enn militære styrker. Det å redusere fattigdom i verden, ulikheter i samfunnet og klimaendringer styrker også vår egen sikkerhet. Det er en styrke at vi har kompetanse på og kan jobbe med kontaktdiplomati, der muligheter sonderes, budskap viderefremmes og det bygges kontakt mellom parter, som vi gjorde i Afghanistan – og med mer uformell tilrettelegging for at parter møtes, og bygge veikart og dialog, som vi gjorde i Myanmar og i Øst-Timor, eller der vi har brakt parter sammen til formelle forhandlinger, som vi gjorde med Colombia og med FARC.

Norsk fredsdiplomati har vært – og er – i tillegg viktig også i prosesser som ledes av andre. I noen tilfeller har Norge vært vertskap, mens vi i andre tilfeller har bidratt med faglig støtte og rådgivning, som for Ukraina, Guatemala og Thailand.

Stortingsmeldingen viser at norsk fredsarbeid er viktig både for Norge og for det internasjonale samfunnet, først og fremst fordi det har bidratt til fred, men også fordi det har gitt oss nyttig innsikt og kunnskap og norsk tillit og anerkjennelse internasjonalt.

Norge har også bygget opp under kvinners rettigheter og jobbet for kvinners deltakelse i fredsprosesser. Her har vi gått foran. Et eksempel er fredsprosessen mellom myndighetene og FARC-geriljaen i Colombia. Det norske initiativet ga opprettelsen av en kommisjon med

kvinnerepresentasjon fra begge parter, som førte til at kvinner fikk eie og bli prioritert i fordelingen av land, subsidier og lån. Også konflikt- og krigsofres rettigheter, humanitært diplomati og klima og miljø har tradisjon for å bli vektlagt i norsk fredsarbeid.

Norges nasjonale sikkerhetsstrategi vektlegger betydningen av vårt prinsipielle forsvar for folkeretten og viktigheten av arbeidet for å redusere krig og konflikt. For Norge handler ikke sikkerhetspolitikk bare om militære styrker – det handler også om å ta tak i de underliggende årsakene til konflikt. Norsk innsats bidrar til de- eskalering og konfliktløsning og til å dempe lidelser for sivilbefolkningen i krigs- og konfliktområder. Dette oppnår vi, selv om freds- og konfliktarbeidet i seg selv ikke ofte resulterer i fullverdige fredsavtaler.

Norge er kjent for sin rolle som fredsmekler. Verdensbildet er i dag blitt mer urolig, og konfliktene i verden er kommet tettere på oss. Vårt arbeid for fred og konfliktløsning er derfor viktigere i dag enn tidligere.

Norsk freds- og forsoningsarbeid er en god investering som koster lite sammenlignet med militære virkemidler og væpnet konflikt. Jeg vil derfor avslutte med å takke for en god stortingsmelding som understreker hvorfor vi alle kan være stolte av denne innsatsen, hvor Norge bidrar til å redusere lidelse, krig og konflikt.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:55:18] (komiteens leder): I dag morges hadde både presidenten og utenriks- og forsvarskomiteen et usedvanlig godt møte med nobelprisvinner Maria Corina Machado. Grunnen til at jeg nevner det her, er at Venezuela er et av de områdene der Norge har vært engasjert tidligere, fra ca. 2019. Det var en innsats og en rolle for Norge som var ønsket av begge parter, i et forsøk på å få i gang den politiske dialogen, og som også bidro til å legge til rette for at det kunne gjennomføres primærvalg og rammene for et presidentvalg.

Jeg vil også fra denne talerstolen gjerne si at den norske innsatsen ikke har gjort noe fra eller til for nobelprisen. Den var avsluttet før nobelprisen kom, men innsatsen er likevel et bilde på det Norge gjør mye av, å kunne være en tilrettelegger i konflikter som er veldig fastlåste.

Det er også viktig at Stortinget får anledning til å diskutere dette temaet. Det er et satsingsområde i norsk utenrikspolitikk, noe Norge historisk sett har brukt mye tid og ressurser på, og gjør det også framover. Så er det åpenbart slik at dette temaet bare delvis egner seg fullt ut for offentlig diskusjon, fordi det er mange prosesser som krever stor diskresjon, og det er stor risiko forbundet med å omtale en del av prosessene. Som tilrettelegger krever det risikovilje fra norsk side, og det krever betydelig tålmodighet. I mange tilfeller kan det ta år før en innsats blir kjent, og det legges veldig viktige grunnsteiner

for innsatsen gjennom det arbeidet som lenge ikke er kjent.

Utfordringene i avtaler starter gjerne etter signering av avtalen, når den skal gjennomføres. Det er da mange av de krevende situasjonene oppstår. Der har Norge markert seg gjennom mange år som et land som også er med når ting blir vanskelige etter signeringen. Det er en viktig trygghet å gi partene. De må eie resultatet, de må eie det de har blitt enige om, og de må også eie oppfølgingen, men det må allikevel være en rolle for en tilrettelegger i å forsøke å få prosesser tilbake på rett spor hvis det går galt.

Innsatsen for fred og konfliktløsning er også en sikkerhetspolitisk kapital for Norge. Det syns jeg vi kan snakke mer og høyere om. Det betyr at vi kan bidra i prosesser hvor andre og større land verken kan eller vil bidra. Igjen finnes det mange eksempler på det, men der kan altså vi bidra på en måte som gjør at dette også gir oss sikkerhetspolitisk kapital. Jeg tror det å snakke mer om hvor tett disse områdene er knyttet sammen, vil øke både legitimiteten og synligheten.

Vi har også markert oss som et land som, selv om vi er upartiske, ikke er nøytrale i den forstand at vi ikke legger noen verdier inn i det vi jobber med, f.eks. inkluderende fredsprosesser. Dette var også et satsingsområde for Norge i Sikkerhetsrådet, for vi vet at bærekraftig fred er avhengig av at det er inkluderende prosesser, som inkluderer både kvinner, sivilsamfunn og andre aktører i samfunnet.

I Norge har vi også en god tradisjon for å kunne fortelle parter i konflikter der vi engasjerer oss, og der partene ber oss om å engasjere oss, som er de områdene vi er med på, at denne innsatsen for fred og konfliktløsning er tverrpolitisk, og at den kommer til å stå seg over regjeringsskifter. Det gir en trygghet for partene, men det gir selvfølgelig også et viktig signal om at det er en langsiktighet inne i bildet.

Helt til slutt vil jeg bare legge til at det bildet som avtegner seg nå, og som det selvfølgelig er viktig for Norge å være både oppmerksom på og koblet på, er at stadig nye aktører tar på seg denne typen oppdrag. Vi har sett mange land i Midtøsten gjøre det, vi ser også land i Asia som gjør det. I utgangspunktet er det positivt at mange land ønsker å engasjere seg, og Norge har partnerskap med flere av landene, men det er selvfølgelig også tidvis en utfordring at en del andre parametere legges til grunn for hvordan f.eks. en fredsløsning skal se ut mellom parter, og på hvilken måte land engasjerer seg. Det gir litt nye rammebetingelser for innsatsen for fred og konfliktløsning globalt, og det er det viktig at Norge også følger godt med på.

Kirsti Bergstø (SV) [11:00:30]: SV ble i stor grad bygd på den norske fredsbevegelsen, og den er fremde-

les sentral for oss og vårt arbeid i dag. Det var derfor med stor glede at vi fikk gjennomslag for en egen stortingsmelding om norsk fredsinnnsats i forhandlingene om statsbudsjettet for 2025. Meldingen gir en verdifull beskrivelse av og innsikt i norsk fredsdiplomati, men jeg savner litt mer om ambisjonene for hvordan norsk fredsinnnsats kan styrkes, for det må jo være et mål.

Norge har lang erfaring med fredsarbeid. Vi har mekket og lagt til rette for en rekke fredsforhandlinger rundt om i verden. Vi har framstående fredsforskning og sivilsamfunnsorganisasjoner som på ulike vis bidrar til konfliktløsning osv. Langt fra alle forhandlinger har vært vellykket, og det trengs evaluering av hva som er suksesskriteriene, sånn at vi kan lære av feil, bli bedre og spille en sterkere rolle. For SV er det åpenbart at Norge skal fortsette å styrke innsatsen for fred. Vi står i en tid med mange kriger og konflikter – historiske sådanne – og de sivile tapene er altfor store. Det regelverket og de normene som verdens land ble enige om etter andre verdenskrig, står i dag under sterkt press. Russland, Israel og de to krigførende partene i Sudan begår omfattende og systematiske brudd på krigens folkerett. Resultatene ser vi i sivile tap – i utbombede sykehus, drepte journalister og helsepersonell, henrettelser av fanger og mer.

Som et lite land strategisk plassert i nordområdene, er vi helt avhengig av en regelstyrt verden. Når stormaktene tar seg til rette og bryter folkeretten og FN-pakten, er det utfordringer også for oss. Norge bør konsekvent stå opp for folkeretten og for FN. Vi må ta våre egne forpliktelser på alvor og jobbe for at andre respekterer det viktige bolverket vi har.

For SV handler fredsarbeid om langt mer enn fredsdiplomati. Det er synd at regjeringen ikke nå brukte muligheten til å utvide forståelsen av hva fredsarbeid kan og bør være, og vi mener at tiden er inne for å nedsette en fredskommisjon som kan se bredt på hvordan Norge best mulig kan bidra til fred i verden. Vi må fortsette arbeidet for å bygge ned forskjeller og ulikheter i makt og rikdom, fortsette kampen for demokrati, for likestilling og likeverd, styrke sivilsamfunn og det som er utgangspunktet for å kunne leve et godt og fritt liv. Det er et viktig arbeid å gjøre globalt i en tid som blir stadig mer urolig, og der autoritære krefter styrker seg.

Fredsarbeid handler også om kontroll med våpen. Norge har en viktig rolle når det gjelder internasjonal regulering av flere våpentyper. Det har vært bred konsensus om at vi ikke skal ha atomvåpen, og norske myndigheter var sentrale i utarbeiding og oppfølging av det internasjonale forbudet mot miner, for å nevne noe. Jeg ser med bekymring på at deler av dette regelverket de siste årene har blitt svekket. Etter Russlands fullskala angrepskrig på Ukraina har mange land sett behov for å

ruste opp eget forsvar. Det er klart at det er et helt annet behov for beredskap på våpen og ammunisjon i den sikkerhetspolitiske situasjonen vi står i nå, men med en generell opprustning har også stigmaet rundt atomvåpen blitt svekket, og landminer har blitt tatt i bruk etter lang tid med forbud. Flere europeiske land har trukket seg fra landminekonvensjonen, og det internasjonale arbeidet med regulering av autonome våpen har bremsset opp.

Mer enn noen gang er det behov for et land som står opp for streng og forutsigbar kontroll med den typen våpensystemer. Det er ingen motsetning i å styrke sin egen forsvarsevne, tenke beredskap i bred forstand og samtidig være en tydelig stemme og gjøre et tydelig arbeid for en mer fredelig og forutsigbar verden. Med det vil jeg si at jeg er glad vi har et flertall i Stortinget og også en regjering som deler det målet.

Jeg tar opp SVs forslag.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:05:27]: Representanten Kirsti Bergstø har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:05:47]: Norge har en lang og stolt tradisjon for å bidra til fred og konfliktløsning. Denne meldingen bekrefter at arbeidet er viktigere enn noen gang i en verden preget av uro og økt geopolitisk spenning. Senterpartiet støtter målene om å dempe konflikter, fremme løsninger basert på folkeretten og sikre partenes eierskap. Diskresjon, fleksibilitet og viljen til å snakke med alle parter er norske fortrinn vi må ta vare på. Det betyr også at vi må ta risiko. Vi må tørre å gå inn i konflikter der vi kanskje kan feile, tåle å ta kritikken, men samtidig stå opp for våre verdier. Det har vi særdeles gode tradisjoner for i Norge, og det må vi sørge for at vi skal fortsette med.

Vi merker oss at etterspørselen etter norsk innsats vil fortsette. Derfor må vi bygge videre på erfaringene og styrke samspillet mellom humanitær innsats, utvikling og fredsarbeid. Forebygging er den mest kostnadseffektive investeringen vi kan gjøre, og vi må tørre å prioritere dette. I dagens situasjon er det viktigere enn noen gang å tørre å prioritere forebygging. Derfor er også norske bistandspolitiske prioriteringer viktige.

Senterpartiet vil også understreke at Norges handlingsrom som ikke-EU-medlem gir oss en unik posisjon i fredsarbeidet. Det må vi verne om. Vi skal også her samarbeide tett med våre europeiske venner og gå sammen om innsats og løsninger som fremmer fred og rettferdighet. Samtidig har Norges handlingsrom vært større, nettopp fordi vi ikke har vært bundet av EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk. Fredsarbeid krever langsiktighet, risikovilje og politisk engasjement. Norge

skal fortsatt være en tydelig stemme for dialog og løsninger, og vi i Senterpartiet står bak denne linjen.

Bjørnar Moxnes (R) [11:08:34]: Vi lever i usikre tider, med både Russlands krig mot Ukraina, USA som truer med å annektere Grønland, og som nå bygger opp til en mulig krig i Karibia, massakrer og krig i Sudan, og et år da atommaktene India og Pakistan har vært i krigshandlinger mot hverandre. Vi har også Israels folkemord i Gaza og landets destabilisering av hele regionen, med angrep mot både Syria, Libanon og Iran.

I en sårn situasjon ønsker vår hjemlige høyreside å trappe ned Norges internasjonale innsats for fred og folkerett. De ser på Norges fredsdiplomati som en sikkerhetspolitisk kapital, hvor Norge kan tilby sentrale allierte å spille en rolle de da selv ikke kan spille. Rødt har et annet syn på fredsarbeid enn Høyre. Det å gå for en tilbaketrekning nå er det motsatte av det som trengs, ikke minst fordi vi har en Trump-administrasjon som viser at USA nå er villig til å behandle også europeiske allierte som de alltid har behandlet land i Latin-Amerika, i Asia, i Afrika og i Midtøsten. Hanskene er nå av, også overfor oss.

Amerikanerne kan, hvis de ønsker det, blande seg inn i vår innenrikspolitik – det er vel en slags programerklæring fra Trump-administrasjonen – og kan også legge press på allierte for å få tilgang til naturressursene våre. Det samme mønsteret ser vi naturligvis også gjennom Russlands krigshandlinger, og kanskje er det ikke tilfeldig at Kreml virker meget fornøyd med USAs nye sikkerhetsstrategi.

I denne situasjonen er det viktig at vi gjør det vi kan for å bygge broer, og også bygge ut kontaktnettverk i andre stater som – som Norge – er avhengige av at FN-pakten og folkeretten respekteres. Det er avgjørende at Norge står opp mot både imperialisme og folkerettsbrudd, om det kommer fra allierte eller fra motstandere av våre allierte, og ikke minst at vi ikke svekker vår troverdighet ved å gå inn for ett sett med regler for våre allierte og et annet sett med regler for våre alliertes motstandere.

Vi må også stille opp for et FN som er under hardt press, og for domstolene, altså de internasjonale domstolene, som i dette øyeblikk sanksjoneres av verdens mektigste stormakter. Norge må bidra med megling for å unngå borgerkriger. Om vi ikke alltid lykkes, har den norske utenriksstjenesten siden 1990-tallet en rimelig bedre «track record» når det gjelder å fremme demokratiske rettigheter og fred, enn det amerikanske militæret, for å nevne noen.

I den forbindelse vil jeg derfor peke på noen viktige gjennomslag for Rødt som ligger i budsjettforliket som vedtas i Stortinget før jul. Det ene er den økte bevilgnin-

gen til Den internasjonale straffedomstolen, ICC. De presses knallhardt av både amerikanerne og russerne, som ikke ønsker at ICC skal kunne fungere på en effektiv måte. Det andre er vedtaket om at Israel skal holdes økonomisk ansvarlig for sine ødeleggelser i Gaza. Jeg vil i tillegg løfte fram det forslaget Rødt og SV fremmer, om at Norge skal ratifisere Kampala-tillegget til Roma-vedtektene, som da vil la domstolen straffeforfølge angrepskrig. Dette er noe Rødt lenge har foreslått, som regjeringen har vært positiv til. Det som gjenstår nå, er å få det gjennomført.

Margit Bye (MDG) [11:13:15]: Krig, konflikt og lidelse har ringvirkninger – ringvirkninger som sprer seg til den andre siden av jorden på bare minutter. Det gir ikke lenger mening å snakke om hva som er vårt nærområde, når oljefondets egne analyser viser at oljefondet kan nærmest halveres dersom Kina invaderer Taiwan, når overgrepene i Midtøsten skaper frykt og hets mot norske muslimer og jøder, og når klimautslippene våre var med på å bidra til en sultkatastrofe i Sudan som nå har utviklet seg til å bli en av de mest grusomme konfliktene på vår felles planet. Da må vi klare å se ting i sammenheng. Det er også i vår egeninteresse.

Norge har en stolt historie som fredsmegler og brobygger. Jeg er glad for at nesten samtlige partier i denne sal er enig i at det er noe vi skal gjøre mer og ikke mindre av, for det er ikke bare mobilene våre som er sammenvevd gjennom internett og sosiale medier. Det er også selve vårt fundament som nasjon.

Når vi vet hvor raskt det går fra krig i Midtøsten til oljeprisfall og massearbeidsledighet her hjemme, burde det være en selvfølge at å investere i fred er en god investering. Derfor skulle jeg ønske at regjeringen var enda tydeligere på hvordan Norges rolle som fredsnasjon vil og må endre seg i takt med verden.

Meldingen sier ganske mye om hva Norge har gjort før, men lite om hva Norge bør gjøre nå. Vi vet at verden rustet opp. Vi vet at våpenindustrien i verden vil øke sin kapasitet. Vi vet at droner og autonome våpen blir både billigere og mer tilgjengelige. Hva betyr det for nedrustning og konfliktbildet i verden? Vi får få svar i denne meldingen.

Norge er nødt til å styrke arbeidet med å lære av tidligere freds- og dialogprosesser, og særlig akkurat dem som ikke har gitt det resultatet vi ønsket oss. Vi burde styrke samordningen av diplomati, humanitær innsats og utviklingssamarbeid, for vi vet at fraværet av mat, vann og tak over hodet, fraværet av muligheten til å leve et trygt liv og fraværet av håp om en god framtid er blant de aller sterkeste indikatorene på at det vil oppstå konflikt.

Miljøpartiet De Grønne hadde forventet et klarere svar fra regjeringen om hvordan Norge skal jobbe med

forebyggende fredsarbeid. Det ser kanskje ikke like imponerende ut i rapporter og festtaler, men det er enormt mye mer effektivt å skulle gjøre forebyggende arbeid enn å skulle gjøre opp for årevis med vondt blod, tap og traumer når konflikten først har brutt ut. Når klimaendringer allerede fører mennesker på flukt i Sahel og mange andre steder i verden, vet vi at det er brennbart materiale for nye konflikter.

Hvordan kan Norge da bruke vår fredskompetanse i å forhindre kamp om enda knappere ressurser? Vi kan være stolte av Norges innsats for fred i verden, men i vår tid holder ikke tilbakeskuende stolthet og eufori hvis vi ikke også peker ut en ny retning for framtiden som tar inn over seg at verden faktisk har endret seg. En ny tid krever en ny strategi for norsk fredspolitik. MDG håper derfor at utenriksministeren snart kommer tilbake til Stortinget med en strategi med nye svar for en ny tid.

Jeg tar opp MDGs forslag i saken.

Presidenten [11:17:26]: Representanten Margit Bye har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [11:17:39]: Bakteppet for at vi i dag i denne salen skal debattere en stortingsmelding om fred, er mørkt. Antallet konflikter i verden har ikke vært høyere siden slutten av andre verdenskrig, og konfliktene blir stadig mer komplekse. Vi ser en verdensorden i endring, med større geopolitisk spenning, svekket samarbeid i internasjonale institusjoner og økt press på folkeretten. Med Russlands ulovlige, uprovoserte og brutale fullskalainvasjon av Ukraina er også den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa og Norge dramatisk forverret, og vårt forhold til naboene i øst er varig endret.

Med økt konflikt i verden og i våre nærområder vil behovet for fredelig internasjonal konfliktløsning også øke. Diplomati for fred og konfliktløsning har lenge vært en prioritert og integrert del av norsk utenrikspolitikk, uavhengig av hvem som har styrt Utenriksdepartementet. KrFs tidligere utenriksminister Knut Vollebæk bør absolutt nevnes blant statsråder som har hatt et spesielt engasjement for fredsdiplomati, bl.a. gjennom hans innsats på Balkan under det norske OSSE-formannskapet i 1999.

Fred er mer enn fravær av krigshandlinger. Vi ser nå en økning i hybride angrep, desinformasjon, cyberangrep og press på demokratiske institusjoner. Det er handlinger som hver for seg ligger under terskelen for krig, men som samlet sett undergraver tryggheten i demokratiske land. På grunn av trusselen fra et aggressivt Russland og for å rette opp den skeive byrdefordelingen i NATO trenger vi et sterkere forsvar enn det vi har i dag. En avskrekkende forsvarsmakt, mobilisering og samvirke av sivile og militære ressurser i totalforsvaret og alliansetilhø-

righeten vår er helt grunnleggende for å kunne forsvare demokratiet og frihetene våre. Samtidig må vi ikke miste det lengre perspektivet om en fredelig verden.

Norge bør fortsatt stå opp for prinsippet om en kjernefysisk fri verden. Atomvåpen utgjør en eksistensiell trussel, og vi har et særlig ansvar som medlem av NATO for å arbeide for en verden uten denne typen masseødeleggelsesvåpen. Sikkerhet vil heller aldri bygges av militær makt alene. Det perspektivet må vi aldri glemme, i en tid der vi bruker mye tid og ressurser på å ruste opp.

De fleste konflikter handler om makt, territorium og ressurser, men mange av dem har også sterke religiøse dimensjoner. Det ser vi i Midtøsten, på Balkan, i Nigeria og en rekke andre plasser. Politiske ledere har gjennom historien bevisst brukt ødeleggelse av hellige steder for å piske opp hat og polarisering. Derfor er interreligiøs dialog ikke et sidespor i fredsarbeidet, men helt sentralt.

Dialog mellom religiøse ledere og lokalsamfunn kan bidra til å identifisere felles verdier, bygge tillit, dempe fiendebilder og skape rom for forsoning. KrF mener Norge fortsatt bør støtte både norske og internasjonale aktører som driver denne typen dialog lokalt og internasjonalt. Mange nordmenn har også lang og verdifull erfaring på dette feltet. Trond Bakkevig bygget gjennom sin rolle i Kirkenes Verdensråd bro mellom religiøse ledere i Jerusalem, førte dialog mellom jøder, muslimer og kristne, og bidro til tillitsbygging der politiske prosesser sto fast.

Poenget er dette: Når diplomatisk erfaring blir kombinert med trosbasert forankring kan dører bli åpnet som ellers hadde forblitt lukket. Den kompetansen bør Norge bruke mer av, ikke mindre, der det er relevant.

Guri Melby (V) [11:21:58]: Vi lever i en tid der krig og konflikt preger verdensbildet. Russlands brutale angrep på Ukraina, krig i Gaza, borgerkrig i Sudan – listen er dessverre lang. Samtidig ser vi at folkeretten og internasjonale normer svekkes. Dette er ikke en fjern uro, men en direkte trussel mot vår egen sikkerhet og velferd. Norge er et lite land, men vi har en stor stemme, hvis vi bruker den klokt. Vår innsats for fred og konfliktløsning er ikke snillisme, men realpolitikk for en tryggere verden.

Norge har gjennom tiår bygget en unik posisjon som en fredsnasjon. Vi har vist vilje til å snakke med alle parter, til å være diskret og til å ta risiko. Dette har gitt oss troverdighet og politisk kapital få andre land har, men dagens virkelighet er også mer kompleks. Konfliktene er langvarige, drevet av klimaendringer, matsikkerhet, digitale trusler og ikke minst stormaktsrivalisering. Derfor må Norges fredsinnset være mer helhetlig, mer langsiktig og mer strategisk enn før.

Jeg må også være tydelig på en ting: Fredsarbeid krever ofte diskresjon og en viss grad av nøytralitet, og det er forståelig, men nøytralitet må aldri bli fravær av verdi-er. Vi skal ikke være så opptatt av å være tilretteleggere at vi mister det moralske kompasset vårt.

Når demokratiet angripes, når menneskerettigheter trampes ned, da må Norge være en tydelig part. Vi kan bidra til dialog, men vi skal ikke være nøytrale i kampen mellom demokrati og diktatur, eller nøytrale i møte med grove folkerettsbrudd. Vår fredspolitikkk må bygge på prinsipper, ikke bare prosess, og ingen steder er det tydeligere enn i krigen i Gaza. På tross av at Norge har spilt en historisk rolle på konfliktløsningssiden her, er og var det riktig av Norge å ta en tydelig posisjon mot Israels krigsforbrytelser.

Venstre mener vi må styrke samspillet mellom diplomati, humanitær innsats og utviklingspolitikk. I dag er disse områdene for ofte adskilt, selv om de konfliktene vi står overfor, er sammensatte. Når vi ser at klimaendringer og matsystemer driver fram krig, må vi tenke helhetlig. Fredsarbeid kan ikke være en isolert øy i utenrikspolitikken, det må være en integrert del av alt det vi gjør. Vi må også være tydelige på verdiene våre, på folkeretten, på menneskerettighetene og på beskyttelsen av sivile, særlig barn. Det må være kompasset i alt vi gjør. Det betyr også at Norge må være en pådriver for internasjonale regler som setter grenser for krigføring, og for mekanismer som sikrer ansvar når grenser brytes. Det betyr at vi må stå opp mot straffrihet og opp mot våpen som rammer sivile.

Venstre vil at Norge skal være en relevant og troverdig fredsnasjon også i fremtiden. Det krever politisk vilje, det krever ressurser, og det krever også evnen til å tenke nytt. Det krever at vi ser sammenhengen mellom sikkerhet, utvikling og rettferdighet. Det krever også at vi tør å ta lederansvar når verden trenger det.

Til orientering vil Venstres stemmegivning avvike fra innstillingen: Vi stemmer for og ikke mot forslagene nr. 4 og 7–9.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:25:40]: Det er en svært stor fordel for den til enhver tid sittende regjering, utenriksminister og diplomatiske korps at det er så bred enighet i salen om grunnprinsippene rundt det vi snakker om nå. Det er en kapital i seg selv, som Norge har. Som bl.a. representanten Eriksen Søreide helt riktig påpeker: Det faktum at lange prosesser ofte har gått over regjeringer, men hvor all diskresjon og retning opprettholdes, også fordi man har kanaler for å snakke om slikt underveis, er en svært viktig del av det norske fredsarbeidet og den høye tilliten vi har. Det føler jeg på i veldig mange ulike sammenhenger, fra veldig mange ulike typer land, aktører, organisasjoner og

parter i konflikter, og det er et uttrykk for at man har sett at man kan snakke med Norge, og at Norge ikke vil snakke høyt om prosessen før man er enige om det. Man vil ta vare på konfidensialitet også mellom parter, og jeg må si i denne sal at det er ekstremt viktig å ta vare på det. Derfor var det vårt ønske å kunne diskutere dette gjennom denne meldingen, og jeg er glad vi har fått den fram.

Til de flere gode innleggene om at fred er mer enn dette: Det er jeg grunnleggende enig i. Vi har altså skrevet en stortingsmelding om freds- og konfliktdiplomatiet, som er dagens tema, men svært mye av norsk utenrikspolitikkk har jo fred som hovedformål. Det gjelder utviklingspolitikken, altså bruken av bistand alene og sammen med andre, og arbeidet for nedrustning og våpenbegrensningsavtaler, ikke minst der vi har spilt en nøkkelrolle i mange av dem som faktisk har blitt noe av, som antipersonellminekonvensjonen og klasminekonvensjonen, Arms Trade Treaty, altså våpenhandelsavtalen, og flere. Vi er veldig opptatt av at hvis folk bryter dem, eventuelt trekker seg fra dem, skal vi være konsistente og tydelige på at det ikke er bra. Det er viktig å bygge opp de folkerettslige instrumentene, ikke rive dem ned. Det mener jeg også at vi har vist mer enn mange andre for øvrig likesinnede land, for vi er opptatt av konsistens på tvers. Rett og slett: Det å arbeide gjennomgående for folkerett, menneskerettigheter og internasjonal humanitærrett er også en viktig del av det bredere fredsarbeidet, for hvis alle land i verden fulgte FN-pakten, hadde vi ikke hatt mellomstatlige konflikter. Hvis menneskerettighetene hadde blitt praktisert som de skal i alle land, hadde i hvert fall risikoen for konflikter i land om ikke blitt borte, så vært betydelig lavere. Det er også fredsarbeid.

Når vi snakker om det mer konkrete fredsdiplomati, som er dagens tema, er det en gjennomgående dynamisk prosess, hvor man lærer både av det som lykkes – vi har jo lykkes med en del – og av prosesser som ikke har ført fram. Det er en konstant læreprosess. Det er helt riktig, som det bl.a. ble framført av Margit Bye fra MDG, at vi må ta inn over oss at det ikke bare er nye typer konflikter, men konflikter med nye typer virkemidler, f.eks. bruken av informasjonsteknologi og cyberangrep. Der har man hele spekteret, fra cyberangrep som en våpen-type man nå må ta hensyn til, men også manipulasjon og bruk av sosiale medier har blitt et mye større tema i moderne fredsprosesser enn det kanskje var for 20–30 år siden. Dette er nettopp sentrale temaer vi tar inn.

Jeg vil også slutte meg til følgende, som vel bl.a. representanten Melby tok opp: Det er viktig å være diskret og tilretteleggende i noen prosesser, men man skal også vite når man skal si fra. Det gjør også at det i noen prosesser er unaturlig å ta en tilretteleggerrolle. For eksem-

pel er vi tungt og aktivt inne med støtte til Ukraina i å forberede dem på de fredsforhandlingene vi håper vil komme med Russland, men det ville ikke på noen måte vært naturlig at vi skulle være dem som la til rette for forhandlinger mellom Ukraina og Russland. Her har vi tatt et tydelig parti for Ukraina, så da er vi mer i rollen som bistandsadvokat enn forliksdømmer, for å oversette til vanlig rettstenkning – det er vi som har forsøkt å gjøre det. Da vi arbeidet med å få til det valget som faktisk ble gjennomført for ikke så lenge siden i Venezuela, var det en viktig prosess vi førte sammen med bl.a. Qatar, men da vi så at myndighetene ikke respekterte utfallet av det valget, må vi samtidig være i stand til å si at det ikke er akseptabelt, at valget må respekteres, og at de som faktisk vant valget, må få makten.

Presidenten [11:30:47]: Det blir replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:31:07]: Som både utenriksministeren og jeg har vært inne på, er ikke dette et område der det er mye skarp politisk debatt, men jeg synes allikevel det kunne vært interessant å få utenriksministeren til å utdype litt nærmere det både han selv og jeg var inne på knyttet til nye aktører på feltet. Hvilke utfordringer reiser det for Norge, hvilke måter utfordrer det oss til å drive vårt freds- og konfliktløsningsarbeid på, og hvordan ser han dette bildet endre seg framover?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:31:40]: Jeg vil takke representanten Eriksen Søreide for et godt og viktig spørsmål. Vi ser jo en framvekst av en rekke stater, og den som kanskje har utmerket seg spesielt mye i nyere tid, er Qatar. Det har vi løst ved at vi faktisk har gått inn og samarbeidet veldig tett med Qatar. Det er ikke fordi Norge og Qatar er to identiske land, som representanten er godt klar over, men fordi vi på en måte kan tilføre andre roller innenfor et felles arbeid. Andre jeg vil nevne i den regionen, er både Tyrkia, Oman og Saudi-Arabia. I andre regioner er det flere. Da snakker vi ikke bare om megling i Midtøsten, men også global innsats.

Først og fremst vil jeg si at det er mer konflikt i verden, og da trenger vi mer fredsmegling, så jeg ønsker dem velkommen, men vi er også opptatt av å skape et miljø som i fellesskap diskuterer noen grunnleggende prinsipper og tilnærminger. Representanten kjenner jo f.eks. veldig godt til Oslo Forum. Arbeidet som er rundt det, er jo nettopp for at man skal kunne møtes og lære av erfaringer, men kanskje indirekte også bidra til noen felles standarder for megling.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:32:46]: Det gir meg en god anledning til å bygge videre på akkurat det siste

utenriksministeren sa. Et veldig viktig kjennetegn ved norsk innsats er at den er upartisk, men ikke nøytral. Vi legger et sett med verdier til grunn, f.eks. inkluderende fredsprosesser, men også hensyntaken til menneskerettigheter. Det er jo en betydelig utfordring i en del av de landene som nå vokser fram som viktige meglere på denne arenaen.

Kan utenriksministeren si noe om hvilken type dialog – som han for så vidt avsluttet det forrige svaret med – og hvilken type arbeid som gjøres for nettopp å finne noen av disse enhetlige standardene for hvordan man skal operere i den typen landskap?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:33:31]: Til det spørsmålet vil jeg si at det er både viktig og samtidig til dels krevende, så spørsmålet er helt presist. Vi har nå i mange tiår levd i den forestillingen at alle de verdier vi har satt høyt, kom sammen som en pakke – at hvis man var for folkeretten med tanke på hvordan stater skulle forholde seg til hverandre, var man automatisk også for menneskerettigheter i land. Det man jo ser, er at man kan ha parter som er helt enig i prinsippene om suverenitet, men som ikke nødvendigvis er enige om hvordan staten skal se ut på innsiden – og det kan også være folk man er partner med i fredsprosesser.

Vår erfaring, som vi tar med inn i de samtalene, er at det er viktig å sørge for forhold mellom land – det er jo dessverre mer kriger mellom land enn vi har vært vant til – og samarbeide med dem som er opptatt av det, men at varig fred også står seg på at man har både demokratisk utvikling og menneskerettigheter. Det er riktig at det er et mindre universelt standpunkt nå enn vi kanskje trodde det var for noen år siden.

Kirsti Bergstø (SV) [11:34:44]: SV foreslår i dag en langtidspan for fred fordi et styrket fredsarbeid, etter vårt syn, krever planmessighet, forutsigbarhet når det gjelder ressurser, og ansvarsdeling. En bred og langsiktig plan for å øke Norges fredsinnsetning over tid kan omfatte både et styrket norsk fredsdiplomati, et utviklings-samarbeid som tar opp konflikt drivere, å støtte opp under en regelbasert verdensorden, og også en bedre integrering mellom fredsarbeid og sikkerhetspolitikken. Da lurer jeg på om også utenriksministeren ser at en sånn type langtidspan for fred kunne hatt noe for seg og bidratt positivt inn i et styrket norsk fredsarbeid.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:35:41]: Det er i hvert fall viktig at man tydeliggjør ved enhver anledning at fred er en helt sentral målsetting for egentlig all norsk utenrikspolitikk. Det er en av bærebjelkene, og da snakker vi – som jeg var innom i stad – om mye mer enn det som har fred i overskriften sin. Statsministeren har allerede fortalt at regjeringens plan for

Norge kommer om kort tid, og det vil da også handle om Norges internasjonale innsats for at landet skal være trygt og vi skal kunne leve i en tryggere verden.

Jeg vil også si at jeg tror det er lurt å se på dette som elementer av en helhet, uten at alt nødvendigvis skal ha denne overskriften fred. For eksempel det at man tror på folkeretten, at man står opp for FN når regler blir brutt, men også at man står sammen som allierte i NATO for å være forutsigbar og for å forebygge angrep, er jo også på en måte en form for fredsarbeid. Det er et ganske bredt felt. Jeg vil egentlig vise til en helhetlig norsk utenrikspolitikk som forsøker å oppnå fred hele veien.

Kirsti Bergstø (SV) [11:36:49]: Jeg deler utenriksministerens syn på det brede fredsarbeidet og viktigheten av det og også av å løfte det fram. Vi vet også at det å ha en langtidsplan er noe som forplikter på en annen måte, som vil kunne både konsentrere ressurser og få blikket enda lenger fram. Derfor vil jeg bare dele idéen her nå, for SVs erfaring er at hvis vi deler idéer lenge nok, hender det av og til at noen bare tar dem til seg, og de sier inn som deres egne. Jeg vil bare understreke at det kan være en god idé også for det videre arbeidet – se på det som en slags idéjulegave for det videre fredsarbeidet, som vi absolutt deler visjonen om at må styrkes sånn som det foregår i dag, men også med langsiktighet i tiden som kommer, for det trengs.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:37:51]: Jeg sier hjertelig takk for julegaven fra SV. Vi står sammen i at arbeid for fred er svært viktig. Jeg kan egentlig ta et konkret eksempel på noe vi jobber med akkurat nå, der jeg vil si at vi har tatt litt ledelse. I forbindelse med arbeidet for rettfærdig og varig fred i Ukraina har Norge satt på dagsordenen i de relevante organisasjonene at vi også må tenke på fred i Europa etter at den krigen er slutt. Vi må altså ikke bare tenke på at den tar slutt, men hvordan vi skal få sikkerhetsarkitektur og noen prinsipper på plass igjen i Europa, slik vi gjorde i 1975, med Konferansen for sikkerhet og samarbeid i Europa, KSSE, som vi i dag kjenner som OSSE. Det er en organisasjon som kanskje ikke i dag framstår som den mest dynamiske organisasjonen man møter, men som kanskje har et potensial for å gjøre dette slik at man også låser inn en fredsavtale i Ukraina på en slik måte at det blir fred på vårt kontinent. Det er et konkret eksempel på å tenke langsiktig. Det dukker jo opp kriger og konflikter man ikke vet om på forhånd, så fredsarbeid må også kreve at man ikke bare ser til langtidsplanen, men griper muligheter der man ser dem.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Bjørnar Moxnes (R) [11:39:17]: Angrepskrig er forbudt etter folkeretten, men etter utviklingen av Nürnbergdomstolen etter andre verdenskrig var det ikke lenger noen domstol som kunne håndheve forbudet ved å etterforske og straffe de ansvarlige lederne for angrepskrig. I 2018 fikk ICC i Haag det såkalte Kampala-tillegget til Roma-vedtektene, og dermed fikk de jurisdiksjon til både å etterforske og straffe ansvarlige ledere for aggresjonsforbrytelser, som den eneste permanente internasjonale straffedomstolen vi har i verden. Regjeringen har sagt at det vil komme en ratifikasjon av Kampala-tillegget før jul, så da er spørsmålet om Barth Eide kan love å være julenissen og faktisk bringe dette som en tidlig varslet julegave til Stortinget og det norske folk.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:40:14]: Jeg vil begynne med å si at det er svært viktig at folkeretten styrkes på det feltet. Vi støtter det. Det er riktig at vi har bekreftet det. Det jeg også kan si, er at dette nå er på høring, og det er et konkret arbeid med å forberede gjennomføring i norsk lov når høringsprosessen er over. Om det er før jul, er jeg faktisk ikke helt sikker på, men det er i hvert fall nært forestående, og det skal skje uten ugrunnet opphold, for her har representanten Moxnes helt rett i at dette er det viktig å få på plass.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [11:41:00]: Jeg takker for redegjørelsen og stortingsmeldingen som er til behandling i salen i dag.

I en ellers utførlig stortingsmelding om fredsdiplomati er det noe som ikke er nevnt så mye når det gjelder Norge, som jeg også var inne på i mitt innlegg, og det går på religionens betydning i fredsdiplomati og rollen til trosbaserte aktører. Som jeg var inne på i mitt innlegg, har mange konflikter sterke religiøse dimensjoner som også må forstås for at en skal kunne lykkes med en fredsprosess i det hele. Samtidig kan også religiøse ledere spille helt avgjørende roller i mange konflikter, ved å bygge tillit mellom partene og også skape rom for forsoning etter en konflikt.

Mitt spørsmål til utenriksministeren er: Kan han si litt om hvordan en jobber i utenrikstjenesten både hjemme og ute med å styrke kunnskapen om religionens betydning i de landene og i de kontekstene en jobber i?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:42:02]: Jeg er helt enig i at dette er en viktig del av alt fredsarbeid, for veldig mange fredsprosesser skjer nettopp i land hvor det er en religiøs dimensjon, eller hvor det i hvert fall er en påstått religiøs dimensjon. Noen ganger er det det, noen ganger er den brukt som en del av mobiliseringen av konflikter. Derfor er det umulig å drive dette

arbeidet uten å ta hensyn også til det. Vi har en egen spesialutsending for trosfrihet og religiøs dialog – som, så vidt jeg vet, akkurat nå er i Midtøsten og snakker med noen kristne grupper i Palestina, i hvert fall gjorde han det i går. Dette er en del av vårt løpende arbeid. Jeg har også selv – fra da jeg var FNs fredsmekler på Kypros – erfaring med at det var viktig å trekke på de religiøse miljøene der. De var en veldig viktig partner, nettopp fordi de kunne si at hvis noen kom og sa at denne konflikten var religiøs, skulle de være de første til å si at de ikke fant noen hjemmel i verken den ene eller andre skriften for at dette hadde noe med religion å gjøre.

Presidenten [11:42:59]: Replikordskiftet er omme. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [11:43:11]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2024, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid (Innst. 39 S (2025–2026), jf. Meld. St. 29 (2024–2025))

Presidenten [11:43:30]: Etter ønske frå utanriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til inntil ti replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Bjørnar Moxnes (R) [11:43:56] (ordfører for saken): Jeg vil først takke komiteen for samarbeidet om saken og også som saksordfører peke på at ambisjonen med denne meldingen er å gi kunnskap om denne delen av norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk, ved at det bl.a. gis innsyn i mottakerland og verdien av eksporten fra Norge og informasjon om avslag på søknader om lisens av forsvarsmateriell. Det er en ambisjon en samlet komité stiller seg bak. Vi merker oss også at man her redegjør for opprettelsen av DEKSA.

Så til Rødts syn på saken. I Dagsavisen kan vi nå lese at Norge eksporterer om lag fire ganger mer våpen til Qatar enn til Ukraina. Ukraina trenger ammunisjon og luftvern, eksplosiver, for å stå imot de russiske angrepene, men veldig mye av våpenproduksjonen i hele Europa, og også i Vesten, går til alt annet enn Ukrainas forsvarskamp. Det er imidlertid Ukrainas forsvarskamp politikerne gjerne peker på når man diskuterer ny fabrikk for Chemring Nobel på Hurum eller tilskudd til forsvarsindustrien for å øke produksjonen. Da sies det at Forsvaret av Europa skjer i Ukraina, og at vi av den grunn

har hastverk med å få ny fabrikk på Hurum eller å gi disse tilskuddene til de ulike våpenselskapene. Da er det paradoksalt at så mye av Europas eksport i stedet går til tre diktaturer på Den arabiske halvøy, nemlig Saudi-Arabia, Qatar og Emiratene. Meldingen viser at Ukraina mottar om lag 7 pst. av Norges eksport av forsvarsmateriell, også når eksport til allierte for videre donasjon til Ukraina er regnet med.

Eksporten til USA har på sin side aldri vært høyere. De mottok i fjor 26,4 pst. av Norges eksport av forsvarsmateriell. USA på sin side stanset donasjoner til Ukraina og har ifølge konservative anslag gitt Israel våpenstøtte for over 192 mrd. kr i perioden oktober 2023 til september 2024, en periode med full russisk angrepskrig mot Ukraina.

Rødt mener at Norge må ta grep for å sikre at vår forsvarsindustrielle kapasitet går til forsvar, som det er definert i folkeretten, ikke til å fasilitere folkerettsbrudd. Ifølge regjeringen – i svar på skriftlig spørsmål fra under tegnede – har Norge ingen praksis for å prioritere leveranserekkefølgen fra norsk forsvarsindustri. Her gjelder utelukkende såkalt kommersielle vilkår. Det fører til at våpen som kunne forsvart ukrainske sykehus, ukrainske boligblokker og ukrainske liv mot russiske bomber, i stedet havner hos noen despoter på Den arabiske halvøy. De sistnevnte har jo svært solid kjøpekraft, må vite.

Det har vist seg mulig å regulere norsk forsvarsindustri i utlandet etter norsk eksportregelverk av hensyn til å beskytte norsk forsvarsteknologi og hvilke sluttbrukere som skal få tilgang til denne. Det har vi sett med Kongsberg Gruppens missilfabrikk i Virginia i USA. Dette er interessant, det er viktig, og det er bakgrunnen for et forslag Rødt har fremmet:

«Stortinget ber regjeringen i sin eierskapsutøvelse i selskaper i forsvarsindustrien sikre at norskutviklet teknologi tolkes i videst mulig forstand i anvendelse av eksportregelverket og at bestillinger prioriteres etter folkerettslige hensyn.»

Andre land, sånn som USA, har sikkerhetspolitiske vurderinger av leveransefølelsen. Norge har ingen. Skal vi etterleve folkeretten, ikke føre diktaturer med våpen, bør vi gjøre det samme som USA på dette punktet – derav Rødts forslag. Jeg tar opp dette og resten av forslagene fra Rødt.

Lise Selnes hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:48:51]: Representanten Bjørnar Moxnes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Nils-Ole Foshaug (A) [11:49:09]: Meld. St. 29 for 2024–2025, Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2024, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid, viser med stor tydelighet at vi står i en brytningstid. Siden Russlands folkerettsstridige full-

skalainvasjon av Ukraina i 2022 har Europa vært kastet ut i en ny sikkerhetspolitisk virkelighet. Meldingen understreker at denne situasjonen har fått konsekvenser for norsk politikk, ikke minst på eksportkontrollfeltet.

Regjeringens beslutning om å åpne for direktosalg av forsvarsmateriell til Ukraina fra 1. januar 2024, og senere også for teknologioverføring, var riktig og nødvendig. Det ukrainske folk kjemper ikke bare for sin egen frihet, men for de mest grunnleggende europeiske sikkerhetsinteressene. Norge må derfor bidra der vi kan, både gjennom donasjoner, gjennom Nansen-programmet og gjennom å legge til rette for at norsk industri kan støtte Ukrainas forsvarskamp. Dette gjør vi innenfor et strengt kontrollregime med klare politiske rammer. Krigen i Europa, den raske teknologiske utviklingen og en mer uforutsigbar global sikkerhetssituasjon stiller større krav til oss politikere, til våre institusjoner og til det norske samfunn.

Siden 1997 er det framlagt årlige meldinger om eksport av forsvarsmateriell, teknologi og tjenester til militære formål. Meldingen har utviklet seg til å bli en omfattende framstilling av eksportkontrollen, herunder om regelverk, praktisering av retningslinjer, samarbeid med andre etater og det omfattende internasjonale arbeidet på eksportkontrollområdet. Meldingen om innsyn i eksport av forsvarsmateriell sikrer offentlig og parlamentarisk innsyn i praktiseringen av eksportkontrollregelverket. Slik åpenhet er en styrke for både industrien og forvaltningen, og viktig for tilliten i et demokratisk samfunn som Norge. Arbeiderpartiet står fullt og helt bak prinsippet om at norsk eksportkontroll skal være blant verdens strengeste og samtidig støtte opp om Norges og våre alliertes sikkerhetsinteresser.

Tallene fra 2024 viser en betydelig økning i eksporten av forsvarsmateriell, fra 11,9 mrd. kr i 2023 til 16,2 mrd. kr i 2024. Det utgjør en økning på 36 pst. Eksporten av A-materiell alene økte til omtrent 12 mrd. kr. Den økende etterspørselen er en direkte konsekvens av en alvorlig sikkerhetssituasjon i Europa. Allierte land styrker sin forsvarsevne, og Norge bidrar ansvarlig, forutsigbart og innenfor strenge rammer gjennom å tilby teknologi og materiell som styrker det kollektive forsvaret vi selv er avhengig av.

I meldingen understrekes betydningen av norsk forsvarsindustri som en integrert del av sikkerhetspolitikken. Den bidrar til vår egen og våre alliertes beredskap, og den sikrer oss tilgang til teknologier og kapasiteter som er kritiske i en krisetid. For Arbeiderpartiet er dette helt sentralt. En bærekraftig og konkurransedyktig norsk forsvarsindustri er avgjørende for både nasjonal sikkerhet og arbeidsplasser over hele landet. Regjeringens strategi for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien og forutsigbare rammevilkår er nødvendig og riktig.

Meldingen tydeliggjør også hvordan kontrollregimet blir videreutviklet for å møte nye teknologiske og sikkerhetspolitiske utfordringer, som framvoksende teknologier, kunstig intelligens og halvledere. Innføring av vareliste III i 2024, med lisensplikt for ny og kritisk teknologi, viser at Norge tar ansvar og følger utviklingen tett. I tillegg styrkes kontrollen med teknologioverføring i kunnskapssektoren. Dette er nødvendig. Universiteter, forskningsmiljøer og teknologibedrifter er attraktive mål for aktører som ønsker å omgå sanksjoner eller skaffe seg sensitiv teknologi.

Sanksjoner og eksportkontroll er nå en mer sentral del av norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk enn noen gang. Med etableringen av DEKSA fra 1. januar 2025 har vi styrket vår evne til å veilede næringslivet, håndheve regelverket og forhindre at norske bedrifter bevisst eller ubevisst bidrar til omgåelse av sanksjonsregimet, særlig overfor Russland. Dette er et viktig arbeid, og med et sterkt DEKSA og et tydelig utenriksdepartement gir det bedre kontroll, større forutsigbarhet for seriøse aktører og bedre etterlevelse av norsk politikk.

Morten Kolbjørnsen (FrP) [11:54:18]: Jeg vil med dette kort kommentere Innst. 39 S for 2025–2026, om eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2024, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningsarbeid. Jeg vil minne om at eksportkontrollen først og fremst har to formål. Det ene er å sikre at eksport av forsvarsmateriell fra Norge skjer i tråd med norsk sikkerhets- og forsvarspolitik, og det andre er å sikre at eksporten av flerbruksvarer ikke bidrar til spredning av masseødeleggelsesvåpen eller leveringsmidler for slike.

Alle søknader om eksport av forsvarsmateriell vurderes grundig innenfor rammen av Utenriksdepartementets retningslinjer for behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, teknologi og tjenester for militære formål. Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner, DEKSA, ble etablert 1. januar 2025. Direktoratet har overtatt forvaltningsansvaret for eksportkontrollen og skal også ivareta Norges internasjonale forpliktelse på sanksjonsområdet, samt gjennomføre sanksjoner som Norge har sluttet opp om.

Norsk politikk må legge til rette for at vi kan støtte Ukraina i deres legitime forsvarskamp og samtidig styrke vår egen, europeisk og alliert sikkerhet. Årets melding inneholder derfor et eget kapittel om eksporten til Ukraina som redegjør for gjeldende eksportkontrollpraksis for Ukraina. Eksporten av forsvarsmateriell til Ukraina utgjorde i 2024 945 mill. kr.

Fremskrittspartiet med flere viser til hvordan norsk næringsliv må forholde seg til en stadig mer omfattende og kompleks eksportkontroll, som følge av krigen i Ukraina og den overordnede sikkerhetspolitiske utvik-

lingen. Også arbeidet med å håndheve kontrollen fra myndighetenes side har blitt mer krevende og omfattende over tid. På bakgrunn av et representantforslag fra Høyre opprettet regjeringen i januar 2025 Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner, DEKSA. FrP viser til at ledende aktører i norsk forsvarsindustri i sine høringsinnspill til statsbudsjettet peker på enkelte utfordringer knyttet til lang saksbehandlingstid hos DEKSA, med negative følger for eksport, internasjonalt industri-samarbeid og konkurransevne. Vi vil understreke at DEKSA må gis økonomiske og personellmessige ressurser til å sikre effektiv saksbehandling.

Avslutningsvis vil FrP poengtere at norsk forsvarsindustri bidrar på en troverdig måte i oppbygging av både Norges og særlig alliertes robusthet for å kunne avverge angrep på våre felles sikkerhetspolitiske interesser. For at norsk forsvarsindustri fortsatt skal kunne være en stabil samarbeidspartner for allierte, er det helt avgjørende at de nasjonale rammebetingelsene som regulerer eksporten, ligger fast. Norsk forsvarsindustri er ledende på flere viktige områder med sin kompetanse og sin evne til forutsigbare leveranser med hensyn til både pris og leveringstid. Som nasjon bør vi være stolte av hva norsk forsvarsindustri får til på dette feltet, og ikke minst det antall arbeidsplasser de skaper.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:58:06] (komiteens leder): Norge eksporterer fortsatt den klare majoriteten av våpen og ammunisjon, altså både A- og B-materiell, til NATO-land, til europeiske allierte.

Vi har et av verdens strengeste eksportkontrollregimer. Det er bra. Det er spesielt viktig i en tid hvor den sikkerhetspolitiske situasjonen blir mer uoversiktlig og kompleks, og i en tid hvor verdikjedene følger samme mønster – de blir mer uoversiktlige og komplekse.

Jeg mener det er bra at vi i Norge har klart å enes om de overordnede rammene for eksportkontrollen, fordi forsvarsindustrien er en usedvanlig viktig industri for Norge. Det handler om å kunne forsyne oss selv med kritisk materiell vi trenger, og i den sikkerhetspolitiske situasjonen vi er nå, er det også utrolig viktig at vi kan eksportere materiell av høy kvalitet til våre allierte. Som forrige taler også var inne på, er det en industri som genererer både mange inntekter og også har viktige kompetansearbeidsplasser.

Nettopp derfor er det et poeng å understreke at denne industrien også er sårbar for uforutsigbarhet. Det kan være uforutsigbarhet i det helt konkrete, f.eks. å skaffe innsatsvarer og komponenter til å produsere, men det kan også være usikkerhet knyttet til rammebetingelser og regelverk. Derfor er det så viktig at disse reglene ligger fast, og at det er enighet om dem.

Samtidig var en av årsakene til at Høyre i sin tid tok et initiativ til å opprette Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner, DEKSA, nettopp at situasjonen når det gjelder volum som eksporteres, til hvilke land det eksporteres, og også den sikkerhetspolitiske situasjonen, nå begynner å gjøre at det er behov for betydelig større kapasitet i håndteringen av både søknader om eksportlisens og også rådgivning. Rådgivningen er også en vesentlig del av det DEKSA arbeider med og skal arbeide med, og det er mange bedrifter i forsvarsindustrien som også trenger den rådgivningen av de grunner jeg nå var inne på.

Når vi nå får en del tilbakemeldinger om at det er lang saksbehandlingstid og enkelte utfordringer knyttet til arbeidet som gjøres, er det klart at tilbakemeldingene må tas på alvor. Det betyr at DEKSA nå ressurssettes, både menneskelig og økonomisk, på en måte som gjør at de kan utføre oppdraget sitt på en god måte.

Jeg vil avslutningsvis nevne at dette er et veldig dynamisk felt. Det betyr også, i likhet med i tidligere tider, at man til enhver tid må gjøre løpende vurderinger av hvorvidt enkelte land skal suspenderes for mottak av ulike former for materiell, enten det er A- eller B-materiell. Det er mange land som på ulike måter har vært suspendert, og det er enkeltland man ikke har eksportert visse våpentyper til på mer permanent basis. Både suspensjoner og ikke minst de delene av regelverket skal og må være reelle, nettopp fordi kompleksiteten øker så mye.

Kirsti Bergstø (SV) [12:02:01]: En streng og forutsigbar kontroll med eksport av forsvarsmateriell er en forutsetning for trygghet for Norge og for verden. En norsk forsvarsindustri trengs for å sikre den nasjonale forsvars-evnen, men jeg vil understreke at i en tid der historisk mange mennesker er på flukt fra krig og konflikt, står prinsippet om kontroll seg godt, og det er svært viktig at vi har kontroll over norsk våpeneksport.

Regelverket for kontroll med eksport av forsvarsmateriell er ikke vanntett. SV har over lang tid tatt til orde for at det burde kreves sluttbrukererklæring med re-eksportklausul også til allierte. Regjeringen avgrenser Norges ansvar til direktealg, men som både FN og Den internasjonale Røde Kors-komiteen har påpekt, har vi også etter den internasjonale våpenhandelsavtalen ansvar for å vurdere om det er en risiko for at forsvarsmateriell vi eksporterer til utlandet, kan bli videresolgt til land som vil kunne bruke dette til krigsforbrytelser.

Vårt ansvar kan ikke stoppe idet norske våpen krysser grensen. I en verden med flere kriger og større sivile lidelser må vi ta ansvar og forsikre oss om at norske våpen og våpenkomponenter ikke brukes i krigsforbrytel-

ser. Vi mener derfor det er behov for en utredning om Norges forpliktelser etter våpenhandelsavtalen.

De siste to årene har vi fått dystre eksempler på at norske våpen og komponenter blir videresolgt fra USA til Israel og brukt i krigen, i folkemordet, mot Gaza. Re-eksporten av norske F-35-komponenter til Israel via USA viser med all tydelighet at det er nødvendig å kreve sluttbrukererklæring med re-eksportklausul også til allierte land.

Den årlige stortingsmeldingen om våpeneksport gir oss verdifull informasjon sånn at vi kan føre en opplyst debatt om et veldig viktig tema. Jeg merker meg at eksporten av forsvarsmateriell til Ungarn økte sterkt i 2024, og at Ungarn nå er et av de landene vi eksporterer mest til. I lys av den autoritære utviklingen i landet undrer jeg meg over denne utviklingen, og jeg minner om at et samlet storting i 1997 slo fast at demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter i mottakerlandene skal inngå i den helhetlige vurderingen av lisenssøknader. Ut fra de samme bekymringene er jeg også glad for at den storstilte eksporten til Qatar gjennom flere år nå er redusert.

Det er en rivende teknologisk utvikling innen global våpenindustri, som kan utfordre humanitærrettslige prinsipper. Humanitærretten bygger på et premiss om menneskelige vurderinger og individuelt ansvar, noe som ikke er gjeldende på samme måte for autonome våpen. Det er derfor spesielt viktig å gjøre folkerettslige vurderinger av eventuell eksport av autonome våpen.

Bengt Fasteraune (Sp) [12:06:05]: Norsk eksportkontroll skal alltid ivareta Norges utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser. Det er det bærende prinsippet, og det har det vært i mange, mange år. Meldingen vi behandler i dag, viser tydelig hvor krevende dette arbeidet har blitt i en tid med krig i Europa og økende global uro.

Hovedregelen fra 1959, at Norge ikke skal eksportere våpen til områder med krig eller der krig truer, har stått seg i over 60 år, men Russlands folkerettsstridige angrep på Ukraina har tvunget oss til å ta ekstraordinære grep og å gjøre det raskt. Vi har åpnet for donasjoner, direktesalg og teknologioverføring til Ukraina, og vi har gjort det med bred politisk støtte. Det har vært nødvendig for å hjelpe et land i en legitim forsvarskamp og for å styrke vår egen og alliertes sikkerhet. Dette viser også at vårt demokrati raskt evner å ta nødvendige sikkerhetspolitiske grep.

Samtidig må vi være tydelige: Eksportkontrollen skal være forutsigbar, ansvarlig og i tråd med folkeretten. Dette er ikke bare et moralsk krav, men det er også i Norges egeninteresse. Tillit til norsk forsvarsindustri er avgjørende, både for vår beredskap og for samarbeidet

med allierte. Derfor støtter Senterpartiet regjeringens arbeid med å etablere DEKSA som et kompetent og effektivt direktorat for eksportkontroll og sanksjoner. Det er tvingende nødvendig i den situasjonen vi er i nå. Dette gir bedre styring og kapasitet i en tid med økt press på regelverket.

Forsvarsindustrien er ikke bare en del av vår sikkerhetspolitikk, den er også en betydelig verdiskaper for Norge. I 2024 eksporterte vi forsvarsmateriell og flerbbruksvarer til militært sluttbruk, teknologi og tjenester for om lag 16,2 mrd. kr. Dette er en økning på hele 36 pst. fra året før. Den største andelen av eksporten går til våre NATO-allierte, noe som styrker både norsk og alliertes sikkerhet. Det er bra for oss, det er bra for våre partnere, og det bidrar til at Norge blir en del av det sikkerhetspolitiske systemet i verden når det gjelder å produsere både forsvarskapasitet og ikke minst forsvarsmateriell.

Dette er bra. Det er bra for de arbeidsfolkene som står på, og som er direkte knyttet til forsvarsindustrien. Vi skal være stolt av norsk forsvarsindustri. Den gir oss teknologi, arbeidsplasser og sikkerhet. Dette dreier seg om at de også må ha tydelige og forutsigbare rammer. Vi må sikre at eksporten skjer til land vi har tillit til, og at vi har kontroll med teknologioverføring, også i kunnskapssektoren. Det er viktig for vårt renommé, men det er også viktig for forsvarsindustrien at dette er forutsigbart. Samtidig må vi i denne verdenen og i den situasjonen som er i Europa, bidra til å øke produksjonskapasiteten slik at vi kan levere både til Norge og til våre allierte. I dette må vi sørge for at norsk eksportkontroll er robust, forutsigbar og i tråd med folkeretten og har den nødvendige kapasiteten, og følge med i en særdeles krevende situasjon.

Margit Bye (MDG) [12:10:38]: Jeg er ikke den første på talerstolen i dag som sier at vi lever i en urolig tid. Det har ikke vært så mange kriger og konflikter i verden siden andre verdenskrig. Det er krig på vårt kontinent, og det er tvil om hvor hardt amerikanske sikkerhetsgarantier for Europa vil holde. Også klimaendringene vil i årene som kommer, forsterke kampen om ressurser og skape konflikter og uro.

Stortingsmeldingen beskriver denne utviklingen godt, men drøfter i liten grad hva den betyr for Norges strategiske rolle og handlingsrom på lengre sikt. Det vurderes verken hvor Norge bør trappe opp eller trappe ned innsatsen, eller hvordan eksportkontrollpolitikken kan brukes mer aktivt for å styrke nedrustning, menneskerettigheter og global sikkerhet. Det er etter vårt syn en vesentlig svakhet.

Det er riktig og viktig at Norge i den tiden vi er i, også satser på Forsvaret. Vi må styrke vårt eget forsvar og støt-

te våre europeiske allierte i en tid da selve limet i vår verdensorden, nemlig folkeretten, er under angrep fra alle kanter. Derfor er det enormt synd at regjeringen ikke har gjort en større innsats for å sikre regelverket rundt eksport av forsvarsmateriell til tredjeland. Det er bekymringsverdig at vi i år har fått bevis på at norske våpen ender opp i land som bryter folkeretten. Et eksempel på det så vi da norskutstyrte F-35-jagerfly havnet i Israel og ble brukt i Israels krigsforbrytelser mot Gaza. FN-jurister har nå i hele to år advart mot at videresalg til Israel kan gjøre stater medskyldige i menneskerettighetsbrudd og krigsforbrytelser.

Norge og norsk våpeneksport er en del av Arms Trade Treaty. Artiklene 6 og 7 i denne traktaten slår fast at stater bærer ansvar for å hindre våpenbidrag til krigsforbrytelser og menneskerettighetsbrudd. Flere jurister mener at forpliktelsene også gjelder nettopp vurderinger rundt re-eksport.

Norge har et tydelig ansvar for å sikre at norskprodusert forsvarsmateriell aldri ender opp i land som bryter menneskerettighetene eller folkeretten, eller deltar i krigshandlinger vi ikke kan være bekjent av. Likevel vet vi at risikoen for videresalg og tredjelandsoverføring er reell. Når norsk materiell først er eksportert, er det ofte for sent å gripe inn. Derfor ber vi nå regjeringen om å etablere en tydelig og etterprøvable metodikk for hvordan menneskerettighetsrisiko, internasjonal humanitærrett og risiko for videresalg skal vurderes i UD og DEKSAs behandling av eksportlisenser. Vi trenger klare kriterier som sikrer at re-eksport ikke godkjennes når risikoen er høy, og at vurderingene gjøres mer åpne og transparente i den årlige meldingen om norsk våpeneksport.

Dette handler ikke om å svekke norsk industri. Det handler om å sikre at Norge fører en etisk forsvarlig eksportkontroll som faktisk hindrer at norsk materiell brukes i konflikter eller av regimer vi aldri i verden ville solgt direkte til. Dette er et ansvar Norge ikke kan skyve fra seg. Når verden blir mer urolig, må våre prinsipper bli tydeligere, ikke svakere. En styrket og mer transparent eksportkontroll er ytterst nødvendig dersom vi skal kunne fortsette å si at Norge står opp for folkeretten, menneskerettighetene og en regelstyrt verdensorden. Det er et ansvar vi skylder både oss selv og dem som rammes av konfliktene våre beslutninger påvirker, å ta.

Med det vil jeg framsette MDGs forslag i saken.

Presidenten [12:14:46]: Representanten Margit Bye har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:15:06]: Den årlige meldingen om eksport av forsvarsmateriell fra Norge ble lagt fram i juni. Jeg ønsker denne innstillingen og debatten velkommen. Som veldig mange har på-

pekt, lever vi i en særdeles krevende tid, den farligste på 80 år, med krig og enorme sivile lidelser i både Ukraina, Midtøsten, Sudan og mange andre steder.

Russlands angrepskrig mot Ukraina er den største sikkerhetspolitiske utfordringen i vår tid. Ukrainas framtid og den framtidige sikkerheten i Europa avhenger derfor av fortsatt sterk og utvetydig våpenstøtte. Litt av utviklingen på dette feltet siden sist er at vi i 2024 åpnet for direktesalg av forsvarsmateriell fra norske bedrifter til Ukraina, altså på toppen av alle donasjonene. I mars i år åpnet regjeringen også for teknologioverføring fra norske forsvarsbedrifter til Ukraina, for å styrke Ukrainas evne til selv å produsere forsvarsmateriell. Jeg er svært glad for at Stortinget har støttet regjeringen i disse viktige beslutningene, som var viktige justeringer i norsk eksportkontrollregelverk.

Det er alltid debatt rundt norsk våpeneksportpolitikk. Det skal det være. Vi ønsker den velkommen. De enorme lidelsene i f.eks. Gaza, som følge av krigen mellom Israel og Hamas, berører oss alle. Da vil jeg igjen minne om at Norge absolutt ikke tillater eksport til Israel av våpen, ammunisjon eller av flerbruksvarer til militær bruk. Dette er jo en gjenganger i disse diskusjonene, hvor mange av de samme spørsmålene stilles, og hvor man også får de samme svarene. Det er f.eks. ikke slik at F-35-fly er norske våpen. Det er amerikanske våpen med ikke-selvstendige norske deler i. Det inngår i et stort samarbeid mellom flere land. Der gjelder amerikansk eksportkontroll. Da blir det ikke riktig å snakke om re-eksport når det gjelder den typen systemer vi er med i.

Det er også viktig igjen å minne om at det alltid kreves dokumentasjon om sluttbruker ved eksport av forsvarsmateriell fra Norge – noen ganger i tradisjonelle sluttbrukererklæringer, andre ganger på andre måter, gjerne sammen med allierte, men det er aldri slik at man ikke ber om dokumentasjon om sluttbruker. Det er også slik at skulle vi endre det systemet, burde vi gjøre det på tvers i NATO. Det var for en del år siden forsøk på å gjøre noen justeringer, som falt. Jeg tror ikke det er lurt at vi har vårt eget system for akkurat det. Der tror jeg det er viktig å videreføre en lang tradisjon, som jeg mener vi i mange omganger har redegjort for hvordan fungerer.

Vi eksporterte i 2024 forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester til militær bruk for om lag 16 mrd. kr. Det er en økning på 36 pst. fra året før. Over 90 pst. går til våre NATO-allierte og andre land i Europa. Samlet sett utgjør eksport til Midtøsten ca. 1 pst., så det er ikke riktig å gi inntrykk av at det først og fremst går til land i Midtøsten. Landet Qatar er nevnt, og det som gjorde at det noen år var ganske høye tall for Qatar, var et luftforsvarssystem de kjøpte. Det salget er nå i stor grad gjennomført, og derfor faller også eksporten til Qatar. Jeg kan minne om at Qatar i nyere tid er angrepet både

av Iran og av Israel, så de har med andre ord god grunn til å holde seg med et luftforsvarssystem med norske elementer.

Det er svært viktig at vi har en levedyktig nasjonal forsvarsindustri. Det har vi. Jeg er stolt av den norske forsvarsindustrien. Vi trenger det selv, våre allierte trenger det, Ukraina trenger det, og det er en viktig del av norsk industri.

Jeg er også veldig glad for at vi opprettet DEKSA, Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner. Det var en god idé. Det var riktig å sette dette ut til et direktorat. De har kommet godt i gang. Det er riktig at noen av våre leverandører skulle ønsket seg raskere saksbehandling. Det tar vi på alvor og jobber med. DEKSA jobber med det, og vi mener at de fortsatt skal styrkes. Det er også slik at grunnen til det er at volumet har gått kraftig opp, samtidig som betydningen av å følge med på alle verdens ulike sanksjonsregler og unngå feilgrep er blitt større. Summen av det betyr at det har blitt veldig mye mer arbeid. Samtidig som vi har fått en mer dedikert, profesjonell organisasjon, har også arbeidsmengden økt.

Til representanten Moxnes: Når det gjelder behandling av søknader, får Ukraina-relaterte søknader prioritet i saksgangen, men det er ikke slik at eksportkontrollvirkemidlene brukes til å bestemme hvem som skal få først utover det, for det måtte så gå langt inn i f.eks. eierskapspolitikken, og det er en annen statsråds ansvarsområde. Eksportkontrollen skal sørge for at man oppfylder de regler Stortinget har satt for eksport, altså på hvilke betingelser og til hvem eksport av forsvarsmateriell, ammunisjon og flerbruksvarer kan skje.

Presidenten [12:20:12]: Det blir replikkordskifte.

Kirsti Bergstø (SV) [12:20:25]: Norge har strenge forpliktelser etter FNs våpenhandelsavtale. Jeg vil gjerne høre utenriksministerens refleksjoner rundt det, sett i lys av det faktum at det foregår, og vi er ansvarlige for, videresalg av våpen til krigsforbrytelse.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:20:48]: Arms Trade Treaty, ATT, eller våpenhandelsavtalen, var jeg med på å forhandle fram i en tidlig fase, og vi forpliktet oss til den i 2014, etter at man hadde jobbet med den i flere år. Da Norge implementerte avtalen i norsk lov i 2014, ble våre forpliktelser etter denne avtalen gjennomgått. Det ble vurdert at avtalen inneholdt elementer og bestemmelser som allerede var omfattet av eksportkontrollregelverket, og at avtalen ikke krevde endringer i lov eller forskrift, mens artikkelene 6 og 7 i avtalen ble tatt inn i UD's retningslinjer for saksbehandlingen, som bidrar til et ryddig og helhetlig regelverk. Dette ble også godt mottatt av Stortinget. Jeg vil si at

forslaget er helt riktig, men det er allerede tilfellet – vi har gått igjennom sammenhengen mellom vårt system og våpenhandelsavtalen.

Kirsti Bergstø (SV) [12:21:40]: Utenriksministeren peker på en gjennomgang som ligger tilbake i tid. Vi foreslår i dag å utrede Norges forpliktelser etter FNs våpenhandelsavtale for å hindre re-eksport av norsk forsvarsmateriell i strid med internasjonal humanitærrett. Ser utenriksministeren at en sann utredning kan ha noe for seg for å hindre videresalg av våpen til krigsforbrytelse, eller mener utenriksministeren at det ikke er en problemstilling man bør berøre eller følge opp videre?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:22:18]: Det er i høyeste grad en problemstilling, og den berører vi, eller de som jobber med dette, hver eneste dag, for dette er en konstant forpliktelse. Det er til stadighet gjennomgang – det er en løpende gjennomgang – av både kriterier, land og hvordan land oppfører seg i forhold til kriteriene, og dette gjøres i forbindelse med de enkelte beslutningene om eksportkontroll, så avtalen er allerede tatt hensyn til i det regelverket vi har. I stor grad var avtalen også kompatibel med det regelverket vi hadde før, og i den grad det var annerledes, ble det tatt hensyn til, så det er ikke behov for en selvstendig utredning av dette.

Så vil jeg igjen si at det er et gjentakende tema at man i denne sal snakker om norske våpen og re-eksport på måter som ikke stemmer med regelverket. Det å ha en komponent i et internasjonalt system som hovedsakelig går fra et annet land, er ikke re-eksport, det er noe annet. De reglene som gjelder for det som defineres som – etter en nær og klar beskrivelse – norske våpen, mener jeg vi holder oss klart innenfor, og DEKSA gjør en god jobb for å sørge for at det er tilfellet.

Kirsti Bergstø (SV) [12:23:26]: Kritikken kommer ikke bare fra SV eller andre partier, men også fra tunge aktører internasjonalt, som jeg nevnte i mitt innlegg. Å hindre at norske våpenkomponenter kommer på avveie og kan bidra til krigsforbrytelse, er en kamp mange av oss har holdt på med i veldig lang tid, og da kan det være grunnlag for iallfall å utrede Norges forpliktelser etter FNs våpenhandelsavtale på ny. Kan hende er det ny kunnskap eller nye vurderinger som burde komme fram, både overfor de partiene som til stadighet tar opp spørsmålet, det sivilsamfunnet som er utålmodig sammen med oss, og de tunge internasjonale aktørene som har påpekt nettopp dette dilemmaet.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:24:23]: Jeg må igjen gjenta at de to eksemplene som meg bekjent

gjentas mest, er for det første en del gamle håndholdte M72-missiler som ble solgt til USA for mange år siden, og som ble videreeksportert til Israel, for øvrig før Gaza-krigen, fra USA – det var altså amerikansk eiendom. Dette ligger langt tilbake i tid, og Nammo har gitt en del kommentarer om hva som er tilfellet der, som jeg bare viser til. Det at vi da vi kjøpte F-35-kampfly – eller når vi inngår i andre kontrakter – var med på å utvikle deler av flyet, gjør altså ikke flyet norsk. Da gjelder eksportkontrollregelverket til det landet som hovedsakelig bidrar til produksjonen – det er amerikansk. Derfor viser ikke eksemplene at det er noe galt med vårt system, og det er ikke slik at vi ikke tar ATT på alvor. Poenget er at den hele tiden ligger til grunn for det arbeidet vi gjør, og det gjøres løpende vurderinger opp mot konkrete saker.

Bjørnar Moxnes (R) [12:25:46]: Ifølge Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI, var det i perioden 2020–2024 sånn at mesteparten av Europas våpeneksport verken gikk til å forsvare Ukraina eller til å forsvare resten av Europa. Tyskland og Frankrike sender mer enn dobbelt så mye våpen til Midtøsten som til Ukraina. I en nylig rapport skrev NUPI følgende:

«Det krever imidlertid politisk vilje til å overprøve kommersielle hensyn, tvinge produsenter til å skyve kunder nedover prioriteringslisten og utsette leveranser til etter at Ukraina har fått sitt.»

Dette handler jo egentlig om folkerettslige og sikkerhetspolitiske vurderinger. Har regjeringen en sånn vilje til å overprøve rent kommersielle hensyn for å sikre forsvaret av både Ukraina, Europa og Norge når det gjelder våpenprodusentene?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:26:51]: Norge står helt i front sammen med et knippe land i Norden – og Tyskland – for å sørge for å skaffe mest mulig relevante våpen til Ukraina. Det skjer gjennom donasjoner av materiell vi allerede har, og selv har avhendet, det skjer gjennom nye kjøp, det skjer gjennom investeringer i ukrainsk forsvarsteknologi og -industri, og det skjer nå også gjennom PURL-programmet, som går ut på at europeiske land kjøper militært utstyr som bare USA produserer, og gir det til Ukraina. Det er en veldig tydelig prioritering.

Når vi nå sitter og diskuterer eksportkontrollregelverket, er det for å sørge for at de som vil eksportere, sender en søknad, og så får man den søknaden enten avslått eller innvilget i henhold til de reglene Stortinget har satt. Dette er altså handel med lovlige varer som det er lov til å selge hvis man får den lisensen, og ikke hvis man ikke får den lisensen.

Bjørnar Moxnes (R) [12:27:57]: Det er helt riktig at det doneres mye, og at Norge bidrar mye økonomisk til dette. Mitt spørsmål gjelder den forsvarsindustrielle kapasiteten. Vi vet at for Norges del er staten en helt avgjørende eier for veldig mye av forsvarsindustrien. Det mange spør seg om, er hvorfor våre samlebånd – om det så er i Norge eller i andre europeiske land – skal bindes opp av særlig USA, som i neste omgang gjør sine prioriteringer, det være seg å sende våpen til Israel eller til gulfstatene. Man spør seg om hvorfor det ikke kan være en folkerettslig vurdering av den køen, for det handler om hvem som skal få tilgang til helt avgjørende teknologi og våpen, som kan være helt avgjørende for forsvar, ikke minst for Ukrainas del. Finnes det et prinsipielt syn på det utover rent kommersielle hensyn?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:29:02]: Jeg føler behov for å opplyse representanten Moxnes om at det er noe som heter markedet. Der er den beste prioriteringsmekanismen at man bruker penger på det man synes er viktigst, og vi bruker altså enormt store summer på å sørge for at Ukraina får våpen. Det er en tydelig prioritering. Det vi ikke gjør, er å nekte andre, f.eks. allierte som ønsker våpen, som også er bekymret for den situasjonen de er i, å kjøpe norske våpen. Derfor er det lurt å skille mellom det som går på prioriterte anskaffelser, donasjoner osv.

Jeg har lyst til å si at jeg tror det er viktig ikke å blande sammen volum og verdi. Veldig mye av det vi har gitt til Ukraina, er bra utstyr som har vært brukt, som vi har nedskrevet, og noen ganger til og med avskrevet økonomisk, men som gjør stor nytte for seg i Ukraina. Veldig mange andre steder er det jo nye produkter som har nypris i disse statistikkene. Hvis man bare leser økonomisk verdi, vil man egentlig ikke få helt inntrykk av hva volumet er, eller den militære nytten i en praktisk krig.

Bjørnar Moxnes (R) [12:30:07]: Det er vel nettopp markedet som gjør at Frankrike og Tyskland eksporterer mer til Midtøsten og noen despotier der, enn til Ukraina, så det er ikke alltid markedet kan løse ethvert problem. Det tror jeg også Arbeiderpartiet tidvis og historisk iblant har innsett. Siden utenriksministeren nevner angrepet på Qatar, vil jeg bare henvise til at amerikanske medier meldte at NASAMS fra Kongsberg ikke akkurat reagerte, og det bør kanskje utenriksministeren prøve å komme til bunns i, så industrien vår ikke taper renommé.

Det pekes på at norske komponenter ikke gjør at våpnene framstår som norske, men det er jo forankret i retningslinjer departementet selv har bestemt. Stortinget har bestemt hvilke vurderinger regjeringen skal gjøre før eksport av militært materiell kan finne sted. Hvordan kan regjeringen gjøre disse vurderingene når regje-

ringen selv har bestemt en rekke unntak for våpenkomponenter?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:31:07]: Jeg kjenner meg overhodet ikke igjen i at regjeringen selv har bestemt. Dette er jo de retningslinjene vi har, som er forankret i Stortinget, og det er omfattende internasjonal enighet om hvordan man definerer det. Det er vanskelig å si at et våpensystem er under mange ulike lands eksportkontrollregelverk samtidig. Det ville skapt stor forvirring om hvordan dette skulle fungere. En må ha regler for å definere om et våpen, en type ammunisjon eller flerbruksmaterieell er norsk og underligger norsk eksportkontrolllovgivning, eller svensk, dansk, tysk eller amerikansk eksportkontrolllovgivning, for den er forskjellig mellom land. Skulle vi ikke operere sånn, kunne vi altså ikke være med i bl.a. internasjonale våpenutviklingsprogrammer, noe vi var svært opptatt av at vi skulle være da vi f.eks. kjøpte F-35, og når vi nå kjøper fregatter. Det er viktig for norsk industri og for norsk kompetanse at man kan være med på det. Da må det være noen regler som gjør at dette fungerer i en verden som faktisk trenger våpen.

Presidenten [12:32:09]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [12:32:16]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede stater eller internasjonale organisasjoner i 2022 (Innst. 47 S (2025–2026))

Presidenten [12:32:27]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 11 [12:32:36]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om styrket norsk støtte til Ukraina for frihet, rettsstat og europeisk sikkerhet (Innst. 46 S (2025–2026), jf. Dokument 8:9 S (2025–2026))

Presidenten [12:33:01]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil ti replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [12:33:34] (ordfører for saken): På vegne av utenriks- og forsvarskomiteen vil jeg legge fram Innst. 46 S for 2025–2026, om et representantforslag fra Venstre om styrket norsk støtte til Ukraina for frihet, rettsstat og europeisk sikkerhet. Jeg vil benytte anledningen til å takke komiteen for et godt samarbeid i behandlingen av saken.

Det er totalt tolv forslag i saken, som de ulike partiene skal få redegjøre for i debatten nå. Et av disse forslagene, fra Arbeiderpartiet, Høyre, SV, Rødt og KrF, er tatt med i tilrådingen, og det er en anmodning til regjeringen om å vurdere om en større del av den sivile delen av Nansen-programmet kan gå direkte til ukrainske organisasjoner.

Jeg vil nå legge fram KrFs synspunkter i saken. Snart tolv år har gått siden Russland annekterte Krym og støttet voldelige separatister i Donbas. I 2022 trodde president Putin at han kunne ta hele Ukraina på noen få dager. Han ville viske ut Ukraina som uavhengig stat og egen identitet, og han trodde at ukrainerne skulle ønske de russiske soldatene velkommen med blomster og applaus. Han kunne ikke tatt mer feil. Jeg har selv vært i Ukraina flere ganger siden fullskalainvasjonen startet, fra Lviv i vest til Kharkiv og Zaporizjzja i øst. En av kommunene jeg har besøkt flest ganger, er Butsjja i Kyiv-regionen. I Butsjja ble over 500 sivile drept, med bevis for tortur, voldtekt og henrettelse. Jeg har selv sett bildene og snakket med overlevende, og grusomhetene er virkelig ikke til å tro. Hva sier Russland om dette, både på egne pressekonferanser og i internasjonale organisasjoner? Jo, de sier at disse bildene og disse historiene om overgrep er juks, skuespill og løgn. Det sa de for snart fire år siden, og det sier de fortsatt.

Alle ønsker fred i Ukraina. Ingen ønsker fred mer enn det ukrainske folket, men kapitulasjon er ikke fred, og en fred diktert av Putin vil ikke vare. Utgangspunktet hans er at han ikke anerkjenner Ukrainas rett til å eksistere. All erfaring viser at Russland ikke aksepterer og respekterer avtaler, og at de derfor må møtes med tydelige krav og avskrekking. Vi må snakke sant om hva slags land Russland har blitt. Det er et land uten ytringsfrihet, uten politisk opposisjon, og der liv ikke verdsettes, verken egne soldaters eller sivile ukraineres.

Norge er en stor og pålitelig partner for Ukraina, noe ukrainerne også er tydelige på og takknemlige for. Samtidig er det i klar norsk sikkerhetsinteresse at Ukraina vinner en fred hvor de selv får bestemme over egen framtid. Krigens utfall er ikke bare avgjørende for Ukrainas framtid som fri og selvstendig stat, den er også avgjørende for Europas og Norges sikkerhet og trygghet i mange år framover. Siden situasjonen på bakken, både militært og diplomatisk, er i kontinuerlig endring, er KrF enig i at Nansen-programmet i stort bør være flexi-

belt, og at støtten hele veien må være basert på Ukrainas behov. Samtidig peker vi i denne saken på flere deler av den norske Ukraina-støtten som vi mener kan forbedres. Vi vil også signalisere gjennom et forslag at vi mener at Norge bør øke støtten i 2026. Det både kan og bør vi gjøre, samtidig som vi også jobber for at andre allierte blir med og bidrar etter evne.

Jeg tar opp KrFs forslag i saken.

Presidenten [12:37:29]: Representanten Jonas Andersén Sayed har tatt opp de forslagene han refererte til.

Tonje Brenna (A) [12:37:42]: Tidligere i år var jeg i Kharkiv, et par mil fra skyttergravene, nær den russiske grensen. Der møtte jeg Sergej. Han hadde flyktet dit da landsbyen hans ble jevnet med jorden. Noen timer før vi traff ham, ble hele nabolaget han da bodde i, bombet på nytt. Sergej eide én eneste ting da han flyktet: bilen sin. I angrepene ble også den ødelagt, og vi spurte ham: Hva skal du gjøre nå? Han svarte med en stahet som ga meg håp. Han svarte: Jeg skal skaffe meg ny bil.

Det er motstandskraft, det er håp, det er vilje til å reise seg igjen og igjen, også når noen tror de kan bombe deg til å gi opp. I en verden med krig og uro er det lett å tro at forsvar bare handler om soldater, kuler og krutt, men vår felles evne til å stå imot dem som tror at vold gir makt, handler om så veldig mye mer. Det handler om respekten for enkeltmennesket. Det handler om å slå ring om demokrati, likestilling og ytringsfrihet. Det handler om å kjempe med ord og med handling, om og om igjen – også hvis det man må gjøre, er å skaffe seg en ny bil.

Gjennom Nansen-programmet har vi sikret en langsiktig, forutsigbar og bredt forankret ramme for norsk støtte til Ukraina. Det er ikke tilfeldig. Det er ansvarlig politikk, bredt forankret i Stortinget. Regjeringen foreslår å videreføre støtten på samme høye nivå som i 2025, med 85 mrd. kr. Samtidig viser vi fleksibilitet når situasjonen krever det. Bare for noen uker siden forserte vi 10,9 mrd. kr til luftvern og artilleri, fordi Ukraina trengte det nå – og ikke om et halvt år. Det er sånn man hjelper et land i krig: målrettet, effektivt og ansvarlig.

Vi er et flertall som ber regjeringen vurdere om en større del av den sivile støtten kan gå direkte til ukrainske organisasjoner. Det handler om å bygge kapasitet, styrke lokalt eierskap og sikre at hjelpen treffer der den trengs aller mest. Vi skal være fleksible, og vi skal være ansvarlige. Når det gjelder Eksfin, har vi en garantiramme på 630 mill. kr. Det gir nødvendig handlingsrom. Derfor ser ikke vi behov for å gjøre endringer nå. Risikoen kan aldri fjernes helt, og den må private aktører være villig til å ta.

Vi avviser forslaget om å doble støtten til Ukraina uten en helhetlig vurdering. Det betyr ikke at vi ikke be-

krefter vårt sterke engasjement og vår sterke vilje til å justere når den alvorlige situasjonen krever det.

Til alle dem som ber om en ny stortingsmelding: Jeg tror ærlig talt ikke vi trenger mer papir nå. Vi trenger mer handling. Stortingsmeldingen, Meld. St. 8 for 2023–2024, står seg fortsatt godt. Vi har verktøyene, så la oss heller bruke dem godt. Norge står fast i støtten til Ukraina – med langsiktighet, forutsigbarhet og fleksibilitet.

På tirsdag har statsministeren invitert alle de parlamentariske lederne på Stortinget til et møte om neste års Ukraina-støtte, og jeg vil takke samtlige partier i denne sal for et godt og konstruktivt samarbeid om Nansen-programmet. Dette samholdet er en enorm styrke for vår langsiktige innsats – og derfor av stor betydning for Ukraina. Selv om det finnes en krigsmakt som tror at de er mer utholdende enn det demokratiene er, er det vår jobb å vise at de ikke kan få rett.

Derfor skal vi stå sammen med Ukraina i deres kamp så lenge det trengs, for deres kamp er også vår kamp.

Morten Kolbjørnsen (FrP) [12:41:57]: Jeg vil med dette kort kommentere representantforslaget om styrket støtte til Ukraina.

Fremskrittspartiet er av den oppfatning at Russlands invasjon av Ukraina har understreket betydningen av et sterkt sikkerhetspolitisk samarbeid med våre allierte. Russlands fullskalainvasjon av Ukraina er et alvorlig brudd på folkeretten og utgjør en alvorlig trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. Krigens utfall er ikke bare avgjørende for Ukrainas framtid som fri og selvstendig stat, men også for Europas og Norges sikkerhet og trygghet.

FrP står sammen med resten av utenriks- og forsvarskomiteen om at Norges militære og sivile støtte samordnes gjennom Nansen-programmet for Ukraina, og viser til at programmets rammer har vært gjenstand for revidering flere ganger. Det er viktig at den norske støtten er basert på Ukrainas behov, og det er derfor ønskelig med en viss fleksibilitet i Stortingets føringer for støtten. Fremskrittspartiet viser for øvrig til at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 2026 foreslår å videreføre den militære og sivile støtten til Ukraina på samme nominelle nivå som i 2025, med 85 mrd. kr.

Avslutningsvis: Det er viktig å slå fast at Russlands krig mot Ukraina er et grovt brudd på krigens folkerett, hvor det daglig foregår grove menneskerettighetsbrudd gjennom krigshandlingene. Dette er handlinger vi alle må ta sterk avstand fra. Vi må stå sammen, slik at det blir mulig for Ukraina å vinne krigen, eller å få til en fredsavtale de kan leve med.

Ine Eriksen Søreide (H) [12:44:08] (komiteens leder): Jeg vil takke saksordføreren for arbeidet, men jeg

vil også rette en takk til forslagsstilleren, Venstre, som er blant de partiene – sammen med Høyre og andre – som har bidratt mye til at støtten til Ukraina har gått ganske kraftig opp, sammenlignet med det som var regjeringas opprinnelige forslag for 2025. Jeg minner om at det var 15 mrd. kr.

Høyres oppfatning er at det er viktig at det må være bredt forankret i Stortinget når vi gjør endringer i støtten. Jeg er glad for at det blir et nytt møte i formatet med de parlamentariske lederne allerede neste uke, rett og slett for å benytte muligheten til å diskutere videre opptrapping og ikke minst også innretning som er mest mulig effektiv for å dekke ukrainske behov.

Det at vi – alle partier – står sammen om støtten til Ukraina, er et utrolig viktig signal til Ukraina, men det er et like viktig signal til Russland. Det er viktig å holde europeiske land inne og engasjert i både våpenstøtte og pengestøtte. Det har en tendens til å være slik at når pengestøtten forsvinner, forsvinner ofte også det politiske engasjementet. Det har vi ikke råd til, for situasjonen i Ukraina og Europa er så prekær. Det andre er at vi må opprettholde det transatlantiske båndet. Det vil si å holde USA engasjert og inne.

Det er mye man kan si om det som nå skjer av diskusjoner om eventuelle fredsforhandlinger på et tidspunkt. Det som er en stor bekymring, er at USA nå ser ut til å gjøre det de har gjort over tid, nemlig å legge presset på Ukraina, landet som blir angrepet, og ikke på Russland, landet som angriper. Det er ingen i det internasjonale samfunnet som nå har tillit til at Russland vil holde seg til en eventuell fredsavtale eller våpenhvile. De har brutt alle andre avtaler de har inngått, og det gir all grunn til uro å se for seg et scenario hvor Russland vinner fram med bruk av militærmakt i Europa – til å endre grenser, til å endre sikkerhetsarkitekturen i Europa, til å forhindre et selvstendig land fra å velge sin egen vei, enten det er gjennom EU eller gjennom NATO-medlemskap.

Det er viktig å se på hvordan vi på best mulig måte kan bidra til å gjøre støtten til Ukraina mer effektiv. Et av forslagene Høyre står bak, er å se på rammene for eksportgarantien i Eksfin. Tonje Brenna var inne på at 630 mill. kr gir nødvendig handlingsrom, og at risikoen aldri kan fjernes helt. Det er i og for seg ikke summen som er utfordringen i rammeverket Eksfin har til rådighet. Som vi også skriver i merknadene, er utfordringen at akkurat på dette området får ikke Eksfin lov til å se på risiko helhetlig. De må se på det kun for Ukraina. Jeg tror alle vi som er i denne salen, vet veldig godt at risikoen er stor for at prosjekter man begynner med, kanskje ikke kan gjennomføres, eller at de ødelegges av krigen før de er ferdige. Nettopp derfor er poenget å ha noe mer fleksibilitet og å kunne se risiko helhetlig for Eksfin – det er

det viktige, ikke pengebeløpet. Det tror også Eksfin er tilstrekkelig i denne fasen.

Høyre har også et annet forslag sammen med flere partier, og det er å be regjeringa vurdere å stille som medgarantist i eventuelle europeiske lån til Ukraina. Når vi sier det på den måten, er det fordi vi vet veldig godt at EU ikke er ferdig med sine vurderinger ennå, det må komme på plass først. Det andre er at det må være et rammeverk som er akseptabelt for Norge. Det tredje er at vi ikke kan gjøre dette alene, men må gjøre det sammen med andre europeiske land. Det fjerde er at det ikke må være et rammeverk som legger presedens for bruken av vårt eget oljefond, eller det vårt eget oljefond kan møte i andre land.

Dette er nå en stor diskusjon i EU. Det er en viktig diskusjon, fordi det handler om hvordan vi på en god måte kan hjelpe Ukraina også videre. Nettopp derfor er det viktig at regjeringa gjør en reell vurdering av om det kan være aktuelt for Norge å bidra.

Helt avslutningsvis: De som nå går rundt og tenker at denne krigen snart er over, tar dessverre feil. De som tenker at dette handler om bare å gi fra seg territorier Russland allerede har okkupert, tar også feil. Dette handler grunnleggende sett om helt andre ting enn territorier – det handler om Europas framtid.

Kirsti Bergstø (SV) [12:49:32]: Jeg vil takke partiet Venstre for å være en utålmodig pådriver for mer støtte til Ukraina, men også takke alle partier på Stortinget for at vi står sammen i vår solidaritet med motstandskampen i Ukraina. En verden der autoritære krefter tar seg til rette, er en verden med en stor risiko for oss alle. Derfor er den ukrainske kampen også vår kamp.

Nå går Ukraina nok en hard vinter i møte. Russlands grusomme krig har pågått i flere år, og de sivile lidelsene er enorme. Våre tanker går til de ukrainske soldatene i skyttergravene, til konene som flyktet, til mødrene som ble, og til ungene som lurer på om de får se sin pappa igjen.

Norge gir vesentlig støtte til Ukrainas forsvarskamp, og vi gir historisk mye sivil støtte. SV støtter helhjertet det norske bidraget, og jeg er glad for at vi i 2023 tok initiativ til Nansen-programmet. Aldri før har vi gitt så mye humanitær hjelp til et land som til Ukraina.

Når nettene i Ukraina blir kalde, er det også godt å vite at Norge prioriterer energiforsyning, for Putin angriper systematisk kraftanlegg for å svekke motstanden i den ukrainske befolkningen. Dette er klare brudd på krigens folkerett.

Den siste tiden har også nyheter om en alvorlig og stor korrupsjonsskandale nådd oss. Vi har alle vært klar over korrupsjonsrisikoen i Ukraina. For SV er det helt klart at vi skal støtte Ukraina uavhengig av den risikoen

som er der, men vi har også siden oppstarten av Nansen-programmet tatt til orde for at mer penger bør gå til frie medier, antikorrupsjonsbyrå og sivilsamfunnsorganisasjoner som fungerer som vaktbikkjer overfor myndighetene, reduserer korrupsjonsrisikoen og legger grunnlaget for et godt fungerende demokrati når krigen en gang – og måtte det bli snart – tar slutt.

Jeg er glad for regjeringens jevnlike bidrag med samtaler, med dialog og med å bære fram de ukrainske stemmene i den norske offentligheten, men også på europeisk nivå. Det trengs at europeiske ledere er en samlet motvekt til det amerikanske presset, og at man konsekvent står sammen om å kreve at Ukraina skal ha sin plass ved bordet. Jeg vil understreke viktigheten av koordinert innsats, koordinert hjelp og at det først og fremst må være Ukrainas behov som definerer hva slags type hjelp som gis fra Norge, og fra det internasjonale samfunnet. Derfor tenker jeg at intensjonen i forslaget og initiativet fra Venstre står seg i den måten norsk Ukraina-støtte har blitt håndtert – fordi vi har sett at vi er fleksible i vår støtte, men også i fasttømret solidaritet sammen med det ukrainske folk og deres motstandskamp.

Bengt Fasteraune (Sp) [12:53:38]: Krigen mot Ukraina er en folkerettsstridig invasjon av en suveren stat. Beretningene fra fronten gjør sterkt inntrykk, og etter Russlands folkerettsstridige angrep på Ukraina har Norge stått skulder ved skulder med våre allierte. Vi har vist tydelig solidaritet med det ukrainske folket og reagerer kraftig mot Russland, med historiske sanksjonspakker.

Jeg er stolt av den innsatsen Norge gjør, både politisk gjennom donasjoner og økonomiske støtteordninger og ikke minst gjennom kommuner og enkeltmennesker som strekker seg langt for å ta imot og integrere mennesker som er på flukt. Norge har tatt viktige grep for å styrke Ukrainas forsvarsevne gjennom donasjon av forsvarsmateriell, opplæring av personell og bidrag til internasjonale fond. Disse beslutningene har hatt bred støtte i Stortinget og har utgjort en reell forskjell.

Det er viktig at man er fleksibel i støtten, lytter til behovene og hele tiden er oppdatert på situasjonen. Hele tanken bak Nansen-programmet er at denne fleksibiliteten skal være førende for det arbeidet regjeringen, med bred støtte i Stortinget, gjennomfører overfor Ukraina. Samtidig må vi erkjenne at konflikten kan bli langvarig, og det har også vært noe av utfordringen, når man skal tenke langsiktig i en konflikt som endrer seg nesten fra uke til uke. Det er svært viktig at vi lytter til hva som er Ukrainas behov, et Ukraina som nå er avhengig av internasjonal støtte for å stå imot russisk aggresjon.

Nansen-programmet som et flerårig rammeverk for gjenoppbygging og støtte til Ukraina er et nødvendig og

strategisk grep. Å sikre tverrpolitisk enighet for norsk støtte til Ukraina er svært viktig, og jeg setter pris på at regjeringen nok en gang tar et initiativ til å gå igjennom det som er bestemt, og ikke minst se for seg hvordan dette skal være i framtiden.

Norges militære og sivile bidrag er omfattende. Det som er utfordrende, er at begge deler er viktig. Det er klart at en nasjon som står i kamp, til enhver tid vil prioritere det som er viktig for dem i hverdagen der og da, men jeg tror også det er viktig for oss at vi tenker litt langsiktig, for det kommer en hverdag etter den Ukraina står oppe i akkurat i dag, og den ukrainske ledelsen, med fokus på å kunne stå imot Russlands aggresjon, trenger kanskje også hjelp til å se for seg hvordan de skal gjenoppbygge samfunnet i etterkant.

Vi er nødt til å være fleksible og sikre at våre bidrag er målrettede og effektive basert på de behovene som oppstår, og vi må tilpasse oss den tette dialogen med våre allierte og med ukrainske myndigheter. Derfor er vi i Senterpartiet opptatt av at vi ikke skal legge for mye bindinger på hvordan dette håndteres i hverdagen. Det tror jeg er svært viktig.

Vi må også være klar over at både med økonomisk støtte og med donasjoner av materiell følger det risiko. Vi må derfor balansere hensynet til å omsette raskt og effektivt med kravet om å ivareta tilstrekkelig styring og kontroll. I tillegg må vi kunne stille tydelige krav om at mistanker om tilfeller av korrupsjon blir grundig fulgt opp.

Vi må unngå alenegang. Norge er et av de landene i Europa som bidrar aller mest. Det er bra. Samtidig må vi kunne forvente at et samlet Europa og Vesten bidrar i størst mulig grad for å møte denne sikkerhetspolitisk krevende situasjonen.

Norges innsats handler om å styrke Ukraina i deres frihetskamp. Norsk støtte handler om å forsvare folkeretten, om solidaritet og om å bidra til fred og stabilitet i Europa. Det ansvaret skal vi ta sammen med våre partnere og allierte, også i årene som kommer.

Arild Hermstad (MDG) [12:58:40]: Vi lever i den farligste sikkerhetspolitiske situasjonen på 80 år. Det er krig i Europa. USA blir en stadig mer ustabil og uforutsigbar alliert, som nå varsler eksplisitt i sin nye utenrikspolitiske strategi at de ønsker å blande seg inn i europeisk politikk, og at USA skal samarbeide med MAGA-bevegelser i Europa. Samtidig anser ikke lenger USA Russland som en trussel.

I øst rykker nå russiske styrker sakte, men sikkert fram på slagmarken i Ukraina, med enorme menneskelige lidelser som resultat.

Jeg besøkte Ukraina for snart et år siden og bidro med å levere biler og overvåkningsdroner til ukrainske

styrker, sammen med organisasjonen Fritt Ukraina. I løpet av det besøket ble det helt tydelig for meg at det Ukraina trenger, er selvfølgelig også effektiv støtte i form av moderne våpen, moderne luftvern og moderne utstyr som gjør at de kan forsvare seg mot en fiende som stadig utvikler ny teknologi og nye måter å angripe Ukraina på.

Folk i Ukraina er fortsatt motiverte. De er slitne etter mange år med krig, men de er fortsatt klare på at de skal stå imot så lenge de kan, og prøve å vinne tilbake igjen Ukraina og kjempe for sin egen frihet.

De siste årene har stortingsflertallet gang etter gang presset regjeringen til å øke støtten til Ukraina. Derfor er jeg også glad for at det for 2026 settes av en rekordstor sum i støtte til Ukraina. Det har aldri vært lagt fram et ordinært statsbudsjett med så stor støtte til Ukrainas forsvarskamp.

Samtidig betrakter vi i MDG det som et gulv, ikke som et tak. Vi mener at regjeringen bør ha svært lav terskel for å foreslå økt støtte og invitere Stortinget til nye forlik for å danne stortingsflertall for å kunne øke støtten ytterligere. Det vil MDG stille seg positivt til hvis og når det skjer.

Vi i De Grønne er også med på flere forslag i denne saken. Sammen med Høyre, KrF og Venstre ber vi regjeringen om å vurdere å stille som medgarantist for et europeisk lån til Ukraina og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med et forslag som kan sikre dette. Vi foreslår også – sammen med SV, Rødt, KrF og Venstre – å styrke etterforskningen av russiske sanksjonsomgørelser. I tillegg står vi sammen med Venstre om å be regjeringen avslutte alle norske unntak fra EUs sanksjoner mot Russland.

Norge er et lite land i mange sammenhenger, men i denne konflikten har vi, med våre enorme inntekter, en unik mulighet til å utgjøre en historisk forskjell i en krig som kan definere Europas framtid i mange år framover. Ukrainas frihetskamp er også vår frihetskamp. Det som skjer på slagmarken i Ukraina, kan altså definere tiår framover – hvordan Europa kommer til å bli, hvordan Norge kommer til å bli, hvordan verden kommer til å se ut, og i hvilken grad vi fremdeles har frihet og demokrati i vår region.

Vi mener det er mulig å gjøre mer enn det Norge gjør i dag. Vi har tjent store summer på Putins energikrig, og vi foreslo opprinnelig et stort solidaritetsfond som kunne gå til Ukraina. Vi mener fortsatt at Norge har rom til å sette av mer. I motsetning til mange andre land, hvor man må øke skattene eller folk må gi slipp på fridager for å øke støtten til Ukraina, kan vi gjøre det fra et oljefond som har blitt så stort at vi ikke er i nærheten av å bruke den forventede avkastningen av fondet. Vi har råd.

USA er i ferd med å svikte. Alt ansvar for å støtte Ukraina ligger nå på Europa. Andre europeiske land har altså ikke noe oljefond, og derfor er det rimelig at Norge skal kunne bidra med mer.

Situasjonen i Ukraina forandrer seg fra dag til dag. Størrelsen og innretningen på Norges støtte til Ukraina må fortløpende vurderes, med mål om effektivt å støtte Ukrainas frihetskamp. En økt støtte bør forankres bredt i Stortinget, slik tilfellet har vært i tidligere økninger av støtten.

Jeg tar opp det gjenstående forslaget MDG er en del av.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [13:03:21]: Representanten Arild Hermstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Guri Melby (V) [13:03:44]: Det er mange som har gått opp på denne talerstolen og snakket om alvoret i situasjonen både for Ukraina og for Europa, så jeg skal ikke bruke mye tid på å gjenta det viktige budskapet. Det jeg tenker er viktig akkurat nå, er en litt nøktern framstilling av hvordan situasjonen egentlig er. Det som er situasjonen, er at den russiske framrykningen går raskere enn den har gjort før. Likevel holder Ukraina fortsatt stand. Det er litt vanskelig å si akkurat hvor de ulike partene egentlig står. Som den ukrainske kringkasteren Suspilne sa: Russland nærmer seg en kollaps, akkurat som oss. Spørsmålet er hvem det er som kollapse først.

Det som er kjernen i dette, er: Hva er det som er viktig for oss? Jo, det er nettopp at det ikke er Ukraina som kollapse først. Da mener jeg denne saken handler om hva vi kan gjøre for å bidra til at det ikke skjer – så enkelt og så vanskelig. Slik det ser ut nå, vil 2025 være det året siden fullskalainvasjonen startet, der Ukraina får minst i støtte. Hovedårsaken til det er selvsagt at USA ikke lenger bidrar med midler. Spørsmålet da er: Hvordan kan Europa greie å tette det hullet?

Vel, den løsningen europeiske land foreløpig har funnet, er å bruke frosne midler som en sikkerhet for lån til Ukraina. Vi kan godt mene at det ikke er den mest optimale løsningen, og at det beste er å gi direkte støtte. Utfordringen er at det er svært få – om noen – andre europeiske land som er i den økonomiske situasjonen vi er i, at man har et oljefond man kan hente penger fra. Poenget vårt med å løfte opp denne løsningen for hva Norge kan bidra med knyttet til garantier til Ukraina, handler ikke om at vi gir en vurdering av at dette er den beste løsningen, men at dette er den eneste løsningen akkurat nå for å frigjøre midler i den størrelsesordenen Ukraina trenger.

Da må jeg bare si at jeg ikke helt forstår stortingsflertallets begrunnelse for ikke å være med på forslaget vårt om å vurdere denne typen garantier. Jeg er veldig glad for at Høyre, MDG og KrF er med på forslaget vårt, men jeg har store vanskeligheter med å forstå hvorfor ikke de andre partiene støtter det. Her gir vi ingen instruks om at dette skal skje, men det som er poenget nå, er at det i neste uke vil foregå viktige møter som er helt avgjørende for at disse garantiene skal komme på plass. Det at Norge i forkant av de møtene sender et politisk signal om at vi kan vurdere å være med på en løsning her, kan være en av flere ting som avgjør om det er mulig å finne en god løsning.

Vi har også levert forslag om at Norge skal øke sin støtte. Jeg skulle selvsagt ønske at hele Stortinget også hadde greid å bli med på det, men poenget er at der vi snakker om å øke støtten vår med noen titalls milliarder, kan den europeiske løsningen bidra til opptil 2 500 mrd. kr i lån til Ukraina. Det er en sum som faktisk dekker de behovene Ukraina har, både til å drifte staten og til å skaffe de våpnene de trenger i en heroisk forsvarskamp. Jeg vil gjerne utfordre de andre partiene på å gi en bedre og tydeligere begrunnelse for hvorfor man ikke kan vurdere en slik garanti på dette tidspunktet.

Jeg ser også fram til møter på Stortinget i neste uke, men jeg skulle som sagt ønske at vi her og nå hadde kunnet forplikte oss til å øke støtten. Med den forseringen regjeringen har gjort, ligger vi faktisk an til mindre støtte i 2026 enn i 2025, til tross for at behovet til Ukraina er større. Da mener jeg det burde være mulig for oss å bli enige om å øke støtten umiddelbart.

Et annet forslag jeg også stusser litt på at det ikke er mulig for flere partier å være med på, er forslaget om å styrke etterforskning av russiske sanksjonsomgåelser. Vi står nå i en situasjon der vi ser at sanksjonsregelverket ikke fungerer godt nok, og en stor grunn til det er at det er for lett å omgå det. Som alle vet, består støtten til Ukraina hovedsakelig av økonomisk støtte, men også av sanksjoner, som er viktig for å strupe Russlands tilgang på teknologi og økonomien deres. Det å forsterke arbeidet for å unngå den typen sanksjonsomgåelser vil være viktig for at Ukraina skal ha muligheten til å vinne den krigen.

Det som står igjen, er at uansett hvor mye dette koster, er det å gi Ukraina den støtten de trenger, den billigste investeringen vi kan gjøre i egen sikkerhet. Kostnaden dersom Ukraina taper denne krigen, vil betydelig overstige kostnaden av alle de forslagene som foreligger her.

Dermed tar jeg opp forslagene Venstre har alene.

Presidenten [13:08:55]: Representanten Guri Melby har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:09:12]: Regjeringen deler fullt ut komiteens syn om at Russlands fullskalainvasjon av Ukraina er et alvorlig brudd på folkeretten og utgjør en alvorlig trussel også mot europeisk og norsk sikkerhet og trygghet.

Den tverrpolitiske enigheten om Nansen-programmet har vist seg avgjørende for å gjøre norsk støtte til Ukraina mest mulig effektiv. I tråd med denne enigheten har statsministeren, som nevnt av flere, invitert de parlamentariske lederne til et møte om den norske støtten til Ukraina. I møtet vil han redegjøre for regjeringens planlagte hovedinnretning for støtten neste år.

For 2026 tar vi sikte på å videreføre årets nivå på 85 mrd. kr. Det gjør oss til et av de største giverlandene. For regjeringen er det viktig hele tiden å utvikle vår støtte, så den blir mest mulig effektiv. Slik bidrar vi til at Ukrainas tap begrenses, samtidig som landet settes best mulig i stand til å stå imot den russiske invasjonen. Derfor er jeg også takknemlig for representantforslaget fra representantene Melby, Raja og Almeland, som fremmer flere delforslag som nettopp søker å videreutvikle norsk støtte.

Vi ser skiftende signaler fra den amerikanske administrasjonen. Russland har militær framgang i Donbas, om enn begrenset. Ukraina har fortsatt store utfordringer knyttet til manglende ansvarlighet, etterprøvarhet og korrupsjon. Samtidig ser vi også at landets uavhengige antikorrupsjonsinstitusjoner fungerer, og at sivilsamfunnet er en vaktbikkje og en pådriver for fortsatt reform. Først og fremst må vi fortsette å støtte Ukraina så lenge det behøves, fordi dette er avgjørende for Ukrainas, Europas og Norges sikkerhet. På samme tid må vi overfor ukrainske myndigheter understreke betydningen av at landets reformarbeid videreføres og styrkes. Jeg vil understreke at vi ikke har bekreftede tilfeller av at norsk støtte er misligholdt.

Jeg merker meg også at komiteens øvrige medlemmer deler Melby, Raja og Almeland's ønske om å gjøre støtten mest mulig effektiv, men at komiteens flertall etter grundig overveielse beslutter ikke å støtte representantforslaget. Jeg tar det som et uttrykk for at flertallet slutter opp om regjeringens håndtering, og som et uttrykk for videreføring av den politiske enigheten som har ligget til grunn for norsk støtte til Ukraina helt siden de første dagene etter Russlands fullskalainvasjon i 2022.

Når det gjelder komiteens tilråding om at regjeringen bør vurdere om en større del av Nansen-programmets sivile del kan gå direkte til ukrainske organisasjoner, er det et forslag regjeringen setter pris på. Den brede mobiliseringen i Ukrainas befolkning og sivilsamfunn er et sterkt vitnesbyrd om et robust og levende demokrati, selv når landet er i krig. Det ukrainske sivilsamfun-

net spiller en avgjørende rolle i offentligheten, som vi så da uavhengigheten til antikorrupsjonsmyndighetene ble utfordret i sommer. Nettopp støtte til antikorrupsjonsarbeid vil være spesielt viktig framover. I tillegg til at Norge har inngått avtaler med flere internasjonale organisasjoner om dette, har Norad også etablert en egen tilskuddsordning for antikorrupsjonstiltak, som ukrainske organisasjoner kan søke på. Dessuten etablerte Norad i fjor en tilskuddsordning for å styrke det ukrainske sivilsamfunnet. Så langt har over 300 lokale organisasjoner mottatt støtte gjennom ordningen, og vi vil undersøke om dette kan utvides.

Samtidig er det viktig å huske at vår sivile støtte til Ukraina i hovedsak går via etablerte organisasjoner med dokumentert leveringsevne, god kapasitet og grundige kontrollsystemer, nettopp for å unngå mislighold. Vi kan ikke sikre oss mot mislighold, men vi må gjøre alt vi kan for å unngå det, inkludert gjennom å støtte sivilsamfunnet i Ukraina.

Den fortsatte tverrpolitiske enigheten som kjenner tegner norsk støtte til Ukraina gjennom Nansen-programmet, sender et viktig politisk signal til Ukraina så vel som til landets øvrige partnere. Det sender samtidig et signal til Russland om det sterke internasjonale samholdet med Ukraina og om at militærmakt ikke skal brukes for å oppnå politiske målsettinger i Europa.

Regjeringen vil fortsette å holde Stortinget orientert i egnede organer om sentrale utviklingstrekk i Ukraina og om norsk og internasjonal sivil og militær støtte til landet.

Presidenten [13:13:31]: Det blir replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [13:13:47]: I dag er det sånn at Eksfins garantiordning faktisk ikke fungerer etter hensikten for Ukraina. Eksfin skrev i sin årsberetning for 2024:

«Styret mener videre at Eksfins rammer og produkter for å dekke risiko for Ukraina så langt ikke har vært tilstrekkelig for å utløse norsk eksport.»

Hele poenget med denne ordningen er jo at man skal få til norsk eksport. Det som ser ut til å være hovedutfordringen, er at risikoen skal vurderes på porteføljnivå opp mot balansekrav som må oppfylles over tid for alle andre sammenhenger enn Ukraina, mens man for Ukraina må vurdere det direkte der.

Så langt har ikke regjeringa vist noen vilje til å gjøre endringer sånn at Eksfin faktisk kan yte denne risikoavlastningen til norske bedrifter. Hva er årsaken til at regjeringa ikke ønsker det?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:14:49]: Eksportfinansiering Norge – Eksfin – har siden 1. januar 2025 hatt en egen garantiramme på 630 mill. kr for eks-

port til Ukraina. Per november er det gitt tilbud om én garanti på ordningen. Eksfin har mulighet til å avlaste politisk risiko, f.eks. i forbindelse med investeringer i og rundt Ukraina. Likevel vil det være risiko knyttet til denne typen investeringer som private aktører må være villig til å ta selv. Norsk næringsliv har historisk sett hatt lite samarbeid med Ukraina, og dette er derfor et forholdsvis nytt marked for norske aktører. Vi må derfor forvente at det tar tid å etablere nye prosjekter der, så vi må la ordningen få virke litt. En utfordring for bruk av Eksfins ordning er at Ukraina er et svært krevende marked, bl.a. knyttet til kredittvurdering av kjøpere, og at høy risiko gir høye garantipremier. Hvis Eksfin skal gis anledning til å ta høyere risiko, må det også settes av større tapsavsetning. Det er en bevilgning på statsbudsjettet som må ses opp mot andre tilskudd til Ukraina, og om det er i tråd med hva Ukraina etterspør.

Ine Eriksen Søreide (H) [13:15:52]: Det betyr i praksis at denne ordningen ikke kommer til å bli brukt, og det er jo det som er vår utfordring til regjeringa. Eksfin gir risikoavlastning der risiko vurderes på porteføljnivå i veldig mange land og regioner hvor risikoen er veldig høy, men akkurat for Ukraina, som trenger investeringer og trenger norsk næringsliv, er det i realiteten ikke mulig. Jeg tror ikke private aktører er uvillig til å ta risiko – de er villig til å ta risiko – men de er opptatt av at de skal kunne få noe avlastning for denne risikoen, på samme måte som man kan få når man investerer i andre markeder.

Det at ordningen nå er så snever, og Eksfin ikke får lov til å vurdere risiko på porteføljnivå, gjør at disse pengene ikke kommer til å bli utløst. Som forsvarsministeren selv sier: Det er ett prosjekt som har fått et tilbud så langt, og det er en ramme på 630 mill. kr som ikke blir brukt. Hva er det som skal til for at regjeringa revurderer sitt standpunkt?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:17:01]: En økt tapsavsetning til Eksfin vil være en budsjettsak. Det må prioriteres opp mot andre mer direkte tilskudd til Ukraina på områder der Ukraina har direkte behov. Det vil også være en innsnevring i forhold til Ukrainas definerte behov, for Eksfin vil jo da måtte gi sin eksportstøtte til norske selskaper. Som sagt er dette et krevende marked. Det er historisk sett få norske bedrifter som har vært involvert i Ukraina, så det er høy risiko knyttet til det.

Statsråden kjenner imidlertid lite til Eksfins porteføljstyringsmodeller og kan derfor gjerne sjekke det i større grad. Jeg minner likevel om at økt tapsavsetning til Eksfin er et prioriteringsspørsmål knyttet til å gi direkte støtte til Ukraina på områder der Ukraina har defi-

nerste behov, og hvor situasjonen er nokså kritisk allerede i dag.

Ine Eriksen Søreide (H) [13:17:56]: Det er veldig fint hvis statsråden kan sjekke dette litt nærmere. Statsråden sier Eksfin da vil måtte gi eksportstøtte til norske bedrifter – ja, det er jo hele poenget med ordningen. Det som oppleves veldig rart for både norske bedrifter og andre, er at Eksfin skal operere med et helt eget regelverk akkurat for Ukraina, mens man altså kan ta risiko på porteføljenivå i alle andre markeder hvor det også er betydelig risiko knyttet til norske investeringer. Man kan gjerne snakke om at dette vil føre til større tapsavsetninger, og at det er et budsjettspørsmål, men i dag er situasjonen den at pengene rett og slett ikke blir brukt. Det står 630 mill. kr på en ordning i Eksfin som er ment å gå til støtte til norske bedrifter som vil investere eller starte i Ukraina, og som ikke blir brukt fordi det legges andre regler til grunn for risikostyring. Da mener jeg det er viktig at regjeringa tar med seg den tilbakemeldingen som kommer fra Stortinget. Jeg tror heller ikke Eksfin er interessert i å ha ordninger som ikke kan brukes.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:19:03]: Dette er innenfor en annen statsråds konstitusjonelle virkeområde, så før jeg går inn i detaljer på det, tror jeg vi skal la den andre statsråden få lov til å svare på de spørsmålene.

Arild Hermstad (MDG) [13:19:29]: Ukrainas hær er den største i Europa. De har en enorm produksjonskapasitet på militært utstyr, og de spiller en nøkkelrolle i å forsvare Europa og vår region, og også Norge. Det vi vet, er at investeringer i det ukrainske forsvaret på kort sikt betyr noe også for behovet for investeringer i Forsvaret i Norge på lengre sikt, og for Europa på lengre sikt, særlig i en verden hvor NATOs sikkerhetsgaranti er blitt mindre sikker enn den var tidligere.

Det er helt avgjørende at Ukrainas forsvarsverk holder, men også at vi investerer i dette på lengre sikt. Spørsmålet mitt er: Har Forsvarsdepartementet gjort en scenariotenkning, dvs. sett på hvilke konsekvenser eventuelle ulike utfall av krigen i Ukraina vil gi for vårt eget behov for å ruste Forsvaret vårt i framtiden?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:20:34]: Hovedårsaken til at Norge støtter Ukraina, er Ukrainas rett til å være selvstendige herrer og bestemme sin egen framtid i et fritt og selvstendig Ukraina. Så er det helt åpenbart at om Ukraina ikke lykkes i å bestå som selvstendig nasjon, hvis Putin lykkes i sine krigshandlinger, kommer det til å true hele Europa. Sjefen i militærkomiteen da Jens Stoltenberg var generalsekretær, pre-

sident Rob Bauer, sa at 5 pst. av BNP er veldig mye å bruke på forsvar, men krig er mye dyrere.

Ukraina bruker 31 pst. av BNP på forsvar, 60 pst. av sitt statsbudsjett. Det er altså helt åpenbart at om Ukraina faller, kommer forsvarsutgiftene til å måtte øke i hele Europa for å kunne stå imot en videre russisk aggresjon. Derfor er det også nå veldig mange som er engasjert i å prøve å få på plass en fredsavtale på Ukrainas premisser, som kan gi en varig fred med sikkerhetsgarantier til Ukraina som står seg.

Arild Hermstad (MDG) [13:21:36]: Dette perspektivet borger også for at investeringer i dag i forsvarsevnen til Ukraina potensielt kan spare Norge for store forsvarsutgifter i framtiden, og selvfølgelig også Europa. Nå går vi inn i en tid da alle land må ruste opp, også landene i Europa, men det er selvfølgelig grenser for hvor mye midler vi ønsker å bruke til forsvarsformål.

Da er spørsmålet, gitt at dette er tilfellet, og at vi står i en veldig avgjørende med tanke på hva som skjer på slagmarken i Ukraina: Hvordan vil regjeringen vurdere å investere mer og øke Nansen-fondet i løpet av året som går, ved å gi både militær og humanitær støtte til Ukraina, sånn at de kan stå imot lenger, opp mot de planene vi har for langtidsplanen for Forsvaret? Hvordan vil den balansen være synlig i det regjeringen vurderer å gjøre de neste månedene og det neste året i Norge?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:22:38]: Regjeringen har ambisjon om å beholde det brede forliket knyttet til Forsvarsløftet. Det betyr også at vi, som representanten kjenner godt til, skal gjennom en rebalansering, fordi alt er blitt dyrere. Det må selvsagt ses i sammenheng med den støtten vi gir til Ukraina.

Norge gir i 2026 3,4 pst. av BNP til militære formål når en inkluderer Ukraina-støtten. Vi er nå det landet i NATO som gir mest per capita til militære formål i NATO. Det er derfor helt opplagt at støtte til Ukraina må ses i sammenheng med det. Norge er også blant de landene som gir mest til Ukraina i militær støtte. Det er Norge, Tyskland og de nordiske landene som står igjen på tampen av 2025 med midler til å støtte Ukraina. Vi har gitt det gjennom å kjøpe såkalte PURL-pakker fra USA, for å sikre luftvernmissiler og luftvern til Ukraina, som nå er det mest kritiske når vi går inn i vinteren.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [13:23:52]: La det være helt klart: Norge er en stor og pålitelig partner for Ukraina, og det setter også ukrainerne veldig pris på og er tydelige på. Samtidig er det, slik vi har vært inne på i debatten så langt, også en klar norsk sikkerhetsinteresse at Russland ikke vinner denne krigen, og at Ukraina vinner en fred der de selv får bestemme over egen framtid.

Når vi etter hvert skal gjøre opp statsregnskapet for 2025, kommer det til å vise at den samlede norske støtten til Ukraina i 2025 vil utgjøre 95,9 mrd. kr, mens vi med flertallets budsjettforlik vil lande på et betydelig lavere støttenivå, 74,1 mrd. kr, i 2026.

Mitt spørsmål til forsvarsministeren er egentlig ganske enkelt: Mener han at Ukrainas behov for støtte, både militært og sivilt, er mindre i 2026 enn det vil være i 2025?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:24:53]: Ukrainas behov for støtte er enormt, både nå i 2025 og i 2026.

Som nevnt i stad, er bevilgningen knyttet til 2025 framskyndet fordi det er kritisk mangel på spesielt luftvern, men også på artilleri for Ukraina før vinteren kommer, og Norge er blant de landene som har kapital til å kunne gjøre det på det nåværende tidspunkt. En av grunnene til at vi framskynder de ca. 11 mrd. kr som var varslet i nysalderingen, er at vi må periodisere, for deler av de allerede avsatte midlene kommer først til utbetaling i 2026, mens Ukraina har umiddelbare behov for luftvern nå i 2025.

Samlet er summen gitt til Ukraina for 2025 og 2026 enorm, med et enstemmig storting i ryggen. Det er i hovedsak periodiseringen som gjør dette.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [13:25:55]: En viktig del av Nansen-programmet er nettopp fleksibiliteten, og at den skal svare ut ukrainske behov på de ulike tidspunktene.

Den siste uken har det vært en sak i media knyttet til innkjøp av et munnbind, på Forsvarsdepartementets budsjett, til leveranse i Ukraina. Uten å gå inn i den saken konkret lurer jeg på om forsvarsministeren kan forsikre Stortinget om at alle anskaffelser som er gjort i Forsvarsdepartementet gjennom Nansen-programmet, har vært basert på konkrete ønsker og behov fra ukrainske myndigheter.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:26:36]: Hovedbegrunnelsen for støtte til Ukraina er Ukrainas behov, og de behovene Ukraina gir uttrykk for, strekker Forsvarsdepartementet seg langt for å levere på. For alle de leveransene som er gjort, skal det være avsjekket at det er ukrainske behov som ligger til grunn.

Den omtalte saken, som har gått i VG den siste uken, skal svares ut for kontrollkomiteen, så der kommer det mer detaljerte svar til kontroll- og konstitusjonskomiteen, men også der forelå det innspill om ukrainske behov. Vi må gå gjennom alle innspill som har kommet, og se hvor godt det var forankret, og på hvilken måte dette er anskaffelser som er i tråd med de kriteriene vi har lagt til grunn.

Guri Melby (V) [13:27:36]: Først må jeg bare gå i rette med en påstand fra statsråden, som jo, i likhet med resten av regjeringen, påstår at Norge er blant de landene som gir aller, aller mest til Ukraina. Da bruker man begrepet per capita. Det mener jeg er en ganske irrelevant enhet å måle etter når vi snakker om denne støtten. Det mest relevante er helt åpenbart å snakke om andel av BNP, for det handler om at den som har de bredeste skuldrene, skal bære den tyngste børen. Faktum er at som andel av BNP er vi det landet i Norden som fortsatt har allokert minst midler til Ukraina. Dette handler om hva Norge kan gjøre for å sikre at Ukraina får de midlene de trenger.

Jeg ba eksplisitt partiene om å gi en tydeligere begrunnelse for hvorfor man ikke kan vurdere å være med som garantist på de midlene EU nå forsøker å frigi, men opplever ikke at jeg fikk noe svar i statsrådets innlegg. Derfor vil jeg be Tore O. Sandvik om overfor Stortinget å redegjøre for grunnen til at det ikke er mulig for regjeringen å støtte et forslag om å vurdere å være med og gi en garanti for disse midlene til Ukraina.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:28:38]: Per nå er Norge blant de største bidragsyterne til Ukraina, ikke bare per capita, men også i prosent av BNP per år. Så er det en annen ting: Norge kom litt tregere i gang enn andre land med de store beløpene, men for 2025 og 2026 er Norge helt i toppen på hvem som bidrar, også per BNP, til Ukraina, og det er helt riktig å gjøre – det skal Norge også fortsette med.

Når det gjelder de frosne midlene som ble diskutert, har Kommisjonen framlagt tre lovforslag om lån til Ukraina. Det skal tas stilling til på toppmøtet 18. til 19. desember. Vi registrerer at de åpner for deltakelse fra tredjeland, men det er fortsatt en vei som gjenstår fram mot en beslutning på EU-siden om disse forslagene. Norge har ikke mottatt noen formell forespørsel fra EU om å bidra til å stille garantier. Vi følger tett med og fortsetter dialogen med EU og europeiske allierte om støtte til Ukraina, og Norge kommer til å fortsette med å gi betydelig støtte direkte til Ukraina i årene som kommer.

Guri Melby (V) [13:29:40]: Forsvarsministeren brukte formuleringen at Norge var litt treg til å komme i gang med støtte. Vel, det mener jeg er en presis beskrivelse, og det er synd. Dersom midler hadde blitt frigjort mye tidligere, kunne Ukraina ha vært i en bedre posisjon enn de er akkurat nå. Jeg regner med at forsvarsministeren også sender en takk til stortingsflertallet som presset på for å få en betydelig økt støtte utover det regjeringen la opp til for i fjor, og som gjør at Norge ikke lenger gir en sum som er pinlig lav, men som er akseptabel i forhold til de mulighetene vi har.

Når det gjelder forsvarsministerens svar om disse frosne midlene, er det likt det også utenriksministeren har svart, nemlig at vi venter på en henvendelse fra EU. Nok en gang skal altså Norge sette seg ned og vente på hva som skjer, i stedet for å være med og ta ledelse og se hva vi kan gjøre for å løse en situasjon. Spørsmålet mitt er: Tror ikke forsvarsministeren det kan hjelpe den litt fastlåste situasjonen i EU at Norge, med vår rikdom, kommer med tydelige politiske signaler om at vi kan være med og finne en løsning?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:30:41]: Norge har vært forutsigbare og langsiktige i støtten til Ukraina gjennom Nansen-programmet, og alle støttevedtakene er gjort enstemmig i Stortinget. Hele Stortinget står bak alle de vedtakene, det er bra, og det er også bra at det gjøres innenfor en ansvarlig økonomisk styring av norsk økonomi. Når det gjelder en henvendelse fra EU, venter vi på den, og så vil det være en avveining. En slik garanti vil jo bli en bevilgning på statsbudsjettet. Det vil bli en avveining mellom om vi skal gi penger direkte til Ukraina, eller om det skal gå som en garantistillelse. Vi må vente til vi får avklaringen fra EU om hva deres løsning blir. Det er neppe Norge som avgjør den diskusjonen. Den går dypt og bredt i en rekke prinsipielle spørsmål i EU, men Norge følger direkte med. Vi er i tett dialog med alle allierte som ønsker å støtte Ukraina, også i denne saken.

Presidenten [13:31:40]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på 3 minutter.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [13:31:59]: Takk for debatten. Jeg er veldig glad for at den norske støtten til Ukraina er så tverrpolitisk, og at vi er enige om hvorfor det er viktig at vi støtter Ukraina i deres frihetskamp.

Jeg vil bare kjapt helt på slutten gå gjennom noen av de forslagene KrF har fremmet i saken, som jeg ikke rakk i mitt forrige innlegg. For det første mener vi, sammen med flere andre partier, at det er behov for forbedringer i den norske næringsstøtten. Engasjement fra næringslivet er helt avgjørende i gjenoppbyggingen av Ukraina. Her er det et viktig moment som også bør komme fram: Det er en misforståelse at gjenoppbyggingen først skjer når krigen er over. Bare i Kyiv-regionen som var delvis okkupert i 2022, er allerede over 70 pst. av de ødelagte bygningene gjenoppbygd.

For å styrke den norske næringsstøtten vil jeg i likhet med representanten Eriksen Søreide spesielt vise til viktigheten av den statlige eksportfinansieringsordningen gjennom Eksfin. Vi bør lytte til de innvendingene som har kommet, både fra Eksfin og fra bedrifter som har sett på ordningen. Jeg mener det er et stort tanke-

kors at Danmark gjennom sin eksportfinansieringsordning har bevilget støtte til over 20 prosjekter i hele Ukraina til en samlet kapasitet på over 7 mrd. danske kroner, mens den begrensede norske støtteordningen ikke har gitt noen resultater så langt. Jeg vil bare oppfordre regjeringen til å sette seg ned og lytte til både Eksfin og norsk næringsliv og finne ut hvordan norske selskaper kan investere og bidra i Ukraina i større grad enn i dag.

Ukrainsk sivilsamfunn og humanitære organisasjoner blir stadig mer profesjonelle og tilpasset vestlige standarder. Ukrainske organisasjoner er samtidig store mottakere av prosjektmidler fra de multilaterale institusjonene og de internasjonale humanitære organisasjonene. For å sikre effektiv bruk av den sivile støtten og sikre at støtten i større grad bidrar til å bygge opp om langsiktig kapasitetsbygging i det ukrainske sivilsamfunnet, er jeg glad for at et flertall nå ber regjeringen vurdere om en større del av den sivile delen av Nansen-programmet kan gå direkte til ukrainske organisasjoner.

Til slutt vil jeg også trekke fram vårt lille forslag om å introdusere en søknadsbasert ordning for transportstøtte. De siste årene har norske frivillige organisasjoner og ildsjeler transportert og donert utstyr og kjøretøy for store verdier, og dette blir høyt verdsatt av ukrainske myndigheter. Med de enorme behovene som eksisterer, er det helt opplagt at mye materiell i Norge kunne kommet umiddelbart til nytte i Ukraina. En begrenset støtteordning kunne bidratt til at enda mer hadde nådd fram. En trenger ikke se lenger enn til Tyskland for å finne en statlig ordning med gode resultater.

Presidenten [13:35:02]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [13:35:08]

Interpellasjon fra representanten Lars Haltbrekken til forsvarsministeren:

«Forsvarsdepartementet har pekt på Hurummarka som det best egnede stedet for Chemring Nobel AS' nye anlegg for militære høyeksplosiver. Mulighetsstudien fra Forsvarsdepartementet viser at den foreslåtte plasseringen i et viktig friluftsområde ikke minst vil ha konsekvenser for naturmangfold og friluftsliv. Det er svært uklart hvilke områder som har blitt vurdert, og konkret hvorfor de har blitt vurdert som uegnet. En rapport fra Miljødirektoratet viser at bare 12 pst. av næringsarealer i Norge planlegges på grå arealer.

Hvorfor vil ikke Forsvarsdepartementet legge vekt på Norges forpliktelser etter naturavtalen samt hensynet til friluftslivet, og få en skikkelig utredning av følgene av å

etablere den planlagte sprengstoffabrikken på grått areal?»

Lars Haltbrekken (SV) [13:36:08]: Naturområdet jeg skal ta opp her i dag, har jeg et kjært forhold til. I store deler av ungdommen bodde jeg i gamle Hurum kommune. Ofte ble jeg tatt med på ski ut i Hurummarka av min far, og jeg skal gjerne innrømme at det en del ganger var en motvillig ungdom som ble med på lange skitur-er innover i marka.

Den gangen var Hurummarka truet av planene om den nye hovedflyplassen. Den skulle egentlig ligge midt i hjertet av marka. Nå er det sprengstoffgiganten Chemring Nobel som har planer om å bygge et anlegg for produksjon av militært sprengstoff. Planene har skapt massiv motstand, akkurat som planene om å legge hovedflyplassen her.

Norsk natur er under sterkt press. Vi har alle, også alle departement, et ansvar for å ta vare på de områdene som er igjen. Området der den nye industrien foreslås bygd, ligger midt i hjertet av Hurummarka. Omfanget av utbyggingen er gigantisk. Området for mulighetsstudien er rundt 7 km langt og 22 km² stort. Området som er utpekt som såkalt fokusområde, der mesteparten av anlegget er tenkt bygd, er rundt 4,5 km langt. Planområdet rommer store naturverdier, og det er også et viktig friluftsområde i det som nå er Asker kommune, med sine mer enn 100 000 innbyggere midt i Oslofjord-området.

Den nye sprengstoffabrikken vil ikke bare ta svært viktige natur- og friluftsområder, den vil også føre til økte utslipp av nitrogen i Oslofjorden – en fjord som allerede er overbelastet med forurensning. I en av rapportene som danner grunnlaget for saken, sies det at hovedresultatene i rapporten viser at det modellerte nitrogenutslippet ikke ser ut til å påvirke den økologiske situasjonen i Oslofjorden i betydelig grad. Det kan man få inntrykk av når man leser rapporten overfladisk, men leser man grundigere, vil man se at Norsk institutt for vannforskning, NIVA, innrømmer at kunnskapsgrunnlaget for å si noe om lokale konsekvenser for fjorden i området rundt utslippspunktet, er veldig tynt. Det sies også at det vil kunne bli betydelige konsekvenser for det marine livet i sjøen lokalt ved Tofte.

Å si nei til utbygging i Hurummarka er ikke å si nei til alt. Det er heller ikke et symbolsk nei, som enkelte har hevdet i debatten. Her er det snakk om å prøve å finne alternative plasseringer som ikke medfører så kraftig nedbygging av natur- og friluftsområder. Det blir vist til at området allerede er påvirket av tekniske inngrep. Det antydes også at naturverdiene ikke er spesielt unike i regional sammenheng, og området sammenlignes da med Trillemarka og Skrimfjella, men i den sammenligningen ignoreres det at lavlandsskogen ved Oslofjorden,

som Hurummarka representerer, er blant de mest biologisk verdifulle og minst vernede naturtypene vi har i Norge.

Når det hevdes at Hurummarka er det beste alternativet blant de vurderte lokalitetene, vises det til en mulighetsstudie som flere har satt store spørsmålstejn ved. Studien er etter manges oppfatning ikke en objektiv lokaliseringsanalyse, men synes å ha vært utformet med premisser som peker mot et forhåndsbestemt resultat.

Det bør fortsatt være mulig å finne en alternativ lokalisering for forsvarsindustrien – en lokalisering som innebærer færre negative konsekvenser for natur, miljø og friluftsliv. I budsjettforhandlingene i fjor fikk SV gjennomslag for at regjeringen skulle begynne å kartlegge såkalt grått areal i Norge. Det er områder som allerede er nedbygd. Vi vet at vi i disse områdene har en del grått areal som også kan være tilgjengelig for en sprengstoffabrikk.

Det som bør være målet, også for regjeringen, er gjennom oppfyllelsen av naturavtalen å sørge for å redusere nedbyggingen av norsk natur kraftig. Da er denne saken et godt sted å starte ved å prøve å finne alternative plasseringer.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:41:12]: Krigen i Ukraina har fundamentalt endret den sikkerhetspolitiske situasjonen i Norge og Europa og utløst et etter-spørselssjokk i forsvarsindustrien i NATO. Produksjonskapasiteten for høyeksplosiver er spesielt kritisk, både i NATO og i Europa. Mangel på militære høyeksplosiver skaper flaskehals i våpenproduksjonen, svekker leveranseevnen til forsvarsindustrien og undergraver alliert avskrekkingsevne. NATO og EU har vedtatt omfattende strategier og investeringsplaner som legger opp til rask kapasitetsoppbygging i forsvarsindustrien, inkludert produksjon av militære høyeksplosiver.

Langtidsplanen for Forsvaret understreker behovet for å styrke nasjonal og alliert forsvarsevne gjennom økt industriell kapasitet og strategiske partnerskap. Chemring Nobel, lokalisert på Engene ved Sætre i Asker, er en av få europeiske produsenter med kapasitet og kompetanse til å framstille militære høyeksplosiver. De er allerede i gang med å utvide kapasiteten sin betraktelig, gjennom betydelig støtte fra EU og norske myndigheter.

Staten og Chemring Nobel er også i gang med vurderingen om etablering av et helt nytt og vesentlig større produksjonsanlegg. I den forbindelse er det gjort en innledende mulighetsstudie. Så langt har datagrunnlaget pekt på Hurum som det beste lokaliseringsalternativet samlet sett, hvor natur og miljø har vært vektlagt, men også nærhet til kompetanse, industriell gjennomførbarhet og sikkerhet. Tomtesøket i lokaliseringsvur-

deringen har vært foretatt over et stort område. Tomtesøket har også vært foretatt ut fra kriterier som er tilpasset denne typen anlegg. Generelt viser analysen at antallet alternativer er begrenset når arealer med vesentlig betydning for miljø eller samfunn utelukkes.

Det har vært gjort en omfattende kartlegging av tilgjengelige industriarealer. Et anlegg for produksjon av militært sprengstoff, som vi snakker om her, krever av hensyn til sikkerhet svært store arealer med tilhørende hensynssoner. Gjenbruk av eksisterende industriarealer har derfor svært begrenset potensial fordi de er relativt sett små, og samtidig gjerne ligger i nærheten av annen bebyggelse.

Det har også vært gjort innledende vurderinger knyttet til utslipp til Oslofjorden. Et sånt anlegg vil ha utslipp, og uansett hvor det plasseres på det sentrale østlandsområdet, vil utslippet ende opp i Oslofjorden. Så langt peker datagrunnlaget på at Hurum-alternativet vil ha minst negativ konsekvens for Oslofjorden.

Vi går nå inn en mer omfattende fase, hvor plan- og bygningsloven gir gode rammer for det videre arbeidet med konsekvensanalyser, ikke minst knyttet til natur og miljø. Plan- og bygningsloven med tilhørende konsekvensutredningsforskrifter setter strenge krav til konsekvensutredningen, herunder krav til å vurdere relevante og realistiske alternative lokaliseringer. Det er derfor viktig å påpeke at vurderingen av konsekvenser for natur og miljø samt alternativer for lokalisering av industrianlegget ikke er endelig ferdigstilt.

Det neste som vil skje nå, er at det vil ferdigstilles et utkast til planprogram om hvilke temaer som skal grundig utredes. Utkastet til planprogram vil legges ut på offentlig høring. Innspillene fra høringsrunden vil være viktige for fastsettelsen av det endelige planprogrammet.

Jeg vil samtidig minne om det alvorlige bakteppet for hvorfor vi står her i dag, og være tydelig på at prosjektets strategiske mål, hvor tid er kritisk, må være styrende for planarbeidet, samtidig som hensynet til natur og miljø vil ivaretas på en forsvarlig måte.

Presidenten [13:45:23]: Da er klokken blitt 13.45, og møtet avbrytes i anledning Stortingets julelunsj. Møtet settes igjen kl. 15.30 for votering, og deretter fortsetter interpellasjonsdebatten.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 13.46.

Stortinget tok opp att forhandlingane kl. 15.34.

President: Ove Trellevik

Votering

Presidenten [15:34:07]: Stortinget går då til votering i sakene på dagens kart.

Votering i sakene nr. 1 og 2, debattert 11. desember 2025

Presidenten: Sakene nr. 1 og 2 er andre gongs behandling av lover og gjeld lovvedtaka 1 og 2.

Det ligg ikkje føre nokon forslag til merknad. Stortingets lovvedtak er dermed godtekne ved andre gongs behandling og vert å senda Kongen i samsvar med Grunnlova.

Votering i sak nr. 3, debattert 11. desember 2025

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer til Norges Banks representantskap (Innst. 50 S (2025–2026))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

I

Som medlemmer til Norges Banks representantskap velges for tidsrommet 1. januar 2026–31. desember 2029:

1. Martin Kolberg, Lier
2. Tom Henning Slethei, Sola
3. Finn Egil Holm, Oslo
4. Terje Søviknes, Bjørnafjorden
5. Karianne Hansen, Skien
6. Mathias Hunskår Furevik, Bergen
7. Torkil Vederhus, Oslo

II

Som medlem av Norges Banks representantskap fram til 31. desember 2027 velges:

Randi Næss, Nord-Trøndelag

III

Som leder og nestleder til Norges Banks representantskap velges for tidsrommet 1. januar 2026–31. desember 2027:

Marianne Aasen, Asker, leder

Tom Henning Slethei, Sola, nestleder

IV

Godtgjørelse for Norges Banks representantskap gjeldende fra 1. januar 2026 fastsettes slik:

Representantskapet:	
Leder	kr 85 300 per år
Nestleder	kr 56 900 per år
Medlemmer	kr 42 700 per år

Den faste komité:	
Leder	kr 127 900 per år
Nestleder	kr 85 300 per år
Medlemmer til Den faste komité	kr 85 300 per år
Varamedlemmer til Den faste komité	kr 4 900 per møte

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 4, debattert 11. desember 2025

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til Kringkastingsrådet (Innst. 51 S (2025–2026))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

I

Som medlemmer og varamedlemmer av Kringkastingsrådet med funksjonstid 1. januar 2026–31. desember 2029 velges:

Medlemmer:

1. Marte Mjøs Persen
2. Even Aleksander Hagen
3. Kåre Simensen
4. Helge Fossum
5. Anders Anundsen
6. Anni Skogman
7. Harald Furre
8. Freddy André Øvstegård
9. Heidi Greni

Varamedlemmer:

1. Kari Henriksen
2. Abdullah Alsabeeh
3. Terje Sørvik
4. Maia Søre Paulsen
5. Knut Tønnes Steenersen
6. Kent Gudmundsen
7. Magnus E. Marsdal
8. Rasmus Hansson
9. Magne Supphellen

II

I tillegg til medlemmene og varamedlemmene under I velges som medlem den som til enhver tid er leder for Samisk programråd, med nestlederen i Samisk programråd som personlig varamedlem.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 5, debattert 11. desember 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigurd Kvammen Rafaelsen og Kai Steffen Østensen om endring av overgangsbestemmelse i ekomloven (Innst. 49 L (2025–2026), jf. Dokument 8:47 L (2025–2026))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

I o v

om endringer i ekomloven

I

I lov 13. desember 2024 nr. 76 om elektronisk kommunikasjon gjøres følgende endringer:

§ 18-3 første ledd skal lyde:

Inntil *klagenemnda for elektronisk kommunikasjon er etablert*, jf. § 16-6, avgjør departementet klager på enkeltvedtak Nasjonal kommunikasjonsmyndighet gjør med hjemmel i eller i medhold av denne loven. Departementet kan overføre klager som har kommet inn til departementet før *etableringen*, til klagenemnda dersom dette anses hensiktsmessig.

II

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 6, debattert 11. desember 2025

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i husleieloven (omorganisering av Husleietvistutvalget) (Innst. 45 L (2025–2026), jf. Prop. 168 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Hanne Beate Stenvaag sett fram eit forslag på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2026 evaluere hvordan endringene i forskrift om Husleietvistutvalget, som trådte i kraft 1. januar 2024, har fungert.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 91 mot 11 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.36.03)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om endringer i husleieloven (omorganisering av Husleietvistutvalget)

I

I lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler gjøres følgende endringer:

§ 12-5 første og andre ledd skal lyde:

Husleietvistutvalget behandler tvister etter loven her og etter lov 16. juni 1939 nr. 6 om husleie.

Husleietvistutvalget er faglig uavhengig og kan ikke instrueres om behandlingen av enkeltsaker eller om den faglige virksomheten for øvrig.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7, debattert 11. desember 2025

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helselovgivningen (tilgjengeliggjøring av helse-data og krav til tekniske og organisatoriske sikkerhetsiltak) (Innst. 41 L (2025–2026), jf. Prop. 152 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Anne Grethe Hauan på vegner av Framstegspartiet og Høgre
- forslag nr. 2, frå Kathy Lie på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt

Det vert votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere fora og rutiner for dialog med medisinske og helsefaglige forskningsmiljøer og slik sikre at sikkerhetstiltak ikke blir til hinder for forskning og utvikling på helsefeltet.» Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 87 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.37.19)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet og Høgre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen to år på egnet måte redegjøre for Stortinget for hvordan lov om endringer i helselovgivningen, jf. Prop. 152 L (2024–2025), fungerer, med særlig vekt på i hvilken grad begrenset tilgang til store helsedatasett hemmer forskning, medisinsk innovasjon og utvikling av nye behandlinger.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet og Høgre vart med 55 mot 48 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.37.49)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om endringer i helselovgivningen (tilgjengeliggjøring av helse-data og krav til tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak)

I

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. skal § 29 fjerde ledd nytt tredje punktum lyde:

Dersom tilgjengeliggjøring av opplysninger kan true samfunnets evne til å verne grunnleggende verdier og funksjoner og sette liv og helse i fare, skal opplysningene ikke gjøres tilgjengelig.

II

I lov 20. juni 2014 nr. 42 om behandling av helseopplysninger ved ytelse av helsehjelp gjøres følgende endringer:

§ 22 skal lyde:

§ 22 Tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak

Den dataansvarlige og databehandleren skal gjennomføre *nødvendige* tekniske og organisatoriske tiltak for å ivareta sikkerheten ved behandling av personopplysninger. Tiltakene skal være egnet med hensyn til risikoen ved behandlingen av personopplysningene, jf. personvernforordningen artikkel 32. Den dataansvarlige og databehandleren skal også gjennomføre risikovurderinger av nettverks- og informasjonssystemene som benyttes for å levere tjenester i henhold til denne loven.

Sikkerhetstiltakene skal være proporsjonale og tilpasset risikoen. Ved vurderingen av hva som er et forsvarlig sikkerhetsnivå, skal det tas hensyn til den enkeltes personvern, kritiske samfunnsfunksjoner, helse- og omsorgstjenestens evne til å ivareta sine oppgaver og den teknologiske utviklingen.

Den dataansvarlige og databehandleren skal iverksette tiltak for å forebygge, avdekke og redusere konsekvensene av skadelige hendelser. Dette omfatter tiltak som blant annet tilgangsstyring, logging og etterfølgende kontroll. Den dataansvarlige og databehandleren kan kreve uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41 nr. 2, fra personer som skal ha privilegerte tilganger til nettverks- og informasjonssystemer.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak.

III

I lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger gjøres følgende endringer:

§ 19 nytt femte ledd skal lyde:

Plikten til å utarbeide statistikk etter andre og tredje ledd gjelder ikke dersom tilgjengeliggjøring av opplysningene kan true samfunnets evne til å verne grunnleggende verdier og funksjoner og sette liv og helse i fare.

§ 19 a nytt åttende ledd skal lyde:

Dersom tilgjengeliggjøring av helseopplysninger kan true samfunnets evne til å verne grunnleggende ver-

dier og funksjoner og sette liv og helse i fare, skal opplysningene ikke gjøres tilgjengelig.

§ 19 b nytt andre ledd skal lyde:

Dersom tilgjengeliggjøring av helseopplysninger kan true samfunnets evne til å verne grunnleggende verdier og funksjoner og sette liv og helse i fare, skal opplysningene ikke gjøres tilgjengelig.

§ 19 e fjerde ledd første punktum skal lyde:

Det kan bare gis dispensasjon dersom tilgjengeliggjøringen er ubetenkelig ut fra etiske, medisinske og helsefaglige hensyn og ikke vil true samfunnets evne til å verne grunnleggende verdier og funksjoner og ikke sette liv og helse i fare.

§ 21 skal lyde:

§ 21 Tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak

Den dataansvarlige og databehandleren skal gjennomføre *nødvendige* tekniske og organisatoriske tiltak for å ivareta sikkerheten ved behandlingen av personopplysninger. Tiltakene skal være egnet med hensyn til risikoen ved behandlingen av personopplysningene, jf. personvernforordningen artikkel 32. I registre som er etablert med hjemmel i §§ 10 eller 11, skal navn, fødselsnummer og andre personidentifiserende kjennetegn lagres kryptert. Den dataansvarlige og databehandleren skal også gjennomføre risikovurderinger av nettverks- og informasjonssystemene som benyttes for å levere tjenester i henhold til denne loven.

Sikkerhetstiltakene skal være proporsjonale og tilpasset risikoen. Ved vurderingen av hva som er et forsvarlig sikkerhetsnivå, skal det tas hensyn til den enkeltes personvern, kritiske samfunnsfunksjoner, helse- og omsorgstjenestens evne til å ivareta sine oppgaver og den teknologiske utviklingen.

Den dataansvarlige og databehandleren skal iverksette tiltak for å forebygge, avdekke og redusere konsekvensene av skadelige hendelser. Dette omfatter tiltak som blant annet tilgangsstyring, logging og etterfølgende kontroll. Den dataansvarlige og databehandleren kan kreve uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41 nr. 2, fra personer som skal ha privilegerte tilganger til nettverks- og informasjonssystemer.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak.

IV

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

V o t e r i n g:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g:

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8, debattert 11. desember 2025

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Norges innsats for fred og konfliktløsning i en urolig verden (Innst. 40 S (2025–2026), jf. Meld. St. 30 (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram tolv forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Kirsti Bergstø på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre
- forslaga nr. 2–6, frå Kirsti Bergstø på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslaga nr. 7–11, frå Kirsti Bergstø på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslag nr. 12, frå Margit Bye på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne

Det vert votert over forslag nr. 12, frå Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide tydelige kriterier for når Norge bør påta seg, videreføre eller avstå fra rollen som tilrettelegger i internasjonale freds- og dialogprosesser, og legge disse kriteriene fram for Stortinget på egnet måte.»

V o t e r i n g:

Forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne vart med 98 mot 5 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.39.18)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 10 og 11, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen signerer atomvåpenforbudet og legge det fram for Stortinget for ratifisering.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at Nato går bort fra førstebruk av atomvåpen, og at Norge og Norden blir ei atomvåpenfri sone.»

V o t e r i n g:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 93 mot 10 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 15.39.38)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 7–9, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ratifisere Kampalattillegget til Roma-vedtektene slik at Den internasjonale straffedomstolen får jurisdiksjon til å straffe forfølge aggresjonsforbrytelser.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for internasjonal regulering av autonome våpen og jobbe for et internasjonalt forbud mot bruk av upresise eksplorative våpen i byer og tettbygde strøk.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å ta internasjonalt lederansvar for å sikre at forbudene mot klasevåpen og landminer blir overholdt.»
Venstre har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 92 mot 12 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 15.40.04)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 2, 3, 5 og 6, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til en tverrdepartemental og flerårig langtidsplan for fred, med tydelige mål, forutsigbare ressurser og klar ansvarsdeling. En slik plan bør omfatte styrket norsk fredsdiplomati, et utviklings-samarbeid som adresserer konfliktdrivere, støtte til en regelbasert multilateral verdensorden, ansvarlig våpeneksportpolitikk og bedre integrering mellom fredsarbeid og sikkerhetspolitikk.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke den forebyggende delen av Norges freds- og meklingsarbeid, og legge fram for Stortinget en oppdatert praksis for tidlig varsling i konfliktutsatte områder.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at kvinneinkludering og lokal forankring inngår som tidlige og integrerte elementer i norske freds- og dialogprosesser, og utarbeide en plan for hvordan lokale aktører, sivilsamfunn og nasjonale meklingsmiljøer systematisk skal involveres i analyse, prosessdesign og gjennomføring.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen operasjonalisere tiltakene i kapittel 9 ved å tydeliggjøre hva Norge skal gjøre mer av, mindre av og annerledes i freds- og dialoginnsatsen, og legge dette fram for Stortinget på egnet måte.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne vart med 88 mot 15 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.28)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 4, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre hvordan diplomati, humanitær innsats og utviklings-samarbeid skal samordnes i norske konflikt- og meklingsprosesser, og sørge for at dette integreres i Utenriksdepartementets operative retningslinjer.» Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne vart med 87 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.54)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke systematikken for læring fra tidligere freds- og dialogprosesser, inkludert prosesser som ikke har gitt ønsket resultat, og dele relevante erfaringer med Stortinget på egnet måte.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre vart med 86 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.41.15)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Meld. St. 30 (2024–2025) – om Norges innsats for fred og konfliktløsning i en urolig verden – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 9, debattert 11. desember 2025

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Ekspert av forsvarsmateriell fra Norge i 2024, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid (Innst. 39 S (2025–2026), jf. Meld. St. 29 (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram åtte forslag. Det er

- forslaga nr. 1–3, frå Bjørnar Moxnes på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 4, frå Bjørnar Moxnes på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre
- forslaga nr. 5–7, frå Bjørnar Moxnes på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslag nr. 9, frå Margit Bye på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne

Det vert votert over forslag nr. 9, frå Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at klima- og miljøhensyn integreres i eksportkontrollpolitikken og gjenspeiles i den årlige meldingen om eksport av forsvarsmateriell.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne vart med 99 mot 5 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.19)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 5–7, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringa om at krav om sluttbrukardokumentasjon vert praksis ved all eksport av forsvarsmateriell, også til NATO-land og nære allierte.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i sin eierskapsutøvelse i selskaper i forsvarsindustrien sikre at norskutviklet teknologi tolkes i videst mulig forstand i anvendelse av eksportregelverket og at bestillinger prioriteres etter folkerettslige hensyn.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell og teknologi og tjenester for militære formål ikke skal gjøre unntak fra norsk eksportkontroll for samarbeidsavtaler mellom norske og utenlandske produsenter eller salg av komponenter uten sluttbrukererklæring.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 92 mot 10 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.38)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 4, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa utgreie kva forpliktingar Noreg har til å hindre re-eksport av norsk forsvarsmateriell til land som brukar dette i strid med FNs våpenhandelsavtale (ATT).»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre vart med 90 mot 12 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.55)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–3, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for hvordan Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner (DEKSA) sin virksomhet og regelverket de forvalter skal evalueres.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en tydelig metodikk for vurdering av menneskerettighetsrisiko, internasjonal humanitærrett og risiko for videre salg eller tredjelandsoverføring i Utenriksdepartementet (UD) og Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner (DEKSA) sin behandling av lisenssøknader, og gjøre vurderingene mer transparente og etterprøvbare i den årlige meldingen om eksport av forsvarsmateriell.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede Norges forpliktelser etter FNs våpenhandelsavtale (ATT) til å hindre re-eksport av norsk forsvarsmateriell til aktører som kan bruke dette i strid med internasjonal humanitærrett, og utarbeide retningslinjer som sikrer at Direktoratet for eksportkontroll og sanksjo-

ner (DEKSA) ikke godkjenner re-eksport der slik risiko foreligger.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne vart med 89 mot 15 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.16)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Meld. St. 29 (2024–2025) – Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2024, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 10, debattert 11. desember 2025

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede stater eller internasjonale organisasjoner i 2022 (Innst. 47 S (2025–2026))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Forelegg for Stortinget av overenskomster inngått med fremmede stater eller internasjonale organisasjoner i 2022 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 11, debattert 11. desember 2025

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om styrket norsk støtte til Ukraina for frihet, rettsstat og europeisk sikkerhet (Innst. 46 S (2025–2026), jf. Dokument 8:9 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det sett fram elleve forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Jonas Andersen Sayed på vegner av Høgre, Miljøpartiet Dei Grøne, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, frå Jonas Andersen Sayed på vegner av Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre

- forslag nr. 3, frå Jonas Andersen Sayed på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 4, frå Arild Hermstad på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre
- forslaga nr. 5 og 6, frå Jonas Andersen Sayed på vegner av Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslaga nr. 7 og 8, frå Jonas Andersen Sayed på vegner av Kristeleg Folkeparti
- forslaga nr. 9–11, frå Guri Melby på vegner av Venstre

Det vert votert over forslaga nr. 9–11, frå Venstre.
Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag for Stortinget om å doble Norges støtte til Ukraina som en økning i Nansen-programmets ramme.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen koordinere en overføring av frosne russiske aktiva i Norge til Ukraina med EU og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre dette.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å øke finansieringen av det danske programmet for anskaffelser fra ukrainske forsvarsprodusenter og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre dette.»

V o t e r i n g:

Forslaga frå Venstre vart med 101 mot 3 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.45.07)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 7 og 8, frå Kristeleg Folkeparti.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en ny stortingsmelding om Nansen-programmet for Ukraina innen utgangen av Stortingets vårsesjon i 2026.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en begrenset tilskuddsordning for transportstøtte til frivillige organisasjoner som donerer materiell til Ukraina.»

V o t e r i n g:

Forslaga frå Kristeleg Folkeparti vart med 100 mot 4 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.45.27)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 5 og 6, frå Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen åpne for at Nansen-programmets militære støtte kan gis til ukrainske fri-

villige organisasjoner, og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre dette.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av kort tid med forslag til styrking av Nansen-programmet for 2026.»

V o t e r i n g:

Forslaga frå Kristeleg Folkeparti og Venstre vart med 98 mot 6 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.45.46)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 4, frå Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avslutte alle norske unntak fra EUs sanksjoner mot Russland.»

V o t e r i n g:

Forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre vart med 96 mot 7 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.06)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 3, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke etterforskningen av russiske sanksjonsomgøaelser.»

V o t e r i n g:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne, Kristeleg Folkeparti og Venstre vart med 82 mot 21 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.25)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 2, frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke garantirammen og risikotoleransen i Eksfins Ukraina-ordning, og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med forslag som kan sikre dette.»

V o t e r i n g:

Forslaget frå Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre vart med 84 mot 20 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.45)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Miljøpartiet Dei Grøne, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å stille som medgarantist for et europeisk lån til Ukraina og om

nødvendig komme tilbake til Stortinget med et forslag som kan sikre dette.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Miljøpartiet Dei Grøne, Kristeleg Folkeparti og Venstre vart med 80 mot 24 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.47.05)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen vurdere om en større del av den sivile delen av Nansen-programmet kan gå direkte til ukrainske organisasjoner.

Presidenten: Framstegspartiet og Senterpartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 66 mot 35 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.47.41)

Vidare var tilrådd:

II

Dokument 8:9 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om styrket norsk støtte til Ukraina for frihet, rettsstat og europeisk sikkerhet – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Sak nr. 13 [15:48:20]

Referat

1. (160) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Amalie Gunnufsen, Mahmoud Farahmand og Henrik Asheim om en forenklingsreform i Nav (Dokument 8:64 S (2025–2026))
2. (161) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Bjørn Arild Gram og Erling Sande om eit nytt Nav for å få fleire i arbeid og aktivitet (Dokument 8:65 S (2025–2026))
Samr.: Nr. 1 og 2 vert sende arbeids- og sosialkomiteen.

3. (162) Riksrevisjonens undersøkelse av ressursbruk og effektivitet i Politiets sikkerhetstjeneste (PST) (Dokument 3:6 (2025–2026))
Samr.: Vert send kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Sak nr. 12 heldt fram [15:48:42]

Interpellasjon fra representanten Lars Haltbrekken til forsvarsministeren: «Forsvarsdepartementet har pekt på Hurummarka som det best egnede stedet for Chemring Nobel AS' nye anlegg for militære høyeksplosiver. Mulighetsstudien fra Forsvarsdepartementet viser at den foreslåtte plasseringen i et viktig friluftsområde ikke minst vil ha konsekvenser for naturmangfold og friluftsliv. Det er svært uklart hvilke områder som har blitt vurdert, og konkret hvorfor de har blitt vurdert som uegnet. En rapport fra Miljødirektoratet viser at bare 12 pst. av næringsarealer i Norge planlegges på grå arealer. Hvorfor vil ikke Forsvarsdepartementet legge vekt på Norges forpliktelser etter naturavtalen samt hensynet til friluftslivet, og få en skikkelig utredning av følgene av å etablere den planlagte sprengstoffabrikken på grått areal?»

Presidenten [15:48:44]: Stortinget går då tilbake til behandlinga av dagens kart, og me held fram med debatten i sak nr. 12. Neste talar er Lars Haltbrekken.

Lars Haltbrekken (SV) [15:49:18]: I innlegget fra statsråden kunne det virke som SV og jeg var imot at det blir etablert en ny sprengstoffabrik for produksjon av sprengstoff som også kan brukes til å bekjempe den russiske invasjonen i Ukraina. Det er feil. Vi ser også behovet for at man øker denne produksjonen.

Det vi setter spørsmålstegn ved, er plasseringen av Chemring Nobels anlegg. Det er tenkt lagt midt i et område veldig mange bruker til rekreasjon og friluftsmål, og det vil være et svært inngrep i et viktig friluftsområde. I en så stor og alvorlig sak burde man forventet at alternative plasseringer var vurdert langt grundigere. Vi vet at det er grå arealer, nedbygde arealer, som er store nok i et område ikke altfor langt fra Hurum. Man burde ha sett nærmere på om de kunne tilfredsstilt behovene fabrikken har.

Det man risikerer nå, er at man gjennom en dårlig prosess får nok en nedbygging av norsk natur som man om noen år vil kunne angre på. Det er også sann at man med den plasseringen vil få økte utslipp av forurensning til Oslofjorden.

Jeg håper statsråden i sitt neste innlegg også kan si lite grann om det eventuelt er fattet noe vedtak i regjeringen, og om regjeringen her også ser for seg å gå inn med statlig plan eller statlig reguleringsmyndighet der-

som kommunen skulle ønske å ta vare på dette naturområdet.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [15:52:02]: Jeg skal svare representanten Haltbrekken direkte til å begynne med. Asker kommunestyre har bedt om statlig plan. Det er til vurdering i Kommunal- og distriktsdepartementet og vil bli tatt stilling til.

Så vil jeg bare understreke at denne saken ikke er over. Det er nå planprosessen starter, og da vil man etter plan- og bygningsloven kjøre prosesser med høring og bredere vurdering av hvor man eventuelt skal legge fabrikk.

Krigen i Ukraina har fundamentalt endret den sikkerhetspolitiske situasjonen i Norge og Europa. Det handler med å bygge opp forsvarsevnen i Europa og i alliansen for øvrig. Produksjonskapasiteten for høyeksplosiver er spesielt kritisk både i NATO og i Europa. Vi må ha stort tempo på slike beslutninger, men vi må selvsagt gjøre det innenfor de lover og regler som gjelder i et rettssamfunn. Derfor har vi stort trykk på gjennomføringen av denne prosessen, og vi skal selvsagt også gjøre dette på en måte som hensyntar både natur, miljø og annet.

Plan- og bygningsloven, men den tilhørende KU-forskriften, stiller strenge krav til konsekvensutredninger, herunder krav til å vurdere relevante og realistiske alternative lokaliseringer. Det skal vi ta på alvor.

Det er også slik at prosjektets strategiske mål, hvor tid er kritisk, vil være styrende for hvorvidt det foreligger relevante og realistiske alternative lokaliseringer. Man kan ikke legge en slik fabrikk hvor som helst. Det krever store hensynssoner. Det er også et poeng at dette er kritisk kompetanse det ikke finnes flust av rundt omkring, så det å ha nærhet til fabrikk som allerede eksisterer, og de kompetansemiljøene er også et avgjørende faktum og et kriterium i denne saken som må hensyntas i den videre prosessen, som nå skal tas videre. Så skal vi vurdere om det blir statlig plan etter anmodning fra Asker kommunestyre.

Morten Kolbjørnsen (FrP) [15:54:47]: Først vil jeg få lov til å unnskyldte at stemmen ikke har vært helt med meg tidligere i dag. Det skyldes nok bare at juleinfluensaen er på plass, men jeg regner med at den i løpet av et par julebord er der den bør være.

Over til saken: Jeg forstår representanten Haltbrekkens spørsmål, men jeg ønsker å kommentere denne saken fra en helt annen vinkel. Det er to saker jeg ønsker å sette i fokus. For det første: Med den sikkerhetspolitiske situasjonen vi befinner oss i, må vi få på plass en sprengstoffabrikk så raskt som mulig. For det andre: Regjeringen har kastet bort et helt år på det som kan virke som en skinnprosess. Chemring Nobel har per i dag en fab-

rikk ved Sætre i Asker. Der er det dessverre ikke kapasitet til å produsere så mye militært sprengstoff som etterspørres. Det var hele 14 steder på Østlandet som i utgangspunktet var aktuelle for et nytt, stort produksjonsanlegg. Krokstadelva i Drammen og Modum i Buskerud var aktuelle kandidater, men i henhold til NRK var ikke ordførerne kjent med dette før NRK tok kontakt.

Ordfører i Stange kommune, Truls Gihlemoen, kritiserer regjeringen for en useriøs prosess. Ordføreren mener dette fordi feil område i Stange kommune ble vurdert. I denne sammenheng kan jeg nevne for dem som måtte være lokalkjente, at Strandlykkja nok var et bedre alternativ enn Espa øst. Stange kunne tilby en gigantisk tomt ved Mjøsa for den nå så omstridte sprengstoffabrikken, som de mente ville oppfylle alle utvalgsriteriene. I utredningen har man sett på en annen lokasjon enn den kommunen og grunneierne pekte på som mest aktuell.

Tilsvarende eksempler finnes også andre steder i landet. Det er ille at regjeringen har kastet bort et år på en skinnprosess for å skape et inntrykk av at andre alternativer har blitt vurdert. Her har tydeligvis kommuner, næringsliv, grunneiere og andre blitt ført bak lyset med en prosess som ikke har vært åpen og inkluderende. Å gjennomføre en prosess av denne typen har vært å holde de 14 kommunene, lokalbefolkningen og alle som har vært engasjert, for narr.

Det viktigste er selvsagt vårt og våre alliertes behov for å få etablert en sprengstoffabrikk så raskt som mulig. Norge er nå avhengig av import, hovedsakelig fra Asia. Det er derfor FrPs syn at Stortinget nå ikke har noe annet valg enn å støtte etableringen på Hurum og forlange at dette skjer så raskt som mulig, uten videre opphold. Regjeringen fortjener imidlertid kritikk for måten dette har skjedd på, både for at det har tatt for lang tid, og for at man ikke har involvert lokaldemokratiet på en inkluderende og positiv måte.

Bjørnar Moxnes (R) [15:57:54]: Norge trenger en forsvarsindustri, og Rødt støtter naturligvis det. Det kan godt være at det også er behov for økt kapasitet når det gjelder Chemring Nobel og det de produserer, men kjernen her er spørsmålet om hastverk. Hastverket begrunnes med den sikkerhetssituasjonen Europa står i, og ikke minst pekes det på Ukraina og Ukrainas forsvarsbehov. Når dette anføres som et hovedargument for å rushe beslutningene gjennom, er det verdt å se litt på om dette faktisk holder mål eller ikke.

Det vi vet når det gjelder norsk våpeneksport og rakettdrivstoffet og eksplosivene Chemring Nobel lager, er følgende: Chemring Nobel leverer RDX-motorer til missilet Hellfire, som bl.a. brukes i stor skala av Israel på Gaza. Den 10. februar besluttet USA å selge 3 000 nye

Hellfire-missiler til Israel, og 300 av missilene ble levert kort tid før Israel startet angrepene på Iran fredag 13. juni. Vi har hørt fra direktøren i Chemring Nobel at han ikke kunne utelukke at norske komponenter har blitt brukt også i Gaza.

Vi behandlet før i dag regjeringens stortingsmelding om våpeneksport. Ifølge denne mottok USA nesten halvparten av alle eksplosiver, bomber og missiler fra Norge i fjor. Ukraina fikk snaut 8 pst., inkludert videre-donasjonen fra allierte. Norge sendte ingen energetiske materialer, dvs. RDX, eller heksogen, som lages av Chemring, til Ukraina i fjor, verken direkte eller til allierte som videredonerte. Mesteparten gikk i stedet til USA og Tyskland. Likevel peker altså regjeringen på Ukraina for å begrunne hastverket med å bygge fabrikk for Chemring Nobel på Hurum, som vil rasere masse natur og doble utslippene til en fjord som desperat trenger mindre utslipp enn den får per i dag.

Vi i denne sal, og de utenfor også, vet at USA har sluttet helt å donere militært materiell til Ukraina, men det går veldig mye materiell til Israel. Vi vet at rakettdrivstoffet som Chemring Nobel produserer, i all hovedsak går til USA, som bl.a. sender det videre til Israel. Det har aldri vært solgt mer våpen til USA og levert mer våpen fra USA til Israel enn under folkemordet i Gaza. Derfor er det altså en tilsnikelse når statsråden i fullt alvor gjentar påstanden om Europas sikkerhetssituasjon og Ukrainas forsvarsbehov når han skal begrunne at man ikke tar seg tid til en seriøs vurdering av alternative lokaliseringer for fabrikk.

Det ble blinket ut 14 forskjellige lokaliseringer for det nye anlegget, som FrP nevnte i forrige innlegg, bl.a. i Skien, Drammen, Modum og Lunner. Det ble ordførerne først klar over da NRK ringte.

Dette er en Mikke Mus-prosess når det gjelder seriositet og det faktisk å finne mulige alternative lokaliseringer – på grå arealer, ferdig utbygde arealer, klare næringsarealer. Fjorten andre lokaliseringer – nei, vi kan ikke, vi rekker det ikke, Ukraina, sier de, Ukraina, som mottar en brøkdel av det som lages av Chemring Nobel. La oss få en litt mer seriøs og faktabasert debatt. En må legge vekk de vikarierende argumentene og ta inn over seg raseringen av Hurummarka og Oslofjorden. Vi trenger ikke å rushe dette; vi har tid til å gjøre det på en skikkelig måte – og ikke dytt Ukraina foran, det mener jeg er skamløst.

Une Bastholm (MDG) [16:03:07]: Vi er nå i desember 2025. Om en uke feirer den globale naturavtalen tre år. Vi skulle ha sluppet denne debatten. Vi skulle ha sluppet, i vår tid, å måtte forklare hvorfor vi, når vi skal ruste opp Forsvaret og beredskapen vår for å beskytte oss i en mer urolig verden, må gjøre det på en måte som

ikke ødelegger natur, folkehelse, friluftsliv og matberedskap i Norges mest tettbebygde område. Vi burde ha sluppet å forklare at også forsvarsindustri selvfølgelig er nødt til å ta hensyn til natur, friluftsliv og lokalbefolkning – fordi vi er i et demokrati, og vi i vår tid har forstått verdien av å ta vare på nærnatur. President, statsråd, vi skulle ha sluppet denne debatten.

Tusen takk til representanten Haltbrekken for å løfte interpellasjonen om Hurummarkas framtid. Det er en kjempeviktig sak for Oslo-regionen og for Oslofjorden. I Asker kommunestyre og i Akershus fylkesting jobber vi i Miljøpartiet De Grønne, våre folkevalgte, hardt for å redde Hurummarka, og vi står sammen med både SV, Rødt og Senterpartiet i Akershus. Vi står også sammen med Naturvernforbundet og Aksjonsgruppa for Hurummarka, som gjør en kjempejobb med å få fram fakta i saken og være talerør for veldig mange som har et nært og et daglig forhold til dette området.

Planene om en ny Chemring-fabrikk er rett og slett vanvittige, og de tilhører en helt annen tid. Et område på flere kvadratkilometer skal bygges ned og gjerdes inn, midt i hjertet av den smale og naturskjønne Hurumhalvøya, i et område tett på Oslofjorden, med masse fugleliv og store innslag av naturskog. Blir inngrepet gjennomført, vil det endre Hurumhalvøya for alltid. Det er derfor stor lokal motstand, og jeg må understreke at det er fra en befolkning som allerede har gitt store arealer til sprengstoffproduksjonen på Hurumhalvøya og flyttet unger fra barneskolen for å gi plass til mer produksjon. De har altså allerede gitt mye.

Vi vet at en av de viktigste oppgavene i norsk naturpolitikk framover er å beskytte og restaurere mer av den lavtliggende artsrike naturskogen. Nesten halvparten av artene på den norske rødlisten er truet fordi gammel-skog og skogene rundt Oslofjorden og langs kysten i sør, som er ekstra artsrike, er under ekstra hardt press. Hvis vi skal stanse tapet av natur, må sånne skoger beskyttes og restaureres, ikke bygges ned og ødelegges. Det gjelder også i urolige tider, når vi må ruste opp.

I tillegg handler denne saken om Oslofjordens framtid. Det aller siste fjorden trenger nå, er nye store utslipp av nitrogen, jevnlig utslipp over lang tid. Regjeringen har blitt spurt om hvor store utslipp den planlagte fabrikk vil gi, og vi får aldri noe presist svar. Etter det vi vet, vil utslippene bli betydelige selv om det bygges renseanlegg med best mulig tilgjengelig teknologi. Den nye fabrikk vil bli så stor, og produksjonen blir så stor, at selv om en høy andel av nitrogenet blir rensset, vil det fortsatt være veldig store utslipp. Bordet fanger, og en forstår jo i denne salen at i det man har valgt en lokasjon og begynt å bygge fabrikk, vil den selvfølgelig også få utslippstillatelse, selv med en for dårlig rensesgrad.

Regjeringen har tatt viktige grep for Oslofjorden det siste året. Innføring av fiskeforbud i fjorden var et kjempenødvendig og veldig viktig tiltak som var faglig anbefalt, men vi må også få ned utslippene av nitrogen. Da er en ny fabrikk på Hurummarka som å kaste blå i øynene på bønder som nå driver og setter av arealer ned mot vannkanten av fjorden for å hindre avrenning fra landbruk, på lokalbefolkning og kommuner som nå skal betale ekstra for renseanlegg for å hindre nitrogenutslipp til fjorden, og på innbyggere som får høyere avgifter på regningen sin for å bidra i denne svære dugnaden.

Vi i Miljøpartiet De Grønne er ikke mot ny kapasitet for forsvarsindustri, tvert imot ser vi behovet. Vi mener, som SV, at utbyggingen bør styres mot grå arealer, men vi erkjenner samtidig at det kan bli nødvendig å akseptere noe tap av natur i forbindelse med bygging av ny industri. Vi mener likevel at Hurummarka bør være helt uaktuell som alternativ.

Mens en vurderer alvorlig andre alternativer, kan en inngå en avtale med Chemring som gjør at de ikke fortsetter å eksportere produksjonen sin til interesser og kunder som er langt unna våre demokratiske verdier.

Sofie Marhaug (R) [16:08:19]: Tusen takk til Lars Haltbrekken fra SV, som har fremmet denne interpellasjonen og debatten i Stortinget, og takk til flere av mine stortingskollegaer, som har hatt gode innlegg før meg.

I Hurummarka, området det dreier seg om, er det 3 000 dekar skog, noe som tilsvarer 400 fotballbaner. Hurummarka er et sammenhengende naturområde med gammelskog, rikt dyre- og planteliv og unike arter, og vi vet at det er i skogen veldig mye av det verdifulle naturmangfoldet vårt befinner seg. Dette er karbonbindende skog, så vi snakker altså om et tiltak her som er negativt ikke bare for naturen og miljøet, men også for klimaet.

Da har jeg ikke engang nevnt påvirkningen på Oslofjorden, som flere har vært inne på før meg. Vi har allerede en økologisk krise i Oslofjorden, og vi jobber med, og har mange debatter her på Stortinget om, hvordan vi skal løse den krisen, hvordan vi skal restaurere Oslofjorden. Da å åpne opp for et tiltak som kan bidra til økt forurensning i Oslofjorden, er – for å bruke et norsk uttrykk – litt som å tisse i buksen for å holde seg varm.

Det oppleves også udemokratisk for lokalpolitikere, som flere har vært inne på før meg. Dette kjenner jeg også til gjennom Rødts lokalpolitikere. FrP-representanten hadde også et godt innlegg der han pekte på noen av disse problemene. I praksis hadde Forsvarsdepartementet bestemt seg på forhånd, og det er klart at det oppleves udemokratisk.

Jeg mener også at det er for enkelt å skyve krigen i Ukraina foran seg. Det er for enkelt fordi det er feilaktig

eller upresist å påstå at produksjonen her automatisk vil gå til forsvarskampen i Ukraina, og det er for enkelt fordi det er fullt mulig å se på naturvennlige alternativer, som flere har vært inne på før meg.

Flere har snakket om grå arealer. Regjeringen holder på med et stort kartleggingsarbeid av grå arealer, og da synes vi i Rødt det er veldig rart at man parallelt bygger ned grønne arealer. Hva er poenget med det arbeidet? Hva er poenget med å peke ut de grå arealene hvis vi ikke skal bruke dem til noe av den mest forurensende produksjonen? Det er hard konkurranse der, kanskje, men det er i hvert fall ganske forurensende produksjon.

Statsråden nevnte også at dette bare er starten på en planprosess. Alle som har vært lokalpolitiker, vet at det er starten på slutten. Når man starter den planprosessen, er sjansen for at det blir gjennomført, stor, og det blir vanskeligere og vanskeligere å si nei når den planprosessen har startet.

Oppsummert: Jeg er ikke enig i premissene. Rødt er ikke enig i premissene. Bjørnar Moxnes, som sitter i utenriks- og forsvarskomiteen og for så vidt kjenner forsvarsindustrien langt bedre enn jeg gjør, redegjorde veldig godt for problemene med den argumentasjonen vi blir møtt med. Jeg frykter at når en planprosess starter, er det starten på slutten for naturen.

Her er det siste og avsluttende poenget mitt, nemlig at naturen alltid må vike. Det er alltid noe som akkurat nå er så viktig at vi må si nei til naturen. Det er jeg mektig lei av, for det er summen av alle de utbyggingene som er så viktige at vi ikke kan si nei, som gjør at vi mister det biologiske mangfoldet også i Norge, som gjør at vi mister verdifull norsk natur, og som gjør at Naturvernforbundet, aktivistene, lokalpolitikere og friluftsmenneskene som bruker Hurummarka, aldri får den tilbake.

Lars Haltbrekken (SV) [16:13:10]: Først av alt vil jeg takke dem som deltok i denne interpellasjonsdebatten, særlig fra MDG og Rødt, men det var også interessant å høre fra Fremskrittspartiet, med kritikk av prosessen som jeg fullt ut deler.

Jeg vil ikke bruke ordet «gledelig», men det er i hvert fall fint å høre at statsråden presiserer at saken ikke er avgjort. Jeg håper statsråden kan merke seg det som har kommet fram i denne debatten, om kritikk av prosessen, og at han sørger for å få den inn på et riktig spor hvor man også vurderer alternative plasseringer på en skikkelig måte.

Jeg er sikker på at det folkelige engasjementet vi har sett i denne saken, kommer til å fortsette. Jeg var selv på Tofte tidligere i år, på barneskolen. Det var en smekkfull gymsal med folk fra hele den gamle Hurum kommune, som viste et utrolig engasjement. Der traff jeg også tre av mine tidligere lærere på ungdomsskolen, som sto på

den gangen de fikk stoppet hovedflyplassen i Hurummarka, og som jeg er sikker på at kommer til å stå på nå også, sammen med oss, med Rødt og med MDG og flere andre, inntil planene om å plassere denne sprengstoffabrikken i Hurummarka er stoppet. Det finnes alternativer. Det finnes alternativer på grå arealer som hadde gjort at man kunne ha løst denne saken på en mye mindre konfliktfylt måte.

Takk for debatten.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:15:35]: Jeg vil også takke for både interpellasjonen og debatten. Til å begynne med vil jeg understreke at det er stort behov for dette sprengstoffet. Det er ikke mange som lager det. Det skyldes åpenbart Ukraina-krigen, for det doneres veldig mye materiell til Ukraina som må gjenanskaffes, og det skal ikke bare gjenanskaffes – det skal også rustes opp fordi vi står i en mer farlig situasjon. I tillegg til gjenanskaffing skal vi ha mer av ikke minst luftvernmissiler. Det trengs i hele alliansen, ikke minst i den europeiske delen av alliansen, som er mest direkte truet av Russlands aggresjoner.

Regjeringen har ikke tatt endelig stilling til lokaliseringsspørsmålet, men har kommunisert at datagrunnlaget så langt peker i retning av Hurum-alternativet. Det er gjort en innledende mulighetsstudie. Så langt har datagrunnlaget pekt på Hurum som det beste lokalisering-alternativet samlet sett, hvor natur og miljø har vært vektlagt, men også nærhet til kompetanse, krafttilgang, industriell gjennomførbarhet og sikkerhet.

Verktøyet som er benyttet for å identifisere alternative lokaliseringer i den innledende mulighetsstudien,

har sett på mer eller mindre alt tilgjengelig areal innenfor en radius på tre timer rundt dagens anlegg på Sætre. Arealer med vern eller som har spesielt høye naturverdier, er allerede ekskludert i denne silingen. Det har i tillegg vært gjort en egen kartlegging av tilgjengelig gråareal på hele østlandsområdet. Ingen gråarealer med tilhørende hensynssoner er store nok for det formålet vi her snakker om.

Det har vært gjort innledende vurderinger knyttet til utslipp til Oslofjorden. Et slikt anlegg vil ha utslipp, og uansett hvor det plasseres på det sentrale østlandsområdet, vil utslippet ende opp i Oslofjorden. Så langt peker datagrunnlaget på at Hurum-alternativet vil ha minst negativ konsekvens for Oslofjorden.

Nå går prosjektet inn i en mer omfattende fase hvor plan- og bygningsloven gir gode rammer for det videre arbeidet med lokalisering. Plan- og bygningsloven med den tilhørende KU-forskriften setter strenge krav til konsekvensutredninger, herunder krav til å vurdere relevante og realistiske alternative lokaliseringer. Det første som vil skje nå, er at det vil ferdigstilles et utkast til planprogram om hvilke temaer som skal grundig utredes. Her vil ulike innspill, fra bl.a. Naturvernforbundet og andre, bli behandlet. Utkastet til planprogram vil legges ut på offentlig høring.

Presidenten [16:18:14]: Sak nr. 12 er avslutta, og dermed er dagens kart behandla ferdig.

Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

